

Bartoněk, Antonín

Západořecké dialekty v širším slova smyslu

In: Bartoněk, Antonín. *Chrétomatie starořeckých nářečních nápisů*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011, pp. [123]-219

ISBN 9788021056787

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124498>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

5. Západořecké dialekty v širším slova smyslu

Základní rozlišení řeckých dialektů na západní a východní není zatím ještě všeobecně uznáváno. Problémem je začlenění tzv. aiolských nářečí. Ta byla až zhruba do druhé světové války zařazována většinou společně s arkado-kyperštinou do centrální skupiny řeckých nářečí, odlišované jak od východnější íonsko-attičtiny, tak od západnějších dórských dialektů. Některé stěžejní práce W. Porziga, M. Rui-pérez a E. Rische z první poloviny 50. let 20. století – doprovázené shodou okolností zhruba v téže době úspěšným Ventrisovým a Chadwickovým rozluštěním mykénské lineárního písma B a s tím spojovaným přiřazováním mykénštiny k arkado-kyperštině – vedly ve svých důsledcích k hypotéze o velmi raném osamostatnění migrační linie východořecké (někdy pojímané i jako jihořecká), tj. v podstatě mykénské (protoarkado-kyperské) a íonsko-attické, tíhnoucí k Egejskému moři. Ta se tím do značné míry osamostatnila od migrační linie západořecké, která obsahovala hlavně tzv. dórskou, ale již zpočátku v podstatě i tzv. aiolskou etnickou složku (jež se pak v 2. polovině 2. tisíciletí oddělila od Dóru za tehdejší aiolské migrace ve směru na východ k Egejskému moři, zatímco Dórové tíhli naopak i nadále v převážné míře k Íonskému moři na řeckém západě).

Západořecká nářečí v onom užším, tj. nikoli aiolském smyslu, měla od samého počátku spíše archaické zabarvení. Jejich základním konzervativním rysem, který je spojoval s aiolštinou, bylo zachování koncového sufixu *-ti* v slovesné příponě 3. os. plur. akt. (i sing.), např. v tvaru ἔχουσι /péz./ „oni mají“ – na rozdíl od mykénské *e-ko-si ekhonsi*, arkadského ἔχουσι (i kyperského *e-ke-so-si eksonsi* /fut./) a íonsko-attického ἔχουσι, avšak rovněž i proti „diftongickému“ ἔχοισι, které se vyvinulo pod íonským vlivem na aiolském ostrově Lesbu (a nacházelo se asi i na poněkud jižnějším íonském Chiu). – Totéž ovšem platí i o obdobných tvarech φέρουσι, φέρουσι, φέροισι „oni nesou“ od slovesa φέρω „nesu“ – až na to, že pro toto sloveso nemáme dochovány odpovídající slovesné tvary v mykénštině.

Dodejme přitom, že však asi nejmarkantnějším rysem těchto západořeckých dialektů v užším slova smyslu byla hlavně výrazná slovesná osobní přípona 1. os. pl. akt. v podobě *-μεν* proti íonsko-attickému, arkado-kyperskému a aiolskému *-μεν*. Srov. k obojímu následující tabulku základního členění řeckých dialektů podle tří osobních přípon slovesa φέρω „nesu“, uvedenou u A. Bartoňka, *Písmo a jazyk mykénské řečtiny*, Brno 2007, str. 265.

	1. plur. akt.	3. plur. akt.	3. sg. med.
protoarkado-kyperština	<i>pheromen</i>	<i>pheronsi</i>	<i>pheretoi</i>
protoíónština	<i>pheromen</i>	<i>pheronsi</i>	<i>pheretai</i>
protoaiolština	<i>pheromen</i>	<i>pheronti</i>	<i>pheretai</i>
protodórsština	<i>pheromes</i>	<i>pheronti</i>	<i>pheretai</i>

Obr. 31. Tři charakteristické tvary slovesa φέρω v čtyřech hlavních starořeckých nářečních skupinách.

Západořecká nářečí v užším slova smyslu; jejich základní členění ve dvě skupiny

Západořecká nářečí v užším slova smyslu se člení jednak v tzv. *dórské* dialekty na poloostrově Peloponnésu (příp. při Sarónském zálivu až po Attiku) a na přilehlých či vzdálenějších ostrovech jižní Egeidy, zvl. na Krétě, Thése, Rhodu, Kóu aj. (a v jejich zámořských osadách) a jednak v tzv. *severozápadní* dialekty, jimiž se hovořilo v podstatě na sever od Korintského a Patraského zálivu. V tomto smyslu budeme napříště i my používat názvu *západořecké* dialekty – tj. jako termínu zahrnujícího jak nářečí dórská, tak i severozápadní, avšak vylučujícího již z komplexu západořeckých dialektů aiolštinu.

O západořeckých dialektch všeobecně (resp. dórských nářečích v širším slova smyslu) viz zvl. Bartoněk, A. 1972; Chadwick, J. 1976; García Ramón, J. L. 1976; Moralejo Álvarez, J. J. 1977; Risch, E. 1985; Ruijgh, C. J. 2007.

Hlavní charakteristické rysy západořeckých nářečí

1. Slovesné tvary 3. os. sg./pl. typu δίδωτι/φέρωντι atd. si v západořeckých dialektch v užším slova smyslu, a dále i v thessalštině, boiótštině a v pamfýlštině, podržují koncovou slabiku -τι (příp. ji mění v -θι /v thess. a boiót./ nebo v -δι /v pamf./); naproti tomu v ión-att. a ark.-kyp. nářečích, a pod iónským vlivem i na ostrově Lesbu (nikoli však v jihoanatolské Pamfýlii), se uvedený sufix -τι asibiluje v -σι, přičemž v ark.-kyp. se výsledná thematická přípona 3. os. pl. -ονσι nemění, zatímco v iónsko-attičtině z ní vzniká náhradním dloužením -ουσι a na Lesbu je výsledkem diftongické -οισι;
2. západořecké (φ)ίκατι – na rozdíl od ión.-att., lesb., ark. εἴκοσι;
3. západořecké -κάτιοι – na rozdíl od ión.-att., lesb. -κόσιοι, ark. -κάσιοι;
4. původní raně řecký adjektivní sufix -τιος zůstává v západořeckých dialektch v nezměněné podobě.

K zachovanému sufixu -τι- se dále přidružují tato západořecká specifika:

5. západořecká „ξ-ová“ futura a aoristy na δικάξω/ἔδικαξα od prez. δικάζω (v argolštině to však platí s jistým omezením: po předchozí zadopatrové souhlásce nastává totiž disimilace, tj. právě u δικάζω tu místo *zadopatrového* (*velárního*) zakončení -ξω/-ξα následuje *zubné* (*dentální*) zakončení -σω/-σα);
6. určitý člen τοί, ταί (dosvědčený i u Hom., v boiótštině a v thess. Farsálu) – na rozdíl od iónsko-attického (avšak i krétského) οί, αί;
7. západořecké ἰαρός (ιαρός), doložené i v Boiótii a předpokládané rovněž pro ranou thessalštinu – na rozdíl od ión.-att. a ark.-kyp. ἰερός, zatímco v lesb. (a zčásti i v ión.) nacházíme dvojslabičné ἴρος, resp. ἴρος;
8. západořec. tvar Ἄρταμις (doložený i v boiót.) – na rozdíl od ión.-att. Ἄρτεμις (ale tento tvar je běžný i v krétsštině); v thess. a v pozdních fázích západořeckých dialektů je doloženo obojí;

9. západorečká adverbia τόκα, πόκα, όκα (i v boiót.) – proti ión.-att., ark.-kyp. τότε, πότε, ότε, či vedle lesb. πότα, ότα;
10. západorečká modální částice κα (i v boiót.) – proti thess., lesb., kyp. κε, či proti ión.-att. a ark. άν;
11. προάτος (i v boiót.) – proti ión.-att., ark.-kyp., lesb. προώτος, thess. προούτος;
12. adverbia όπει, όπη, όπω – proti různým jiným variantám v ostatních dialektech;
13. západorečké φέρομεσ v 1. os. pl. – proti φέρομεν ve všech ostatních řeckých dialektech;
14. tzv. dórské futurum na -σέω (mezi severozáp. dialekty jen v Delfách); zřídka v ión.-att.;
15. číslovka τέτ(τ)ορες – proti att. τέτταρες, ión. a ark. τέσσερες (později v ión. a v attické koiné τέσσαρες), boiót. πέτταρες, lesb. πέσσυρες, πέσυρα (Hom. πίσυρες, thess. πέτρο-);
16. τετρώκοντα (původně asi západoreč. forma, později vytlačována pod attickým vlivem) – na rozdíl od att. τετταράκοντα a od variant jako τέσσερα-, τέσσαρα-, πέταρα-κοντα apod. v jiných nářečích;
17. έβδεμος – proti att. έβδομος;
18. gen. έμέος (osob. zájm. 1. os.) – proti att. έμοϋ, ión. έμεϋ, Hom. έμεϊο, έμέθεν (i v lesb.);
19. dat. έμίν – proti att. έμοί, μοι;
20. όδελός = att. όβολός „obolos (peníz)“ – vedle boiót. όβελός, thess. όβελλός;
21. západorečké δήλομαι, δείλομαι – proti ark.-kyp., ión. βόλομαι, lesb. βόλλομαι, att. βούλομαι, thess. βέλλομαι, boiót. βείλομαι;
22. λείω, λέω (zvl. v krét., élej., kyrén.) – proti (έ)θέλω v ión.-att. aj.;
23. slovosled: αϊ τίς κα = ión.-att. έάν τίς;
24. kontrakce α + ε = η: srov. západoreč. ένίκη (3. os. ind. imperf.) proti att. ένίκα.

Západorečké dialekty v širších kmenových a nářečních souvislostech

Dórská nářečí se zřejmě ocitla na jihu Balkánského poloostrova v rámci jediné velké vlny řeckých příchozích, kteří se koncem 3. tis. př. Kr. objevili na severních přístupech do dnešní severohelladské oblasti po dlouhém putování ze starších indoevropských sídelních oblastí v ukrajinských stepích či v přilehlých krajinách při Černém moři a pod Kavkazem. Nechceme se přitom blíže vyjadřovat ani o eventuální indoevropské pravlasti ani o případné možnosti příchodu budoucích řeckých kmenů do Řecka přes Anatolii a egejské ostrovy. Spíše se však jeví i nadále jako reálnější jejich příchod od severovýchodu přes Thrákii a Makedonii a potom přes Thessalii a Boiótii na Peloponnés a jihořečké ostrovy – s možnou poněkud západnější variantou přes Épeiros a podél Iónského moře ke Korintskému zálivu a dále na jih. Tato varianta se ukazuje jako vyhovující spíše před-

stavám o příchodu dórských kmenů – v protikladu ke kmenové složce iónské s jejími převážně východohelladskými sídelními lokalitami.

Do jaké míry si však můžeme představovat konkrétní rozmístění tradičních řeckých kmenů již pro první polovinu 2. tisíciletí př. Kr., je zatím otázka zcela otevřená: tzv. Achajové bývají pokládáni za nejstarší vrstvu řeckých příchodců kvůli svým raným sídlům na Peloponnésu a pro svou zřejmě vedoucí úlohu v rámci utváření mykénské civilizace; naproti tomu se asi Aiolové při svém prvotním nářečním přibuzenství se západořeckými Dóry přesouvali na helladský východ ve směru k Egejskému moři teprve v průběhu 2. poloviny 2. tisíciletí př. Kr. Po pádu mykénské kultury, která se šířila od 16. do 13. stol. př. Kr. hlavně v některých pobřežních krajinách Peloponnésu, ale i na ostrově Krétě, v Attice s přilehlým ostrovem Euboiou, a dále pak i v Boiótii a Thessalii, se tamější místní aiolsko-iónsko-achajské obyvatelstvo začalo zejména za tzv. temných staletí na přelomu 2. a 1. tisíciletí v hojném počtu stěhovat směrem na východ na egejské ostrovy a přilehlé maloasijské pobřeží (ba až na vzdálený Kypr a do jižní Anatólie), kdežto krajiny, které byly předtím centrem mykénské civilizace, jsou nyní nově osidlovány – a to bez zřetelně prokazatelných větších vzájemných konfliktů – dórským obyvatelstvem, jež do té doby sídlilo spíše dále na sever mimo hlavní oblasti mykénské kultury.

Vnitřní členění západořeckých nářečí

Západořecké dialekty se z lingvistického hlediska obvykle člení podle H. Ahrense 1839 a A. Bartoňka 1961 do těchto hlavních nářečních skupin:

1. Tzv. přísná dórština (*Doris severior*) se vydělila z obecně západořeckého základu, poměrně značně konzervativního, do dvou okruhů, a to jednak do několika vzájemně od sebe oddělených ostrovních, příp. zámořských oblastí Egeidy (zvl. na ostrovech Krétě a Thěře, příp. v severoafrické Kyréně), jednak do vzájemně od sebe horskými pásmy izolovaných krajin Peloponnésu (v Lakónii se Spartou na jihu, v Messénii na jihozápadě, v Élidě s Olympií na západě či v Achaji na severu Peloponnésu /spolu s několika přilehlými ostrovy v Iónském moři/) – a to počínaje již závěrečnými stoletími 2. tisíciletí př. Kr. Tyto dialekty se až na dialekt z Achaje poměrně rychle od sebe navzájem odlišily.

2. Tzv. mírná dórština (*Doris mitior*) je charakterizována mírnější (a tedy zřejmě i pozdější) diferenciací teprve ze začátku 1. tis. př. Kr.; v jejím rámci se postupně utvářely tři regionální řecké dialekty při Sarónském zálivu mezi Attikou a Korintskou šíjí a dále na severovýchodě Peloponnésu za Korintskou šíjí – totiž megarština v Megaridě, korintština v Korintii a východní argolština v oblasti Asklépiova posvátného okrsku v Epidauru a v jeho širším okolí.

3. Tzv. severozápadními dialekty, rovněž „mírně“ dórského typu, se mluvilo v souvislém nářečním pruhu krajin mezi ostrovem Euboiou a Boiótii na východě středního Řecka a Iónským mořem na jeho západě; patřila k nim fóčtina ve Fó-

kidě v regionu Apollónovy svatyně v Delfách a okolí, dále lokerština v Lokridě Opúntské (Východní) na východ od Fókidy a v Lokridě Ozolské (Západní) na západ od Fókidy, a konečně aitólština v Aitólíi a akarnánština v Akarnánii severně od Patraského zálivu a při Iónském moři, příp. ještě dále na sever dialektů v Épeiru s věštrínou v Dódóně, resp. až v Makedonii daleko na řeckém severu.

4. Tzv. střední dórština (*Doris media*), používaná v některých přechodových oblastech Peloponnésu a egejského jihovýchodu, tj. konkrétně tzv. západní argolština (v Argu a jeho okolí) a dórština z jihovýchodní Egeidy, jíž se hovořilo na ostrovech Rhodu, Kóu, Karpathu a dalších, na maloasijském poloostrově Knidu s kultem bohyně Afrodíty a v Halikarnássu a okolí na maloasijském pobřeží ještě dále na jih.

5.1. Doris severior („přísná dórština“)

Přísnou dórštinu tvoří lakónština v Lakónii na jižním Peloponnésu s nedostatečně doloženou messénštinou v sousední Messénii, střední krétština na Krétě s mírnějšími variantami východokrétskou a velmi málo doloženou západokrétskou, dále kyrénština v zámořské osadě Kyréně v severoafrické Libyi s poněkud „mírnější“ théřštinou na mateřském ostrově Théře anebo élejština v Élidě na západě Peloponnésu – vedle málo výrazné peloponnéské achajštiny na jeho severu.

5.1.1. Lakónština s messénštinou a héraklejštinou

Lakónština byla dialekt z Lakónie na jižním Peloponnésu s významným starověkým centrem Spartou. Tato obec byla v 8.–6. stol. př. Kr. důležitým střediskem archaické řecké kultury s častou přítomností významných básníků, hudebníků i jiných umělců z jiných částí Řecka (skladatel sborových zpěvů Alkmán, autor bojových elegií Tyrtaios či lyrický kitharód Terpandros). V zámořské kolonizaci se Sparta uplatnila již na konci 8. stol. př. Kr. založením osady Tarás v jižní Itálii (lat. Tarentum), jež se brzy stala důležitým východiskem šíření řecké kultury na italské půdě. Odtud byly zakládány i některé další řecké osady v Itálii, zejména nedaleká Hérakleia; odtamtud se zachovaly v klasické době cenné nápisné doklady zdejšího dialektu, vzešlého z lakónštiny.

Časem se však ve Spartě začala na úkor obecnějších kulturních impulzů stále více uplatňovat tamější odedávna značně silná orientace politicko-vojenská. Sparta se stala vedoucí obcí tzv. peloponnéského spolku a v 2. polovině 5. stol. př. Kr. vyústil její válečný konflikt s Athéňany v tzv. peloponnéskou válku, ve spartské vítězství v této válce a v dočasnou hégemonii Sparty v řeckém politickém světě. Kulturní podněty, vycházející ze Sparty, byly ostatně i dříve dosti nevyrovnané; např. v architektuře Sparta vždy výrazně zaostávala za Athénami.

Nápisné doložení lakónštiny je poměrně bohaté. Lakónský dialekt byl sice počátku po dlouhou dobu velmi konzervativní, v 2. polovině 1. tis. př. Kr. se však

začal rychle měnit. Zbytky starověké lakónštiny se překvapivě dochovaly až do 20. století v pohorí Parnón na východě Lakonie jako tzv. tsakonština.

Sousední messénština na jihozápadě Peloponnésu byla postupně zatlačována spartskými výboji, vedenými z lakónského sousedství (za tří messénských válek hned v době archaické). Uprchlíci z Messénie se hojně usazovali v jižní Itálii (Rhégion, dn. Reggio di Calabria) a na Sicílii (osada zpočátku zvaná Zanklé, později Messáná, dn. Messina), jejich původní dialekt se tu však dlouho neudržel. – O lakónštině a héraklejštině viz zvl. Uguzzoni, A. – Ghinatti, F. 1968.

5.1.1.1. Lakónština

A. Rysy obecně západořecké

Lakónština sdílela typické západořecké rysy, uvedené na str. 124n. pod záhlavím Západořecká nářečí (v užším slova smyslu) a označená čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující jevy:

ZŘ 1–4: 3. os. pl. akt. na -ντι (stejně jako číslovka ῥίκατι apod., číslovky na -κάτιοι, příp. zachovaná raná řecká adjektiva na -τιος);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na -ξω/-ξα;

ZŘ 6: určitý člen v nom. pl. v západořecké podobě τοί, ταί;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na -μες;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na -σέω;

ZŘ 24: stahování $\alpha + \varepsilon = \eta$; srov. západořec. ἐνίκα (3. os. ind. imperf.) proti att. ἐνίκα.

B. Lakónské rysy, zčásti sdílené s jinými dialekty (kromě rysů uvedených výše sub A)

1. Písmena η , ω označují v lakónštině primární i sekundární $\bar{\varepsilon}$, \bar{o} , tj. těmito písmeny je zachycován $\bar{\varepsilon}$ -ový i \bar{o} -ový výsledek jak stahování vokálů, tak i tzv. náhradního dloužení; viz např. silný imperativ ποιήτω = att. ποιείτω (týká se to nejen lakónštiny, ale i héraklejštiny, lesbičtiny, arkadštiny a zčásti élejštiny);
2. ε se mění v ι před samohláskou, zvl. před α , o , ω , pokud před nimi nepředcházelo ῥ (vedle lakónštiny a héraklejštiny je to doloženo i v celé řadě jiných dialektů, zvl. aiolských a arkado-kyperských, a dále i v kréštině a argolštině – ale nikoli např. v messénštině; avšak i v novodobé lakónské tsakonštině máme např. ἐννία „9“);
3. -εϞ- > -αϞ-, podobně jako tomu často bývá i jinde v západořeckých dialektech, zvl. v severozápadních nářečích a v élejštině: ἰαϞός – proti att. ἰεϞός;
4. hlásková spojení $\varepsilon + \alpha = \eta$;
5. samohláska u zůstává pravděpodobně v lakónštině dlouho zachována: viz např. grafiku διέλουσαν = att. διέλυσαν, ale i Hésychiovu glossu κάρουα·κάρουα. Λάκωνες; ba srov. dokonce tsakonské γουναίκα „žena“;

6. intervokalické $\sigma > h$ nebo úplně mizí (s častými doklady v lakón. /nikoli však v hérakl. ani v messén./, zato existují doklady podobné tendence např. i v záp. argol., élej. a kyp.);
7. h - zůstává zachováno, v Tarentu a Héraklei je psáno zvláštním znakem † (levou polovinou písmene H);
8. rotacismus koncového $-ç$ (jev je doložen od 4. stol. př. Kr. i v élejštině a ve velmi pozdní době i v lakónštině /od 2. stol. po Kr./): lak. $\nu(\epsilon)\iota\kappa\acute{\alpha}\alpha\sigma$ = att. $\nu\iota\kappa\eta\sigma\alpha\varsigma$; intervokalický rotacismus má naopak doklady zvl. v eubojské Eretrii a v blízkém pevninském Órópu (viz výše oddíl Eubojšтина na str. 27, sub 6);
9. místo ζ se v lakónštině (ale nikoli v Tarentu, Héraklei a messénštině) objevuje $\delta(\delta)$, podobně jako na střední Krétě, v Boiótii, ojediněle i v Megaridě (u Aristofana) a na Rhodu: lak. $\Delta\epsilon\upsilon\varsigma$ = att. $Z\epsilon\upsilon\varsigma$; srov. i lakónská slovesa na $-\acute{\alpha}\delta\delta\omega$, $-\acute{\iota}\delta\delta\omega$ = att. $-\acute{\alpha}\zeta\omega$, $-\acute{\iota}\zeta\omega$;
10. lak. Ποηοιδᾶν = ark. Ποσοιδᾶν , avšak Hom. Ποσειδάων , ión. Ποσειδέων , att. Ποσειδῶν , lesb. Ποσειδαν aj. – vedle západořec. a thess.-boiót. Ποτειδάφων , Ποτειδᾶν (v thess. však jedenkrát i Ποτειδοῦνι), ba dokonce i Ποτοιδᾶνι v jednom nářečně nejasném dokladu;
11. lak. (a korint., resp. i pamf.) Ἀπέλλων , kyp. Ἀπειλών – vedle ión.-att., fóč., loker., kyrén. (a někdy též korint./lak.) Ἀπόλλων , příp. thess. Ἀπλουν ;
12. ç na začátku slov asi do roku 400 př. Kr., v intervokalické pozici však jen na raných nápisích; později se bilabiální artikulace někdy zachycuje v podobě písmene β ;
13. apokopé: κάτ , κά , πότ , πό , πάϱ , πέϱ (často též v hérakl. a jinde);
14. αὐτός jako zvrtné zájmeno;
15. lak. (i élej.) ἄσιστα = att. ἄγχιστα „nejblíže“;
16. nom. pl. určitého členu je τοί (jako většinou v západořec. dial. a boiót.), v Héraklei však pod vlivem helénistické koiné i οί ;
17. dat. pl. 3. dekl. na $-\text{οις}$ v lak. od 2. stol. př. Kr. (podobně jako v severozáp. dial. a v élej.): εἰς-ἀγῶντοις (partic. prez., dat. pl.) = att. εἰς-ἀγουσιν , v Messénii je tento dativ doložen již dříve; naopak v Héraklei máme i novotvary jako ποιόντασιν = att. ποιουῦσιν (dat. pl.), viz níže 5.1.1.2. Héraklejština, sub B 3;
18. 3. os. pl. silného imper. akt. na $-\text{ντω}$, med. $-(\acute{\omicron})\sigma\theta\omega < -(\acute{\omicron})\nu\sigma\theta\omega$ (v lak. i jinde) – na rozdíl od att. $-\text{ντων}$, $-\text{σθων}$;
19. lakónský inf. na $-\text{ην}$ (them.): ἔχην = att. ἔχειν (vedle athem. $-\text{μεν}$), ale v Héraklei bývá naopak $-\text{εν}$: ἔχεν = att. ἔχειν (jedenkrát doloženo i v Lakónii);
20. lak. ἀγνέω = ἄγω , hlavně v tvarech perfekta, jako ἀγνηκε (doloženo rovněž v aitólštině, podle Hésychia i v krétštině).

C. Rysy specificky lakónské

1. $\theta > \sigma$ doloženo v lakónštině (nikoli v Tarentu a Héraklei) na nápisech již od 4. stol. př. Kr.: ἀνέσηκε = att. ἀνέθηκε anebo σιῶ = att. θεοῦ;
2. lak. ταυτᾶ ἡτᾶτ' „takto“, ἀμᾶ „stejně“, πέποκα = att. πώποτε „někdy“;
3. lak. τετρακιν = att. τετρακισ apod.;
4. lexikální zvláštnosti, jako βουῖαι, βουαγόρ, μικχιιδδόμενος, κελῦα, κασσηρατόριον, ἀπέλλα = ἐκκλησία aj.

ΝΑΠΙΣΝΕ ΔΟΚΛΑΔΥ

96. LAC *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Olympia
Popis: lakónsky psaná dedikace – dvojverší v elegickém distichu (3 ř.)
Bibliografie: IG V 1, 1562; ^[1]Schwyzler 7; Buck 68

[Δέξ]ο, φάν[α]ξ Κρον[ί]δα [Ζ]εῦ Ὀλύμπιε, καλὸν ἄ[γ]αλμα |
 ἡλέφ̄οι θυμ̄οι τοῖ Λακεδαίμονιο[ις].

Přijmi, Kronovče Pane, Die Olympský, (tuto) krásnou sochu s myslí laskavou od Lakedaimonských.

Pozn.: O nápise se zmiňuje spisovatel Pausaniás 5.24.3 a cituje jej v následující podobě (Buck 68):

Δέξο, ἄναξ Κρονίδα Ζεῦ Ὀλύμπιε, καλὸν ἄγαλμα
 ἡλάφ̄ θυμ̄οι τοῖς Λακεδαιμονίοις.

Jaz.: Δέξο = att. δέχου/δέξει (imper.); ἡλέφ̄οι = att. ἰλέω; τοῖ Λακεδαιμονίοις = τοῖς Λακεδαιμονίοις (zvláštní dativní vazba u slovesa δέχομαι: „přijmi tuto sochu Lakedaimonským“, tj. „přijmi ji od Lakedaimonských“).

97. LAC *Datace a lokalita:* krátce po r. 479 př. Kr., Delfy
Popis: lakónsky psaný nápis na hadovitém sloupu (34 ř.)
Bibliografie: GDI 4406; Schwyzler 11; ^[1]Buck 69

[Τ]ο[ί]δε τὸν | πόλεμον [ἐ]πολ[έ]μεον· | Λακ[εδ]α[ι]μόν[ιοι], ||
 5 Ἀθ[α]ν[α]ί[οι], | Κορίνθιοι, | Τεγεᾶτ[α]ι, | Σικυδόνιοι, | Αἰγινᾶται, ||
 10 Μεγαρεῖς, | Ἐπιδαύριοι, | Ἐρχομένιοι, | Φλειάσιοι, | Τροζάνιοι, ||
 15 Ἐρμιονεῖς, | Τιρύνθιοι, | Πλαταιεῖς, | Θεσπιεῖς, | Μυκανεῖς, ||
 20 Κεῖοι, | Μάλιοι, | Τένιοι, | Νάξιοι, | Ἐρετριεῖς, ||
 25 Χαλκιδεῖς, | Στυρεῖς, | Φαλειοί, | Ποτειδιᾶται, | Λευκάδιοι, ||
 30 φανακτοριεῖς, | Κύθιοι, | Σίφνιοι, | Ἀμπρακιῶται, | Λεπρεᾶται.

Tito bojovali ve válce: Lakedaimoňané, Athéňané, Korint'ané, obyvatelé Tegeje, Sikyónu, Aigíny, Megar, Epidauru, Erchomenu/Orchomenu, Fleiúntu, Troizány/Troizény, Hermiony, Tírynthu, Platají, Thespií, Mykán/Mykén, Keu, Málu/Mélu, Ténu, Naxu, Eretrie, Chalkidy, Styry, Wálejci (= Élejci), obyvatelé Poteidaie, Leukady, Wanaktoreie, Kythnu, Sifnu, Ambrakie, Leprea.

Pozn.: Jde o proslulý bronzový sloup, který kdysi podpíral zlatou trojnožku, věnovanou do Delf po bitvě u Platají (479 př. Kr.). Podle Thúkýdida 1.132 z něho kdysi Lakedaimoňané seškrabali vítězný epigram spartského velitele Pausania a napsali na něj uvedená jména obyvatelů měst, kteří se bitvy zúčastnili.

98. LAC *Datace a lokalita:* IV. stol. př. Kr., Sparta
Popis: dedikační nápis z období po bitvě u Platají (4 ř.)
Bibliografie: IG V 1, 255; Schwyzer 16; [Ⓜ]Egea 66b

Ἐωρθεΐαι τάδ' Ἀρχ[ή]ξιππος | νικῶν ἀνέσηκε | ἐν συνόδοις πα[ί]δων |
 πᾶσιν ἡορῆν φανερά.

Aréxippos věnoval toto (Artemidě) Wortheji za vítězství v jízdách závodech chlapců, aby to bylo pro všechny jasně k vidění.

Jaz.: Ἐωρθεΐαι = att. Ὀρθία (dat.); ἀνέσηκε = att. ἀνέθηκε (zmíněná asibilační změna není ještě doložena na obdobném starším nápisu z 6. stol. př. Kr., kde naopak nacházíme starší formu ἀνέθηκε); πᾶσιν = att. πᾶσιν (změna *s > h*); ἡορῆν (inf.) = att. ὄρᾶν.

99. LAC *Datace a lokalita:* 450–430 př. Kr., Tainaron
Popis: záznam o propuštění otroka (12 ř.)
Bibliografie: IG V 1, 1232; Schwyzer 52, 4; [Ⓜ]Buck 72; Egea 67a

5 Ἀνέθεκε | τῷ Ποηοιδᾶνι | Νικῶν | Νικαφορίδα || καὶ Λύηιππον |
 καὶ Νικαρχίδαν | καὶ ταῦτᾶς πάντα. | ἔφορος | Εὐδαμίδας. ||
 10 ἐπάκοε | Μενεχαρίδας | Ἀνδρομέδης.

Nikón věnoval Pohoidánovi (= Poseidónovi) Nikaforida, Lyhippa a Nikarchidu i veškerý její majetek. Eforem (je) Eudámídás, svědky (jsou) Menecharidás a Andromédés.

Jaz.: Kromě typických lakónismů (původní *ā* místo *η*) dále srov. Ποηοιδᾶνι = att. Ποσειδῶνι, Λύηιππον = Λύσιππον (změna *s > h*); ταῦτᾶς = τὰ αὐτᾶς („krásis“) = att. τὰ αὐτῆς; tvar ἐπάκοε „(dva) svědkové“ je nestažený duál od slova ἐπάκοος.

100. LAC *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Tegea v Arkadii
Popis: bronzová deska se záznamem o dvojí úložbě peněz Spart'ana Xúthia
 (8+11 ř.)
Bibliografie: IG V 2, 159; Schwyzer 57; ¹⁴Buck 70; Brodersen, Vol. 1, 73

A Ξουθίαι τῶι Φιλαχαῖῳ διακάτι|αι μναῖ. αἶ κ' αὐτὸς *híkē*, ἀνελέσ|θῶ·
 5 αἰ δέ κ' ἀποθάνῃ, τῶν τέκνων | ἔμην, ἐπεὶ κα πέντε φέτεα || *hēbōnti*
 αἰ δέ κα μὲ γενεὰ λ[ε]|ίπεται, τῶν ἐπιδικατῶν ἔμην · | διαγνῶμεν δὲ
 τὸς Τεγεάτα[ς] | καὶ τὸν θεθμόν.

B Ξουθίαι παρκαθέκα τῶι Φιλαχαῖῳ τζετρακάτιαι μναῖ ἀργυρίῳ. εἰ
 μ|έν κα ζῶῃ, αὐτὸς ἀνελέσθῶ · αἰ δέ κ|α μὲ ζῶῃ, τοῖ υἱοὶ ἀνελῶσθῶ
 5 τοῖ γνέ|σσιοι, ἐπεὶ κα ἔβάσῳντι πέντε φέτε|α · εἰ δέ κα μὲ ζῶντι, ταὶ
 θυγατέρες | ἀνελῶσθῶ ταὶ γνέσ|ιαι · εἰ δέ κα μὲ| ζῶντι, τοῖ νόθοι
 10 ἀνελῶσθῶ · εἰ δέ κα | μὲ νόθοι ζῶντι, τοῖ 'ς ἄσιστα πόθικ||ες
 ἀνελῶσθῶ · εἰ δέ κ' ἀνφιλέγῳντι|(ι, τ)οὶ Τεγεᾶται διαγνόντῳ καὶ τὸν
 θεθμόν.

(A) Pro Xúthia (je uloženo) dvě stě min. Přijde-li sám, ať si je vyzvedne. Jestliže však zemře, nechť případnou dětem pět let poté, co dospějí; nezůstane-li potomstvo, ať případnou stanoveným dědicům. Ať to rozhodnou Tegejští podle zákona.

(B) Pro Xúthia, syna Filachiova, úložba (ve výši) čtyř set min stříbra. Pokud bude žít, ať si je sám vyzvedne. Nebude-li naživu, ať je vyzvednou vlastní synové pět let poté, co dospějí; nebudou-li naživu, potom ať je vyzvednou vlastní dcery, nebudou-li naživu, ať je vyzvednou nevlastní děti, jestliže nevlastní děti nebudou naživu, pak (další) nejbližší příbuzní; budou-li pochybnoti, ať rozhodnou Tegejští podle zákona.

Pozn.: Šlo zřejmě o chrámovou úložbu v posvátném okrsku Athény Aleje v arkadské Tegei, jak to bylo v řeckých svatyních běžné. Nápis však není psán arkadsky. Xúthiás byl nejspíše Lakónian, který asi chtěl existenci svých soukromých finančních prostředků zatajit před přísnými lakónskými zákony, namířenými proti soukromému vlastnictví. Nápis A byl asi starší než nápis B a byl nápisem mladším pravděpodobně nahrazen jakožto nápisem aktuálnějším. Text obou nápisů je v leccčems porušen.

Jaz.: Vedle zcela běžných lakónismů si zaslouží pozornost zvláště:

A) 1. διακάτιαι = διακόσιαι; 2. *híkē* = ἴκη (3. os. sg. konj. prez.); 4./6. ἔμην (infinitiv rozkazovací); 5. *hēbōnti* (3. os. pl. konj. prez.) = ἥβῳσι, 7. διαγνῶμεν (infinitiv rozkazovací); τὸς Τεγεάτας = τοὺς Τ.

B) 1. παρκαθέκα = att. παρακαταθήκη; 2. τζετρακάτιαι = τετρακόσιαι (jež asi odpovídalo arkadské spirantizační střídnici η = ś za ie. labioveláru k^m); ἀργυρίῳ = ἀργυρίου; 3. κα = ἄν; 4. τοῖ υἱοὶ atd. = οἱ υἱοὶ; 5. ἔβάσῳντι = ἥβῳσι (3. os. pl. konj. aor.), 6. ζῶντι = ζῶσιν (3. os. pl. konj. prez.); 9. τοῖ 'ς ἄσιστα πόθικες = οἱ εἰς ἄχιστα πρὸς-ικες „tí do největší blízkosti přicházející“, tj. „nejbližší příbuzní“; střídnání podmínkového εἰ/αἰ je asi

vliv arkadštiny, podobně i konjunktiv ζῶε vedle „iotovaného“ ἀποθάνει; srov. i vynechání počátečního *h* v některých případech (υἱοὶ v B nebo ἑβάσονται v B proti *h*ἑβόντι v A) anebo počáteční τζ- v τζετρακάτιαι. Srov. 3.2.1. Arkado-kyperština, sub A 4, na str. 63.

101. LAC *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Sparta, Mystras
Popis: záznam o vítězných jezdeckých závodech Damónóna a jeho syna (1.–34. z cca 95 ř.)
Bibliografie: IG V 1, 213; Schwyzer 12; ¹¹Buck 71; Egea 68; Bottin 54

Δαμόνων | ἀνέθεκε Ἀθαναία[ι] | Πολιάχοι
 5 νικάῃας | ταυτᾶ ἡᾶτ' οὐδέξ || πέποκα τῶν νῦν. |
 Τάδε ἐνίκαῃε Δαμ[όνων] | τῷ αὐτῷ τεθρίππο[ι] | αὐτὸς ἀνιοχίῶν· |
 10 ἐν Γαιαφόχῳ τετράκι[v] || καὶ Ἀθάναια τετρ[άκιν] | κέλευῃύνια
 τετρ[άκιν]. | καὶ Ποηοΐδαια Δαμόνῳ[v] | ἐνίκε Ἡέλει, καὶ ἡο
 15 κέλ[ῆξ] | ἡαμ[ᾶ], αὐτὸς ἀνιοχίῶν || ἐνῃἑβόῃαις ἡίπποις | ἡεπτάκιν
 ἐκ τᾶν αὐτῷ | ἡίππων κέκ τῷ αὐ[τ]ῷ [ἡίππο.] | καὶ Ποηοΐδαια
 20 Δαμόνων | [ἐ]νίκε Θευρίαι ὀκτά[κ]ι[v] || αὐτὸς ἀνιοχίῶν
 ἐνῃἑβόῃαις ἡίπποις | ἐκ τᾶν αὐτῷ ἡίππων | κέκ τῷ αὐτῷ ἡίππο. |
 25 κέν Ἀριοντίας ἐνίκε || Δαμόνων ὀκτάκιν | αὐτὸς ἀνιοχίῶν |
 ἐνῃἑβόῃαις ἡίπποις | ἐκ τᾶν αὐτῷ ἡίππων | κέκ τῷ αὐτῷ ἡίππο,
 30 καὶ || ἡο κέλῆξ ἐνίκε ἡ[αμᾶ]. | καὶ Ἐλευῃύνια Δαμ[όνων] | ἐνίκε
 αὐτὸς ἀνιοχίῶν | ἐνῃἑβόῃαις ἡίπποις | τετράκιν.

Damónón věnoval (toto) Athéně Ochránkyni města, poté co zvítězil v takovém rozsahu, jako nikdo nikdy ze současníků. Damónón zvítězil v těchto závodech: se svým čtyřspřežím sám jako vozataj v závodě Zeměťřase (Poseidóna) čtyřikrát, v Athénajích čtyřikrát a v Eleusíniích čtyřikrát. I v Poseidónově závodě v Helu byl Dámónón vítězem – jeho závodní kůň spolu s ním i on sám jako vozataj – sedmkrát s hříbaty (*přesněji* s klisničkami) z vlastních klisen a vlastního hřebce. A osmkrát zvítězil Damónón o Pohoidajích v Thúrii sám jako vozataj s hříbaty (klisničkami) z vlastních klisen i vlastního hřebce. A v závodě Ariontie (?) zvítězil Damónón osmkrát sám jako vozataj s hříbaty (klisničkami) z vlastních klisen i vlastního hřebce a zároveň zvítězil jeho závodní kůň. A o Eleusíniích byl Damónón sám jako vozataj čtyřikrát vítězem s hříbaty (klisničkami).

Pozn.: Výčet vítězství vozataje Damónóna, uvedený hexametrickým dvojverším. Závod v Helu se konal v Lakónii, závod v Thúrii v Messénii; Ariontia byla bohyně nebo heroina jinak neznámá.

Jaz.: 3. νικάῃας = att. νικήσας (partic. aor.); 4. οὐδέξ = οὐδεις; 5. πέποκα = πώποτε „někdy, kdykoli“; 6. ἐνίκαῃε = ἐνίκησε (3. sg. aor.; změna *s > h*); 7. αὐτῷ = αὐτοῦ (gen. sg. zájmena 3. osoby ve zvrtném významu); 8. ἀνιοχίῶν, particip. přez. ve významu „jenž řídí spřežení“ (od lak. ἀνίοχος, ión.-att. ἡνίοχος „vozataj“ /tento výraz odvozen od Hom. τὰ ἡνία (pl.), att. ἡ ἡνία (sg.) „otež(e)“/); 9. Γαιαφόχῳ (gen. sg. od Γαιαφόχος „Zeměťřas“,

přijmí Poseidónovo, homérské Γαϊήροχος); 11. κἔλευ^hύνια („krásis“ a posun $s > h$) = καὶ Ἐλευσίνια (nom. pl.); 12. Ποηοίδαία (srov. Ποσειδώνια, nom. pl.; odvozeno od Ποσειδάων/Ποσειδών); 13. lak. ἐνίκῃ = att. ἐνίκα (3. os. sg. imperf.); 14. χαμᾶ (srov. adv. ἄμα); 15. ἐν^hεἰβό^hαις ^hίπποις = ἐνηβώσαις ἵπποις „s mladými klisničkami“ (dat. pl. od ženského adjektiva ἐν-/h/ήβ-ωσα /srov. att. ἦβη „mládí“, tedy „mladičká“); 28. ἐκ τᾶν αὐτῶ ^hίππῶν (gen. pl. fem.!) κἔκ τῶ αὐτῶ ^hίππῶ (gen. sg. mask.) = ἐκ τῶν αὐτοῦ ἵππων καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἵππου (poznámenejme, že řecké slovo ἡ ἵππος označuje koně ženského pohlaví /což se v lakónštině projeví v genitivu plur. v podobě určitého členu τᾶν < lak. τάων/).

102. LAC *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Thalamai

Popis: dedikační nápis ve věštině (8 ř.)

Bibliografie: IG V 1, 1317; Schwyzer 54; ¹¹Buck 74

Νικοσθενίδας τᾶι Πα^hιφᾶι | γεροντεύων ἀνέσηκε, | αὐτός τε καὶ
5 ^hο τῶ πατρὸς πατήρ Νικοσθενίδας, προβειπ|^hα^hς τᾶ σιῶ ποτ'
Ἀνδριαν συ|νεφορεύοντα ἀνι[σ]τάμεν | Νικοσθενίδαν ἐ[ν] τῶι
ἰ[ε]ρῶι, ^hὸν καὶ [σ]ὺν καλῶι χρῆσται.

Nikosthenidás věnoval ve stáří (tuto sochu) Páhifái (= Pásifái), on i jeho děd Nikosthenidás, poté co se bohyně (Pásifáá) vyslovila, aby ji Nikosthenidás postavil ve svatyni k počtě svého kolegy efora Andria, a mohl se tak s úspěchem dotazovat na věštbu.

Pozn.: V Thalamai byla proslulá lakónská věštiná uvedená bohyně.

Jaz.: 1. Πα^hιφᾶι = Πασιφᾶι (změna $s > h$); 2. ἀνέσηκε = ἀνέθηκε (změna $\theta > s$); 3. ^hο τῶ πατρὸς πατήρ = ὁ τοῦ πατρὸς πατήρ; 4. προβειπά^hας τᾶ σιῶ = προ-ειπούσης τῆς θεοῦ (gen. absol., partic. aor. fem.; změny $\rho > \beta$, $s > h$ a $\theta > s$) „když se bohyně vyslovila, aby postavil“; 5. ποτ' Ἀνδριαν = πρὸς Α.; 6. ἀνι[σ]τάμεν (inf. vazba) = ἀν-ιστάναι; 7. Ἰὸν χρῆσται (další infinitivní vazba, závisající na προβειπά^hας) = ὄν χρῆσθαι „a aby se on tak mohl dotazovat na věštbu“.

103. LAC *Datace a lokalita:* II. stol. po Kr., Sparta, Artemis Orthia

Popis: dedikační nápis za vítězství v chlapeckých soutěžích (9 ř.)

Bibliografie: IG V 1, 307; ¹¹Buck 77

Κλέανδρος | ὁ καὶ Μῆνιο | Καλλιστράτω | βουαγὸρ ἐπὶ ||
5 πατρονόμω | Γοργίππω τῶ (Γοργίππω) | νικάαρ μῶων Ἄρτέ|μιτι
Βωρσέα ἀνέσηκε.

Kleandros a Ménis, syn Kallistrátův, velitel skupiny chlapců za patronoma Gorgippa, syna Gorgippova, vítěz ve zpěvu („v Múse“), věnoval Artemidě Orthii.

Pozn.: Terminologie spojená s výchovou spartských mladíků byla značně svérázná, viz např. označení βου-αγὸρ „vedoucí volků, býčků“, tj. „velitel skupiny /chlapců/“ (srov. ἄγω „vedu“

+ βους „vůl“, viz Hésychiovu glossu, vysvětlující lakónský výraz βουα takto: βουα· ἀγέλη παίδων „stádo chlapců“.

Jaz.: rotacismus na konci slova -ς > -ρ často doložen (Κλέανδρορ, Μῆνιρ, βουαγόρ, νικάαρ); 4. ἐπὶ πατρονόμω = ἐπὶ πατρονόμου; 7. νικάαρ = νικήσας (změny *s* > *θ*, -*s* > -*r*); μῶαν = Μοῦσαν (ak.; *s* > *θ*); Ἀρτέμιτι Βωρσέα = Ἀρτέμιδι (Ϝ)ορθία (dat.; *d* > *t*, Ϝ > β, θ > *s*); 8. ἀνέσηκε = ἀνέθηκε (θ > *s*).

104. LAC *Datace a lokalita:* II. stol. po Kr., Sparta, Artemis Orthia
Popis: dedikační nápis za vítězství v chlapeckých soutěžích (7 ř.)
Bibliografie: IG V 1, 289; ⁶²Buck 78

Εὐδόκιμορ (Εὐδοκίμω) κελοία καὶ Εὐδόκιμορ Δαμοκράτεορ |
 5 Ἀριστείδαρ κασσηρατόριο(ν) νεικάν|τερ ἐπὶ Ἀλκάστω βουαγοὶ |
 μικιχιδομένων Φωρθέα.

Eudokimos, syn Eudokimův – pokud jde o múzickou soutěž κελοία –, Eudokimos, syn Dámokratův, a Aristeidás – pokud jde o hru na lovce (κασσηρατόριον) –, vítězní velitelé (βουαγοὶ) „stáda“ malých chlapců (μικιχιδομένων) za Alkasta?, (věnují toto Artemidě) Orthii.

Pozn.: Další příklady spartské výchovy ve světle obětín, věnovaných Artemidě v podobě zvláštních železných srpů (v počtu asi 130 dochovaných kusů); κελοία byla asi múzická soutěž, jež snad spočívala ve zvukové nápodobě bitvy, κασσηρατόριον byla zřejmě hra, znázorňující lov zvířat, μικιχιδόμενοι bylo „stádo“ malých, asi desetiletých chlapců, vedené „veliteli volků, býčků“ (βουαγοὶ).

Jaz.: Další doklady koncového rotacismu -ς > -ρ, zde např. 1., 2. Εὐδόκιμορ, 3. Δαμοκράτεορ, 4. Ἀριστείδαρ, 5. νεικάντερ = νικήσαντες (partic. aor., nom. pl.) „zvítězivší, vítězní“; dále srov. 6. ἐπὶ Ἀλκάστω = ἐπὶ Ἀλκάστου = att. Ἀλκήστου; 7. Φωρθέα (dat. sg. bez koncového ι) = att. Ὀρθία.

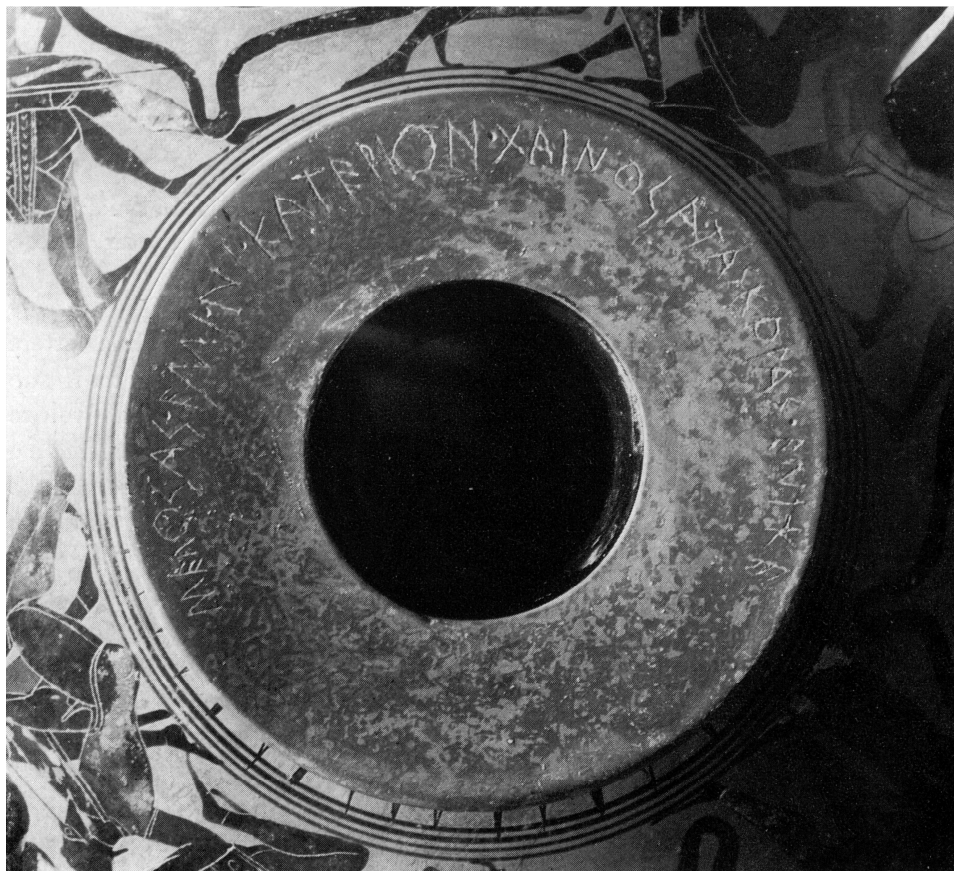
105. LAC *Datace a lokalita:* cca 540 př. Kr., Taras /Tarent/
Popis: dedikace za vítězství v česání vlny (1 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Lac. 9

Μελόσας · ἐμί · νικατέριον · ξαίνῶσα · τὰς κόρας · ἐνίκῃ.

Jsem vítězná odměna pro Melósu; v česání vlny zvítězila nad dívkami.

Pozn.: Nápis je vyryt na dně pestře malovaného kyliku; dnes se nachází v Metropolitaním muzeu v New Yorku.

Jaz.: ἐμί = εἰμί; Μελόσα (dórská forma) = Μέλουσα; ξαίνῶσα (part. prés. fem.) = att. ξάινουσα (part. prés. fem.); ἐνίκῃ (3. os. ind. imperf.) = att. ἐνίκα.

Obr. 32. Nápis na dně malovaného kyliku z Tarentu (cca 540 př. Kr.).

5.1.1.2. Héraklejščina

A. Héraklejské rysy společné s dalšími dialekty

1. Písmena η , ω označují i sekundární \bar{e} , \bar{o} (srov. výše 5.1.1.1. Lakónština, sub B 1);
2. hláskové spojení $\sigma\sigma/\rho\rho$ místo $\alpha\rho/\rho\alpha$: $\acute{\alpha}\nu\epsilon\pi\acute{\iota}\gamma\rho\sigma\phi\omicron\varsigma$ (i v jiných západořec. nářečích) – na rozdíl od att. $\acute{\alpha}\nu\text{-}\epsilon\pi\acute{\iota}\gamma\rho\alpha\phi\omicron\varsigma$;
3. $\kappa\omicron\theta\alpha\rho\acute{o}\varsigma$ (porůznu i jinde) = att. $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\acute{o}\varsigma$ „čistý“;
4. $\epsilon\omicron$ se mění v $\epsilon\omega$ nebo $\iota\omega$ (s doklady i v Tarentu /a Kyréně/);
5. $\tau\acute{\alpha}\mu\nu\omega$ (i ión.) = att. $\tau\acute{\epsilon}\mu\nu\omega$;
6. f na začátku slov s několika nepravidelnostmi;
7. častý drsný přídech, ale s některými nepravidelnostmi;
8. $\mu\eta\varsigma$ (i jinde) = att. $\mu\eta\gamma$;
9. číslovka $h\eta\varsigma$ = att. $\epsilon\acute{\iota}\varsigma$, krét. $\acute{\epsilon}\nu\varsigma$;

10. číslovka τρις (< τρίνς /od původu ak./) jako nom. pl. – na rozdíl od att. τρεῖς (od původu nom.);
11. zvrtné zájmeno αὐτοσαυτός, αὐταυτός;
12. zájmeno τῆνος (mimo hérakl. se nachází i v celé řadě dalších západořec. nářečí) = att. ἐκεῖνος;
13. určitý člen jako vztažné zájmeno;
14. ποτεχεῖ (i v achajštině) = att. προσεχωῶς „těsně u“;
15. ἄνωθα, ἔμπροσθα „nahore, vpředu“ = att. ἄνωθεν, ἔμπροσθεν;
16. inf. na -εν (them.), -μεν (athem.), podobně jako např. v théřštině; lakónština však měla zpravidla -ην (viz výše 5.1.1.1. Lakónština, sub B 19);
17. partic. ἔντες = att. ὄντες.

B. Rysy specificky héraklejské

1. προτερεία = att. προτεραία ἡμέρα „o den dříve, v předešlý den“;
2. ak. sg. n. partic. perf. ἐνδεδιωκότα = att. ἐμβεβιωκότα „naživu“;
3. dat. pl. partic. přez. ἔντασιν, ποιόντασιν = att. οὔσιν, ποιοῦσιν;
4. superlativ πόλιστος = att. πλείστος;
5. ποτικλαίγω = att. προσκλείω „sousedím“;
6. 3. os. pl. ind. fut. III. γεγραψαται (ind.) < *γεγρά-φσ-ν-ται; μεμισθωσῶνται (3. os. konj.! pas. futura III., tvořený analogicky);
7. inf. perf. akt. πεφυτευκῆμεν = att. -κέναι;
8. partic. perf. akt. ἐρογγεῖα (hérakl.) = att. ἐρογγυῖα „roztržená, puklá“.

Obecně o lakónštině a héraklejštině, případně messénštině

Starší nápisy z Lakónie jsou většinou krátké, ale mají poměrně archaické rysy, mladší nápisy vykazují naproti tomu výrazné lokální inovace (zvl. rotacismus na konci slova a jiné souhláskové změny), avšak časem byly silně ovlivněny attickou helénistickou koiné. Zvláště od začátku našeho letopočtu se v nich objevuje specifické, nejspíše asi záměrné lokální zbarvení. Tento rys v místních nápisech přežívá až hluboko do 1. tis. po Kr. a není tedy náhodou, že se až do moderní doby dochovala v odlehlých údolích pohoří Parnónu novodobá odnož staré lakónštiny, již zmíněná tsakonština. Poměrně mnoho nám však o charakteru lakónské větve západořeckých dialektů prozrazuje rovněž dialekt z jihoitalské Hérakleje, založené spartskými osadníky z nedalekého Tarentu; tamní nářečí je poměrně dobře doloženo z klasického období, kdežto ze samotného Tarentu máme jen nemnoho napsů. Skrovné je i nápisné doložení lakónštině blízkého messénskému dialektu jak z peloponnéské Messénie, tak z messénských osad v jižní Itálii a na Sicílii.

ΝΑΠΙΣΝΕ ΔΟΚΛΑΔΥ

106. HER *Datace a lokalita:* konec IV. stol. př. Kr., Hérakleia v již. Itálii

Popis: záznam o vyměření pozemků (8.–14. ze 187 ř.)

Bibliografie: IG XIV 645; Schwyzer 62; [Ⓜ]Buck 79

Ἀνέγραψαν τοὶ ὄρισται τοὶ χαιρεθέντες ἐπὶ τῶς χώρος τῶς
 10 Ηιαρῶς τῶς τῷ Διονύσω, | Φιλώνυμος Ζωπυρίσκω, Ἀπολλώνιος
 Ηηρακλήτω, Δάζιμος Πύρρω, Φιλώτας Ηιστιεῖω, || Ηηρακλείδας
 Ζωπύρω, καθὰ [ῶρ]ιξαν καὶ ἐτέρμαξαν καὶ συνεμέτησαν καὶ
 ἐμέριξαν τῶν Ηηρακλείων διακνόντων ἐν κατακλήτῳ ἀλίαι.
 Συνεμετρήσαμες δὲ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῷ ἀντόμῳ τῷ ἠυπὲρ
 Πανδοσίας ἄγοντος τῷ διατάμνοντος τῶς τε Ηιαρῶς χώρος καὶ
 τὰν φιδίαν γὰν ἐπὶ τὸν ἀντομον τὸν ὀρίζοντα τῶς τε τῷ Διονύσω
 χώρος καὶ | τὸν Κωνέας ἡο Δίωνος ἐπαμῶχη. κατετάμομες δὲ
 μερίδας τέτορας·

Zeměměřiči vybraní pro (vyměření) posvátných pozemků Dionýsových, (totiž) Filónymos, syn Zópiriskův, Apollónios, syn Héraklétův, Dazimos, syn Pyrrhův, Filótás, syn Histieióv, Hérakleidás, syn Zópyrův, učinili záznam o tom, jak je ohraničili, vymezili, vyměřili a rozčlenili na základě rozhodnutí Héraklejských na zasedání sněmu.

Vyměřili jsme (katastrální území), počínaje od cesty, zvedající se nad Pandosií a dělící od sebe posvátné pozemky a soukromou půdu až k cestě, která odděluje Dionýsovy pozemky a půdu, kterou vlastnil Kónéas, syn Dióńův. Rozčlenili jsme (území) na čtyři díly...

Pozn.: Rozsáhlý záznam o vyměření pozemků v Héraklei, a to posvátného okrsku Dionýsova a pozemků Athény zvané Polias.

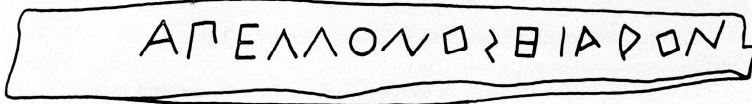
Jaz.: 8. τοὶ = att. οἱ; ἐπὶ τῶς χώρος τῶς Ηιαρῶς τῶς τῷ Διονύσω = ἐπὶ τοὺς χώρους τοὺς ἱεροὺς τοὺς τοῦ Διονύσου; 10. ῶριξαν καὶ ἐτέρμαξαν καὶ συνεμέτησαν καὶ ἐμέριξαν = ὠρισαν καὶ ἐτέρμασαν καὶ ... ἐμέρισαν; 11. τῶν Ηηρακλείων διακνόντων = τ. Η. διαγόντων; ἐν κατακλήτῳ ἀλίαι „ve svolaném sněmu“ (srov. att. ἡλιαία „soud“); συνεμετρήσαμες (viz i 14. κατετάμομες) s osobní příponou -μες místo -μεν v 1. os. pl.; 12. ἀπὸ τῷ ἀντόμῳ... = ἀπὸ τοῦ ἀντόμου...; διατάμνοντος = διατέμνοντος; τῶς τε Ηιαρῶς χώρος καὶ τὰν φιδίαν γὰν = τοὺς τε ἱεροὺς χώρους καὶ τὴν ἰδίαν γῆν; 14. τὸν Κωνέας ἡο Δίωνος ἐπαμῶχη = ὄν Κ. ... ἐπαμῶχει (ind. imperf. od παμωχέω „vlastním“); τέτορας = τέτταρας.

Messénština

107. MES *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., svatyně Apollóna Koritha blízko Koróné u Messénského zálivu

Popis: dedikace na špičce kopí (1 ř.)

Bibliografie: Schwyzer 68a; Jeffery, pl. 39, 10; ^{EQ}Guarducci 1967, Lac. 8

Obr. 33. Dedikace na špičce kopí (blízko Koróné, 5. stol. př. Kr.).

Ἀπέλλωνος Βιαρόν.

Zasvěceno Apollónovi.

Jaz.: Dórská forma jména Apollónova (gen. sg.).

5.1.2. Krétština

Druhý nářeční komplex přísné dórštiny byla krétština. Její základní archaická podoba, charakterizovaná zejména některými substrátovými rysy staroachajského, tj. předdórského řeckého rázu, se dlouho udržovala (až do prvních staletí po Kr.) především na střední Krétě; hlavně je doložena ve významném středisku jižní Kréty Gortýně, ale i v některých jiných lokalitách, jako Dréru, Lyttu, Hierapytně. Přitom jmenovitě v Praisu, v Dréru a Psychru se objevují mezi 6. až 3. stol. př. Kr. i nápisy, psané sice řeckou abecedou, ale složené v místní, dokonce ještě předřecké „eteokrétštině“ neindoevropského typu (doslova „v pravé krétštině“).

Poněkud méně archaický byl subdialekt z východní Kréty, doložený spíše až z pozdějších staletí a projevující jazykové vlivy z tzv. východoegejské ostrovní dórštiny (viz dále sub 5.3.2 na str. 211nn.). Starořecké nápisné doklady ze západní Kréty téměř neexistují. I literární krétské texty jsou jen okrajové. Dostí početné byly krétské glossy, zejména z Hésychiova slovníkového díla. Vedle méně jisté účasti na osídlení maloasijské Pamfýlie (viz výše na str. 82) měli Kréťané podíl na založení jihosicilské osady Gely (spolu s kolonisty z Rhodu).

O krétštině i „eteokrétštině“ srov. Guarducci, M. (ed.) 1935–1950; Brown, R. 1978; Duhoux, Y. 1982; Bile, M. 1988; Brixhe, C. 1991; Godart, L. – Tzedakis, Y. 1991; Hallager, E. – Vlasakis, M. – Hallager, B. P. 1992; Bartoněk, A. 1986, 1993b, 1993c, 1994, 2009.

A. Rysy obecně západořecké

Krétština sdílela typické západořecké rysy, uvedené na str. 124n. pod záhlavím Západořecká nářečí (tj. ZŘ v užším slova smyslu) a označená čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující krétské rysy:

ZŘ 1–4: 3. os. pl. akt. na -vτι (stejně jako číslovka ῥίκατι apod., číslovky na -κάτιοι, příp. zachovaná raná řecká adjektiva na -τιος);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na -ξω/-ξα;

ZŘ 6: člen určitý v nom. pl. je na Krétě v západořecké podobě τοί, ταί doložen pouze v Itanu; v ostatních lokalitách ostrova se prosadily inovační tvary οί, αί, známé z ión.-att., ark.-kyp., lesb. a zčásti z thessalštiny;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na -μες – proti příponě -μεν v ostatních řeckých dialektech;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na -σέω;

ZŘ 24: stahování $\alpha + \epsilon = \eta$.

B. Krétské rysy sdílené s dalšími dialekty (kromě rysů výslovně uvedených výše sub A)

1. ϵ se mění v ι před vokálem, zvl. před α , o , ω , pokud před nimi nepředcházelo ῥ : $\text{θεός} > \text{θιός}$ (podobně tomu bylo v lak. a v záp. a vých. argol., příp. i jinde); přitom ve východní a západní krétštině se -εοντ- místo v -ιοντ- mění v -οντ-: $\text{κατ-οικόντες} = \text{att. κατ-οικέοντες}$ (jak tomu bylo v kyrén. a záp. argolštině); dále se pak předložka $\epsilon\nu$ úží v $\iota\nu$ v Axu a Eleutherně (jako v ark.-kyp.);
2. stahováním $\epsilon + \epsilon$ (anebo nejmladším, tzv. třetím náhradním dlužením z -ενϝ-) vzniká nejprve $\bar{\epsilon}$, tj. zřejmě $\bar{\epsilon}$ zavřené (viz např. $\text{συλῆν} = \text{att. συλειν}$), psané však záhy (nejpozději ve 4. stol. př. Kr.) jako η , tj. jako $\bar{\epsilon}$ zřejmě otevřenější, časem asi ztotožněné s původním prařeckým $\bar{\epsilon}$ (srov. πατήρ) nebo s $\bar{\epsilon}$ vzešlým ze staršího, tzv. prvního náhradního dlužení (srov. $*\epsilon\sigma\text{-μην} > \text{ἤμην} / \text{inf.}/$); podobně se zavřenější grafika o (vzniklá z $o + o$ nebo např. z -οϝ-) postupně ztotožnila s otevřenější ω , zachycujícím dlouhé \bar{o} původní, resp. rovněž \bar{o} vzniklé starším náhradním dlužením (náznaky obdobných tendencí jsou patrné i jinde v ostrovní dórské Egeidě, jako na Thěře, Rhodu a Kóu, příp. v západní Argolidě; viz str. 204nn.); v klasické střední krétštině ze 4. stol. př. Kr. tedy existovala jediná dvojice dlouhého $\bar{\epsilon}/\bar{o}$, zachycovaná písmeny η/ω ;
3. pro Krétu se zdá být typické a -ové ablautové zbarvení slov typu τράπω , $\text{τράφω} = \text{att. τρέπω}$, τρέφω ; srov. i krét. κάρτος , στάρτος (s metatezí) = att. κράτος , στράτος apod.; viz naopak krét. Ἀπέλλων = att. Ἀπόλλων anebo krét. ἀντίγροφον , ἔγγροφον = att. -γράφον (porůznu i jinde);
4. ῥ se zvl. ve střední krétštině udržuje na začátku slov až do 2. stol. př. Kr., uvnitř slova pak zejména ve spojení -σῥ- a mezi vokály hlavně v kompozitech

- nebo v tvarech s augmentem (srov. však náhradní dloužení typu ξένφος > krét. κοένιον aj., resp. krét. φίσφος bez dloužení na rozdíl od ión. ἴσος); na mladších nápisích bývá φ nahrazováno někdy písmenem β (srov. krét. Βέργιος = att. Φέργιος);
5. často doložená je psilósis;
 6. hláskové spojení σμ > ρμ v Gortýně od 3. stol. př. Kr.: κορμο- = att. κοσμο-; všeobecně však μαίτυρες = att. μάτυρες (totéž v argolském Epidauru);
 7. ἀμφιλλέγω z ἀμφι-σλέγω (porůznu i v jiných dialektech);
 8. souhlásková skupina -νσ- se uvnitř slova (podobně jako v thess., ark., záp. argol.) zachovala na střední Krétě: πάνσα = att. πᾶσα; ἔχονσαν = att. ἔχουσαν (na vých. i záp. Krétě máme však zdloužené ἔχωσαν); přitom na konci slova bývá na stř. Krétě ἐνς/ἐς (předl.), -ονς/-ος (ak. pl.) apod. (viz např. krét. τὸς μὲν υἰύνς = att. τοὺς μὲν υἱεῖς);
 9. původní *j-, dj, gj* se ve střední kréťštině zachycovalo zpočátku písmenem ζ (to zůstalo beze změny na vých. Krétě), ale na střední Krétě se toto ζ časem změnilo v geminované δδ a na sklonku 3. stol. př. Kr. pak dokonce v ττ: srov. postupně Ζῆνα > Δ(δ)ῆνα > Τ(τ)ῆνα; srov. i krét. δικάδδω = att. δικάζω (geminaci znělé dentály známe i z řady jiných dialektů, zvl. z boiót., lak., příp. meg. i rhod.);
 10. rovněž původní *t(h)j, ts* se ve stř. kréťštině nejprve zachycovalo písmenem ζ, ale později se zpravidla měnilo v ττ; srov. např. krét. ὄζοι > ὄτ(τ)οι = att. ὄσοι, anebo viz kréťský slovesný tvar ἀν-δάζασθαι a později ἀπο-δάτ-ταθθαι = Hom. -δάσασθαι, att. -δάσασθαι; srov. i krét. partic. prés. ἴαττα (od εἶμι) – na rozdíl od ark. ἔασσα a od att. οὔσα (pokud jde o geminované θθ, viz dokonce mezi substantivními tvary kréťské φέτεθθι = att. ἔτεσι nebo πόλιθι = att. πόλεσι); dodejme, že geminace neznělé dentály je známa i z boiót. (náznaky jsou i v thess.) a v poněkud jiné rovině rovněž z att. a eub.;
 11. nom. pl. souhláskových kmenů s koncovkou -εν místo běžného -ες: např. τινὲν = att. τινές;
 12. ukazovací zájmeno ὄνυ v střední kréťštině (jako v ark. a kyp.);
 13. číslovka ἰός „1“ (vedle ἔνς = att. εἷς „1“); doklad pochází z Gortýny a bývá pokládán za projev předdórského substrátu; číslovka je takto doložena i u Homéra a v messénštině;
 14. thematický infinitiv na -εν: ἄγεν (jako v celé řadě západořeckých dialektů /fóč., argol., hérakl., krét., thér., kyrén., kój. aj./ a v arkadštině) – na rozdíl např. od ἄγειν v ión.-att., thess. (Thessaliótis), loker., korint., meg. a rhod. i od ἄγην v lesb., élej. a lak. (boiótština a thessalská Pelasgiótis měly zde athematické -μεν);
 15. athematický infinitiv, končící v krét. zprvu na -μην: ἦμην (s paralelou v rhodském -μειν); od 4. stol. př. Kr. se tu však prosazuje i -μεν: ἦμεν = att. εἶναι;

16. předložka ἐς + gen. (před souhláskou) = att. ἐξ + gen.; jev je porůznu doložen i v jiných dialektech;
17. předložka πεδά místo μετά, doložená i v aiol., ark. a jiných nářečích;
18. apokopé v podobě ἄν, πᾶρ, zřídka κά(τ) /obvykle κατᾶ/; doložena i jinde;
19. brzy se ztrácí duál;
20. υἰάσι (dat. pl. od υἰός, υἰύς), doloženo i u Hom.;
21. πλίεσ = att. πλέονες; srov. Hom. πλέες;
22. αὐτοσσαντός, i v jiných nářečích;
23. μέστω, μεττ' ἐς (i v kyrén.) „dokud ne, až“;
24. ἔξοι, ἐνδός „vně, uvnitř“ (i jinde);
25. ποί = πρὸς (zřídka); i v jiných nářečích;
26. ἀντί „v přítomnosti koho“ aj., ἀμφί „co se týče“; v různých dialektech;
27. ἔγρατται (i v élej.) = att. γέγραπται „je napsáno“;
28. 3. os. pl. perf. ἀπεστάλκαντι (i jinde) = ἰόν.-att. -ᾶσι;
29. fut. pas. má aktivní koncovky;
30. krátký vokál v 3. os. sing. konj. aor.: δείκσει apod. (i jinde);
31. athem. konj. typu δύνᾶμαι, νύνᾶται, πέπᾶται apod. (i jinde);
32. inf. na -εν také u stažených sloves;
33. partic. prez. med. typu χρήμενος (porůznu i jinde);
34. slovesné tvary na -έω (-ίω) = att. -άω (porůznu i jinde);
35. ἔρω = att. εἶμι „(pů)jdu“;
36. ἴσαμι = att. οἶδα;
37. 3. os. pl. silného imper. ἔντων = att. ὄντων;
38. καρτερός = att. κύριος „platný“.

C. Rysy specificky krétské

1. Diftong -ευ- se mění v -ου-: srov. ἐπιτάδουμα = att. ἐπιτήδευμα; totéž platí o krétských slovesech na -ούω = att. -εύω;
2. βῶς, βῶν = att. βούς, βούν;
3. diftongizace hláskového spojení αλ, ελ, ηλ > αυ, ευ, ηυ v Gortýně a ve Faistu: ἀδευπιαί = att. ἀδελφεία;
4. hláskové spojení σθ se na stf. Krétě v 5. stol. př. Kr. mění v θθ: koncovka inf. med. -θθαί = att. -σθαι, srov. i πρὸθθα = att. πρὸσθε;
5. ἀβλοπία = att. ἀβλαβία „neškodnost“;
6. τνᾶτός = θνητός „mrtvý“ apod.;
7. δέφυρα = γέφυρα „most“;
8. πρεῖγυς, πρείγυν apod. = att. πρέσβυς „stařec“;
9. asimilace na předělu mezi jednotlivými slovy je na Krétě více rozšířená než jinde;
10. ak. pl. konsonantických kmenů končí na -ανς;
11. ak. pl. τρίνς; srov. τρίς v hérakl., fóč., argol. – na rozdíl od att. τρεῖς;

12. ὄτερος = att. ὀπότερος;
13. ὅτις: gen. sing. ὄ-τι, dat. sing. ὄτιμι = att. ὄτινι, ak. pl. ἄτι = att. ἄτινα;
14. ὅπαι jako účelová spojka „aby“;
15. πορτί = att. πρός;
16. slovesný tvar 3. os. pl. opt. κοσμησῖε, δικακσῖε, φέρκσιεν (od kořene φεργ-);
18. sloveso αἰλέω = att. αἰρέω „beru, chytám“;
19. ὀτειος = ὀποῖος ve významu adjektivního ὀστις;
20. φῖν αὐτῶι = ἔαυτῶ apod.

Obecně o starořeckých subdialektech staré Kréty

Nápisy staršího data, datující se již od konce 8. stol. př. Kr., pocházejí hlavně ze střední Kréty (Gortýs /nejvíce/, Knóssos, Vaxos, Lyttos) a obsahují celou řadu archaických, specificky krétských rysů; nápisy z vých. Kréty (Dréros, Lató, Praisos, Hierapytna, Itanos) jsou poměrně disparátní a vyskytují se mezi nimi (hlavně v rozpětí mezi 6. až 3. stol. př. Kr.) i neřecké, tzv. eteokrétské texty, hlavně v Praisu a Dréru; nápisy ze záp. Kréty (Aptera, Kydóniá) jsou značně chudé a většinou pozdní. Jak na západě Kréty, tak zvl. na jejím východě byly nápisy výrazně ovlivněny nejprve z maloasijské Iónie a později helénistickou iónsko-attickou (ale zčásti i ostrovní dórskou) koiné. Z toho zároveň vyplývá, že shora naznačené rozdělení krétského jazyka na střední, východní a západní má víceméně jen geografickou hodnotu a nemá charakter nějakého oprávněně lingvistického členění (snad až na protiklad středokrétské hláskové změny εο > ιο proti pouhému ο /nebo ω/ na ostatním krétském území).

Dvě dvojice dlouhého ē, ō v západořeckých dialektech (hláskoslovný exkurs)

Zdá se, že určitá archaická tendence k rozlišování dvojího ē, ō (viz výše sub 5.1.2. Krétsčina na str. 140, sub B 2) byla v řeckých dialektech na počátku 1. tis. př. Kr. daleko širší a vycházela ze dvou zdrojových oblastí v helladsko-egejském prostoru, tj. z jedné oblasti, rozkládající se spíše v centru a na severu Řecka, a z druhé, ležící více na jihu a jihovýchodě.

Severní zdroj zmíněné hláskové inovace vznikl v oblasti při Sarónském zálivu u Athén a zasáhl jednak iónskou attičtinu v Athénách a jejich okolí (a rychle se v raných stoletích 1. tis. př. Kr. rozprostřel ve směru na východ přes ostrov Euboju a Kyklady a přes střední část ostrovní Egeidy až do Iónie na západním maloasijském pobřeží) a jednak ovládl naopak i v západním sousedství Attiky tzv. sarónskodórské regiony Megaridu a vedle ní Korintii a východní Argolidu v blízkosti Korintské šíje, a potom se v rozsáhlém pásu krajin hovořících tzv. severozápadními dialekty rozšířil západním směrem až daleko na severozápad Řecka. Tento první zdroj zahrnul do sebe při onom svém severozápadním pohybu postupně fóčtinu v Delfách a okolí, dále několik lokálních variant lokerštiny, poté i tzv. aitólštinu a akarnánštinu, až dorazil k Iónskému moři a podle něho pronikl na sever do Épeiru – a podle nejnovější hypotézy, jak už bylo naznačeno,

ještě mnohem dále, až daleko na řecký sever do Makedonie. Zde všude se nejprve vytvořila v průběhu tzv. prvního náhradního dlužení – vedle původní dvojice „nyní se více otevírajícího“ dlouhého \bar{e} a \bar{o} – rovněž i \bar{e} -ová a \bar{o} -ová dvojice zavřená; a do té potom postupně ve větší či v menší míře vplývaly i hláskoslovné výsledky dalších náhradních dlužení, resp. vokálních kontrakcí (podrobněji o tom pojednal A. Bartoněk v publikacích *Development of the Long-Vowel System in the Ancient Greek Dialects*, Prague 1966, str. 48nn., *Písmo a jazyk mykénské řečtiny*, Brno 2007, str. 275, a *Dialekty klasické řečtiny*, Brno 2009, 136nn.).

Pokud do nového, zavřeného \bar{e} , \bar{o} vplynula v okruhu západořeckých dialektů úplně všechna nově vznikající sekundární \bar{e} , \bar{o} , označujeme dialekty toho druhu termínem *Doris mītor* („mírná dórština“); pokud do zavřeného \bar{e} , \bar{o} vplynula jen sekundární \bar{e} , \bar{o} nejmladšího data (\bar{e} , \bar{o} stažené nebo vzniklé tzv. třetím náhradním dlužením typu $\xi\acute{\epsilon}\nu\phi\omicron\varsigma > \xi\grave{\eta}\nu\omicron\varsigma/\xi\epsilon\grave{\iota}\nu\omicron\varsigma$ či $\kappa\acute{o}\rho\phi\omicron\varsigma > \kappa\bar{\omega}\rho\omicron\varsigma/\kappa\bar{\omega}\rho\omicron\varsigma$), mluvíme o *Doris media* („střední dórština“); anebo pokud v tom či onom dialektu v průběhu 1. pol. 1. tis. př. Kr. vůbec žádná druhá \bar{e} -ová, resp. \bar{o} -ová dvojice uvedenými způsoby nevznikla, potom tyto dialekty v západořecké oblasti nesou označení *Doris severior* („přísná dórština“). Ty zůstávaly soustředěny spíše v oblasti Peloponnésu a v jeho jižním ostrovním sousedství a zabíraly na Peloponnésu Lakónii s Messénií a Élidu (s určitým přesahem do nedórské Arkádie v centru poloostrova) a ve zmíněném jižním ostrovním sousedství pak i Krétu s menšími ostrovy Mélem a Thérou (a s thérskou osadou Kyrénou v severoafrické Libyi).

Tento jihoegejský ostrovní svět byl však na svém východním okraji o něco později zasažen i zmíněným *druhým, jihovýchodním chapadlem tendence*, směřujícím v řeckém vokalismu k rozlišování dvojího \bar{e} , \bar{o} i na helladsko-egejském jihovýchodě. Tato druhá, a v podstatě obdobná, tendence vycházela zřejmě ze západní Argolidy na Peloponnésu a šířila se odtamtud jednak přímo na jih ve směru na ostrov Krétu, jednak na poněkud bližší, ale východněji položenou Théru a napříč přes moře až do severoafrické Kyrény, a jednak výrazně jihovýchodním směrem do oblasti ostrovů Rhodu, Kóu, Karpathu a Kalymny. Tato druhá tendence byla o něco méně intenzivní, a jak již bylo řečeno, i o něco pozdější než shora zmíněná tendence severní, a to se projevilo v oblasti dórských dialektů ostrovní Egeidy v snížené rasanici uvedené vokální tendence v následujících třech ohledech:

a) Kréta byla zpočátku zřetelně ovlivněna zmíněnou tendencí k vzniku druhé \bar{e} -ové a \bar{o} -ové dvojice, začínala si ji už vytvářet, ale zhruba v 5./4. stol. př. Kr. se hlavně dialekt používaný na střední Krétě vrátil zpět k jediné dvojici dlouhých vokálů \bar{e} , \bar{o} , která záhy zaujala neutrální pozici na středním stupni vokálního otevření; to vedlo ve svých důsledcích k oprávněné klasifikaci centrální krétštiny jakožto „přísně dórského“ dialektu aspoň pro klasické období jeho vrcholného rozkvetu v době kolem vzniku gortýnských zákonů. Viz výše na str. 140, sub B 2, a vybrané ukázky níže na str. 145nn.

b) V nejuvýchodnější části dórské Egeidy (na ostrovech Rhodu, Kóu aj.) se cesty směřující k vzniku druhé \bar{e} -ové a \bar{o} -ové dvojice ubíraly v podstatě podle vzoru západní Argolidy, jejíž vliv byl v 1. pol. 1. stol. př. Kr. v této části dórské Egeidy (vedle Lakónie) určující. Na rozdíl od sarónské dórstiny megarské, korintské a východoargolské a „severozápadních“ dialektů (reprezentujících tzv. *Doris mitior*, tj. „mírnou dórstinu“), v nichž všech vedly již poměrně záhy veškeré raně historické výsledky náhradních dlužení i vokalických kontrakcí k vzniku nové dvojice zavřeného dlouhého \bar{e} , \bar{o} , měnily se naopak v západní argolštině v druhou, zavřenou \bar{e} -, \bar{o} -ovou dvojici teprve výsledky vokalických kontrakcí typu $e+e$, $o+o$, resp. $e+o$, – což asi představovalo na straně ostrovní Egeidy určité opoždění. Proto také klasifikujeme zmíněnou západní argolštinu i východoegejskou ostrovní dórstinu termínem *Doris media*, tj. „střední dórstina“, abychom tím naznačili určité přechodové postavení tohoto typu dórstiny zhruba uprostřed mezi archaičtější dórstinou „přísnou“ a pokročilejší dórstinou „mírnou“. Sem patřily vedle západní argolštiny hlavně dialekty z ostrovů Rhodu, Karpathu, Kóu a Kalymny, stejně jako řecká nářečí z přilehlého maloasijského poloostrova Knidu s chrámem bohyně Afrodíty a z areálu města Halikarnássu s proslulým Mausóleem, jedním ze sedmi divů antického světa. Tyto dialekty se přitom neubránily ani určitým iónským vlivům, i když se naopak jejich dórský ráz v podstatě udržel až do 2./3. stol. po Kr. – Srov. níže na str. 204nn.

c) Ostrov Théra, uprostřed mezi Krétou a Rhodem, se ubíral v podstatě stejnou cestou jako právě zmíněné dórské dialekty z východní ostrovní Egeidy, avšak zejména nářečí z thérské severoafrické osady Kyrény, založené v r. 630 př. Kr., si zřejmě na rozdíl od samotné, dále se vyvíjející thérstiny naopak udrželo i do budoucna některé své někdejší konzervativní rysy do té míry, že se nám kyrénština ve svých dochovaných nápisech jeví jako dialekt v podstatě „přísně dórský“ – proti thérstině, kterou lze spíše spolu s rhodštinou a kójštinou zařazovat do onoho poněkud progresivnějšího nářečního okruhu typu *Doris media*. – Srov. níže na str. 204nn.

NÁPISNÉ DOKLADY

108. CRE *Datace a lokalita:* 2. pol. VII. stol. př. Kr., Gortýs
Popis: nápis na 3 kamenných blocích z chrámové zdi Apollónovy (4 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1935–1950, Vol. IV, 4; ^[1]Guarducci 1967, Creta 1

1. [– –]οπερ οί ἄλλοι | μὴ πρίασ[θα]ι | μὴ ἀμεφύσασθαι | ὄζο[– –]
2. [– –]τυττι | ἔτι δὲ φοῖρο[ι] τέτορες | καὶ φαρήν [– –]
3. [– – τῶ]ι ὁμῶμόται | μὴ ἀπορηθῆμεν | ποκὰ [– –]
4. [– –]τ...αηι..τ.[...] ἐν ἀνδρῆϊδι πι[– –]

...nemá se kupovat, nemá se provádět směna..., ...ještě čtyři vepři a beran... nemá se odporovat tomu, kdo je pod společnou přísahou..., v prostředí určeném pro muže...

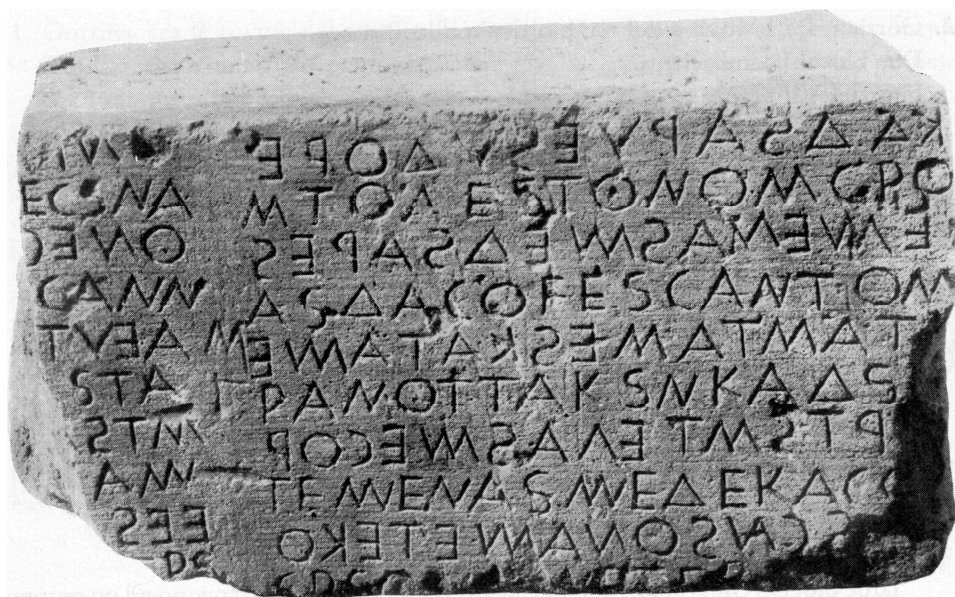
Pozn.: Tři kamenné bloky ze zdi Apollónova chrámu, se čtyřmi nápisnými řádky, psanými zprava doleva a velmi značně porušenými.

Jaz.: ἀμεφύσασθαι = ἀμεύσασθαι; φοῖροι τέτορες = att. χοῖροι τέτταρες; φαρήν = att. ἄρνός ἢ ἄμνός „beran“; ἀπορηθῆμεν (inf. aor. pas.) = ἀπορηθῆναι (od ἀπ-ερῶ „odporuji, odmítám“).

109. CRE *Datace a lokalita:* 480–460 př. Kr., Gortýs

Popis: komplex zákonů na kamenném bloku v troskách Apollónova chrámu (10 ř.)

Bibliografie: Guarducci 1935–1950, Vol. IV, 73; ¹⁴Guarducci 1967, Creta 3

Obr. 34. Nápis na kamenném bloku (Gortýs, 480–460 př. Kr.).

 [αἱ τίς] κα διαρῦει ὕδωρ ἐ-
 ς τῷ γείτονος προ[φείπαντ]-
 [ι ἄπατον] ἔμην αἱ μὲ διαρεῖ.
 αἱ δ' ἀποφείπαντος [διαρῦοι, ·]-
 5 [······ κα]ταστασεῖ κατ' ἀμέ-
 ραν ὀττάκιν κα δι[αρῦει vac.]
 [······ πο]ρτὶ στέγαι μὲ πορ-

τέμῃν αἰ μὲ δέκα πο[δ ······]
 [····· μέτε] ἰπνιῶνα μέτε κο-
 10 προῶνα μέτε ρ[—————]

Jestliže někdo zavede vodu na (pozemek) souseda po předchozím ohlášení, necht' to proběhne (bez úhony?), pokud voda nepoteče; pokud by však zavedl (vodu) bez jeho souhlasu..., zaplatí drachmu za každý den, kdy voda poteče...; ...nemá být v blízkosti domu do deseti stop... ani pec ani smetiště...

Pozn.: Kamenný blok z komplexu gortýnských zákonů; nápis je psán ve stylu *bústrofédon* a je značně porušen.

110. CRE *Datace a lokalita:* cca 650 př. Kr., Dréros
Popis: nápis na břídlivém bloku z Apollónova chrámu (4 ř.)
Bibliografie: Demargne – Effenterre 1937, 1938; Buck 116;
 Guarducci 1967, Creta 4

θιὸς ὁ λῶιδῶν·

Ἄδ' ἔφαδε πόλι· ἐπεὶ κα κοσμήσει δέκα φετιῶν τὸν ἀ|φτὸν μὴ κοσμέν· αἰ δὲ κοσμησιῆ, ὅπῃ δικακσιῆ, αὐτὸν ὀπῆλεν διπλεῖ κάφτον, | θιὸς ὅλοι ὄν, ἄκρηστον ἤμῃν, ἄς δῶοι, κῶτι κοσμησιῆ μηδὲν ἤμην. | ὁμόται δὲ κόσμος κῶι δάμιοι κῶι ἴκατι οἱ τὰς πόλ[ιος].

Bůh dobrý. Takto se zalíbilo obci: Kdykoli se někdo stane úředníkem, zvaným kosmos („úpravcem“, „správcem“), ten (člověk) necht' nevykonává úřad kosma v (dalších) desíti letech; pakli by se však (přece jen) stal kosmem, (potom) pokud by vynesl rozsudek, necht' zaplatí dvojnásobnou pokutu a on sám – bůh kéž ho zahubí – budiž pro svůj úřad nezpůsobilý; pokud by byl naživu a cokoli by v úřadě kosma rozhodl, necht' je neplatným. Pod přísahou (schválili toto) kosmos, dámiové (zástupci lidu) a sbor dvacíti v obci.

Pozn.: Břídlivý blok z chrámu Apollóna zvaného Delfinios, dnes v Národním archeologickém muzeu v Neapoli. Nápis je psán v podobě nepravidelného *bústrofédon*; řádky 2, 3, 5 směřují zprava doleva.

Jaz.: 1. Ἄδ' ἔφαδε „tak se zalíbilo“; ἐπεὶ κα κοσμήσει (3. os. sg. konj. aoristu) = ἐπὶ ἀν κοσμήσει; 2. μὴ κοσμέν = μὴ κοσμεῖν (inf. zakazovací); αἰ δὲ κοσμησιῆ, ὅπῃ δικακσιῆ, ... (v obou případech: 3. sg. opt. aor. akt.) = att. εἰ δὲ κοσμήσειεν, ὅπῃ δικάσειεν, ...; ὀπῆλεν = ὀφείλειν (inf. rozkazovací); διπλεῖ = διπλή; 3. θιὸς ὅλοι (3. sg. opt. aor. akt.) ὄν (vztažné zájmeno 3. os. sg. v demonstr. funkci) = att. θεὸς ὀλέσαι αὐτόν; ἄκρηστον ἤμῃν = ἄκρηστον εἶναι (inf. rozkazovací) „necht' je nezpůsobilý“; ἄς δῶοι = ἕως ζῶοι (optativ); κῶτι („krásis“) κοσμησιῆ (opt.), μηδὲν ἤμην (inf. zakazovací) = καὶ ὅτι κοσμήσειεν, μηδὲν εἶναι „necht' je neplatné“; 4. ὁμόται „přísežníci“, odvozeno od ὁμνυμι „přísahám“; ἴκατι = εἴκοσι.

111. CRE *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Gortýs

Popis: začátek velkého komplexu zákonů na zdech ódeia (1.–10. z 56 ř.)

Bibliografie: GDI 4991; Schwyzer 179, I; ¹¹Buck 117, I; Bottin 57; Egea 71

Θιοί. Ὅς κ' ἐλευθέροϊ εἰ δόλοϊ μέλλει ἀνπιμῶλεν, πρὸ δίκας μὲ
 ἄγεν. αἱ δ' ἐ κ' ἄγει, καταδικασάτῳ τῷ ἐλευθέροϊ δέκα στατηῶρας,
 5 τῷ δόλο πέντε, ὅτι ἄγει, καὶ δικασάτῳ λαγάσαι | ἐν ταῖς τρισὶ
 ἀμέραις. αἱ [δέ] κα | μὲ [λαγ]άσει, καταδικαδδέτῳ τῷ μὲν |
 ἐλευθέρο στατηῶρα, τῷ δόλο [δα]ρκιν|ὰν τὰς ἀμέρας φεκάστας, πρίν
 10 κα λα|γάσει...

Obr. 35. Část krétských zákonů z Gortýny (6.–5. stol. př. Kr.).

Bohové. Kdokoli hodlá vést soudní při ve věci svobodného člověka nebo otroka, ať si ho neodvádí před přelíčením. Jestliže si ho odvede, nechť jej soudce pokutuje v případě svobodného občana desíti statéry a v případě otroka pěti statéry za to, že ho nezákonně odvádí, a ať mu uloží, aby ho propustil („vrátil“) do tří dnů. Pakliže ho nepropustí, nechť jej soudce potrestá v případě svobodného občana po jednom statéru a v případě otroka po jedné drachmě za každý den, dokud ho nepropustí...

Pozn.: Nešlo o komplexní soubor zákonů, ale o sérii zákonných opatření různého druhu, vytvářející přece jen určitý celek. Zákony začínají zpravidla slovem θεοί „bohové“ a jsou zapísány archaickou krétskou abecedou bez znaků φ a χ (a až na výjimky i beze znaku η) a ve stylu *bústrofédon*.

Jaz.: 1. Θεοί. Ὅς κ' ἐλευθέροϊ ἔ δόλοϊ μέλλει ἀνπιμῶλεν, πρὸ δίκας μὲ ἄγεν = att. Θεοί. Ὅς ἂν ἐλευθέρω ἢ δούλω (dat. sg.) μέλλῃ (konj.) ἀμφιμῶλειν (krétský výraz pro att. ἀμφισβητεῖν „vést spor“), πρὸ δίκης μὴ ἄγειν (inf. zakazovací); 2. αἱ δὲ κ' ἄγει, καταδικασάτῳ τῳ ἐλευθέρῳ δέκα στατῆρας, τῳ δόλῳ πέντε, ὅτι ἄγει, καὶ δικακασάτῳ λαγάσαι ἐν ταῖς τρισὶ ἀμέραις = ἐὰν δ' ἄγῃ, καταδικασάτω τοῦ ἐλευθέρου (gen. osoby) δέκα στατήρας (ak. věci), τοῦ δούλου πέντε, ὅτι ἄγει, καὶ δικακασάτω λαγάσαι (inf. aor. od krét. λαγαίω „vracím“ /srov. i Hésych./) ἐν ταῖς τρισὶ ἡμέραις; 6. αἱ δὲ κα μὲ λαγάσει, καταδικαδέτῳ τῳ μὲν ἐλευθέρῳ στατῆρα, τῳ δόλῳ δαρκνὰν τῶς ἀμέρας φεκάστας = ἐὰν δὲ μὴ λαγάσῃ (konj.), καταδικαζέτω τοῦ μὲν ἐλευθέρου στατήρα, τοῦ δούλου δραχμὴν τῆς ἡμέρας ἐκάστης; 9. πρὶν κα λαγάσει = πρὶν ἂν λαγάσῃ.

112. CRE *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Gortýs

Popis: další úsek komplexu zákonů na zdech ódeia (2.–28. z 55 ř.)

Bibliografie: GDI 4991; Schwyzer 179, II; [□]Buck 117, II; Egea 71

Αἱ κα τὸν ἐλεύθερον ἔ | τὰν ἐλευθέραν κάρτει οἴπει, ἐκα|τὸν
 5 στατῆρας καταστασεῖ · αἱ δὲ κ' ἀπεταίρῳ, δέκα · αἱ δὲ κ' ὁ δόλο|ς
 τὸν ἐλεύθερον ἔ τὰν ἐλευθέρα|ν, διπλεῖ καταστασεῖ · αἱ δὲ κ'
 ἐλεύθερος φοικέα ἔ φοικέαν, πέντε | δαρκνὰν · | αἱ δὲ κα
 10 φ[ο]ικεὺς φοικέα || ἔ φοικέαν, π[έν]τε στατῆρας. | ἐνδοθιδίαν
 δόλαν αἱ κάρτει δαμ|άσαιτο, δύο στατῆρας κατασ|τασεῖ · αἱ δὲ κα
 15 δεδαμν[α]μέναν πε|δ' ἀμέραν, [ὀ]δελόν, αἱ δὲ κ' ἐν νυ|τί, δύ'
 ὀδελόνς · ὀρκιότεραν δ' ἔ|μὲν τὰν δόλαν. αἱ κα τὰν ἐ|λευθέραν
 ἐπιπερῶται οἴπεν ἀκε|ύοντος καδεστᾶ, δέκα στατῆ|ρας
 20 καταστασεῖ, αἱ ἀποπὸν|οἱ μαίτυς. αἱ κα τὰν ἐλευθέραν | μοικιδῶν
 αἰλεθεῖ ἐν πατρὸς ἔ ἐν ἀ|δελπιῳ ἔ ἐν τῳ ἀνδρός, ἐκατὸν |
 στατῆρας καταστασεῖ · αἱ δὲ κ' ἐ|ν ἄ(λ)λῳ, πεντέκοντα · αἱ δὲ κα
 25 τὰν || τῳ ἀπεταίρῳ, δέκα · αἱ δὲ κ' ὁ δόλος [τὰ]|ν ἐλευθέραν, διπλεῖ
 καταστασεῖ · αἱ δὲ κα δόλος δόλῳ, πέν|τε.

Jestliže někdo znásilní svobodného muže nebo ženu, zaplatí 100 statérů; ale (znásilní-li potomka) někoho, kdo není členem hetairie (tj. „občanského společenství“; tedy zřejmě „cizince“), (zaplatí) deset (statérů)... Když otrok znásilní svobodného občana nebo občanku, zaplatí dvojnásobek, když svobodný občan otroka nebo otrokyni, (zaplatí) pět drachem, když otrok otroka nebo otrokyni, pět statérů. Kdyby někdo znásilnil domácí otrokyni, zaplatí dva statéry, ale když byla již znásilněna, tak pouze jeden obolos ve dne, v noci pak dva – a otrokyně má mít přednost v přísaze. Když se někdo pokusí mít styk se svobodnou ženou, která je pod dohledem příbuzného (tj. s mladou dívkou), zaplatí 10 statérů, pokud by

to svědek dosvědčil. Bude-li někdo přistižen při cizoložství s ženou svobodnou v domě otcově, bratrově či manželově, zaplatí 100 statérů, bude-li přistižen jinde, 50 statérů; půjde-li však o ženu někoho mimo hetairii, potom jen 10 statérů. Otrok (v případě styku) se svobodnou občankou zaplatí dvojnásobek a otrok s otrokyní jen pět (statérů)...

Jaz.: Vedle typických grecismů z předchozí ukázky srov. 3. ř. κάρτει = κράτει (dat. sg. od κράτος) „silou, násilně“; οἴπῃ = ποιφή „koná-li pohlavní styk“; 4. καταστασεῖ („*futurum Doricum*“) = καταστήσει „zaplatí“; 11. ἐνδοθιδίος „vnitřní, domácí“; δαμάσαιτο (opt. aor. od δαμάζω); 13. δεδαμναμέναν (part. perf. pas. od δαμνάω); πεδ' ἀμέραν = καθ' ἡμέραν; 14. ἐν νυτὶ = ἐν νυκτι; 15. ὀδελόνς = ὀβολούς (ak. pl.); ὀρησιτέραν δ' ἔμῃν τὰν δόλαν = ὀρη. ... εἶναι τὴν δούλην „otrokyně má mít přednost v přísaze“; 17. οἴπεν = οἴφειν (inf.); ἀκεύοντος καδεστᾶ (gen. abs.) „pod dohledem příbuzného“; 19. αἰ ἀποπῶνιοι μαίτυς = εἰ ἀπο-φωνοίη μάρτυς (opt. prés., „pokud by svědek dosvědčil“); 20. αἰ ... μουκιδὼν αἰλεθῆι = εἰ μοιχάων αἰρεθη (konj. aor. pas. od αἰρέω: „kdykoli bude přistižen při cizoložství“).

113. CRE *Datace a lokalita:* III. stol. př. Kr., Gortýs
Popis: dekret o ražení bronzových mincí (14 ř.)
Bibliografie: Egea 72; ¹¹Buck 118

[θιοί. | τὰδ' ἔφαδε τ]ᾶι [πόλι] ψαφίδδονσι τρια[κατίων
 πα]ριόντων νομίσματι χρῆτθαι τῶι καυχῶι τῶι ἔθηκαν ἅ πόλις·
 5 τὸδ ||δ' ὀδελόνς μὴ δέκετθαι τόνς ἀργυρίος. | αἰ δέ τις δέκοιτο ἢ τὸ
 νόμισμα μὴ λείοι | δέκετθαι ἢ καρπῶ ὠνίοι, ἀποτεισεῖ ἀργύρω
 πέντε στατήραν. πεύθεν δὲ | πορτι τὰν νεότα, τᾶς δὲ νεότας
 10 ὀμν|ύντες κρινόντων οἰ ἐπτά κατ' ἀγοράν, | οἰ κα λάχωντι
 κλαρώμενοι. νικῆν δ' ὅτε|ρά κ' οἰ πλίς ὀμόσοντι, καὶ πράξαντες |
 τὸν νικαθέντα τὰν μὲν ἡμίαν [τῶι νικᾶσ]αντι δόντων, τὰν δ'
 ἡμίαν [τᾶι πόλι].

Bohové. O tomto se usnesla obec v hlasování za přítomnosti Rady tří set: Má se používat bronzová mince (καυχῶι = χαλκῶ), kterou zavedla obec, nemají se však přijímat stříbrné oboly. Pokud by (je) někdo přijímal nebo by nechtěl přijímat (bronzovou) minci anebo by prováděl koupi za „výpěstek/výrobek“ (tj. pokud by provozoval „výměnný obchod“), zaplatí pět stříbrných statérů (jako pokutu). Má se v té věci podat hlášení u „kolegia mladých“ a skupina sedmi (dohlížitelů) nad trhem, kteří budou z „mladých“ vybráni losem, nechť vyhlásí rozhodnutí pod přísahou. Ať zvítězí (ve sporu) ti, jejichž strana získá v přísazném řízení většinu, a když toho dosáhnou, nechť zaplatí (vždy) ten, jenž ve sporu podlehne, polovinu vítězi a polovinu obci.

Jaz.: 2. πόλι = πόλει (dat. sg.); ψαφίδδονσι = att. ψηφίζουσι (dat. pl. participia prés. od att. ψηφίζω „hlasuji“); τριακατίων παριόντων = τριακοσίων παρόντων (gen. absol.);

3. νομίσματι χρῆσθαι = att. νομίσματι χρῆσθαι (inf. rozkazovací); 4. τῶι καυχῶι τῶι („dativní“ atrakce vztahující zájmena místo akuzativního ὅ, které se vztahuje ke slovu νομίσματι) ἔθηκον (3. sg.? aor. akt.) ἃ πόλις = att. νομίσματι χρῆσθαι τῶ χαλκῶ τῶ / = ὄ/ ἔθηκον (?) ἢ πόλις; τὸ δ' ὀδελὸνς μὴ δέκεσθαι τὸνς ἀργυρίους = att. τοὺς δ' ὀβολοὺς μὴ δέχεσθαι τοὺς ἀργυρίους; 6. αἱ δέ τις δέκοιτο ἢ τὸ νόμισμα μὴ λείοι δέκεσθαι ἢ καρπῶ ὠνοίοι, ἀποτεισεῖ (*futurum Doricum*) ἀργύρω πέντε στατήρας = att. εἰ δέ τις δέκοιτο ἢ τὸ νόμισμα μὴ λείοι (= μὴ βούλοιο) δέχεσθαι ἢ καρποῦ ὠνοίτο, ἀποτίσει ἀργύρου πέντε στατήρας; 8. πεύθεν (inf. rozkazovací) „má se podat hlášení“ (srov. πυνθάνομαι „vyptávám se“, křét. πεύθω „informuji“); 9. πορτί τὰν νεότα = att. πρὸς τὴν νεότητα „u sboru mladých“; 10. κρινόντων (silný imperativ) οἱ („psilosis“) κα λάχωντι (konj. aor.) κλαρώμενοι = att. κρινόντων οἱ ἂν λάχωσι κληρούμενοι („nechť rozhodnou ti, kteří budou vylosováni /jako dohlížitelé nad them“); 11. νικῆν δ' (inf. rozkazovací) = νικᾶν δέ; ὄτερά κ' οἱ πλίεις ὁμόσουσι = att. ὁπότερα ἂν οἱ πλέονες ὁμόσουσι (ind. fut.) „kdož získají v přísahném řízení většinu“; 13. τὰν μὲν ἡμίαν = τὸ μὲν ἡμισυ; τῶι νικάσαντι (dat. sg., partic. aor.) = τῶ νικήσαντι; 14. δόντων (silný imperativ).

114. CRE *Datace a lokalita:* III. nebo II. stol. př. Kr., Hierapytna
Popis: smlouva s Lyttem (2.–10. z 25 ř.)
Bibliografie: GDI 5041; ¹¹Buck 119

ὁ δὲ κόσμος τῶν | Ἱεραπυτνί]ων ἐρπέτω Λυττοῖ ἐς τὸ ἀρχεῖον ·
κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ὁ τῶ[ν Λυττιῶν κόσμος ἐρπέτω ἐν Ἱεραπύτναι
ἐς] | τὸ ἀρχ[εῖον]. αἱ δὲ οἱ κόσμοι ἐλλίποιν τὰν θυσίαν τὰν
5 ἡγραμμέναν, αἱ κα μὴ τι πόλε[μος κωλύσει, ἀποτεισάν]||των ὁ
κόσμος ἕκαστος ἀργυρίω στατήρας ἑκατόν, οἱ μὲν Ἱεραπύτνιοι
τοῖς Λυττιοῖς τῆι πόλει, [οἱ δὲ Λύττιοι τοῖς] | Ἱεραπυτνίοις τῆι
πόλει. ὅτι δὲ κα δόξει ταῖς πόλεσιν ἐξελέν ἢ ἐνθέμεν, ὅτι μὲν
ἐξέλοιμεν μῆτε ἐνθινον μῆτε ἔνορκον ἡμεν, ὅτι δὲ ἐγγράψαιμεν
ἐνθινόν τε ἡμεν καὶ ἔνορκον. εἰ δὲ τί κα θεῶν ἰλέων ὄντων
λάβω|μεν ἀπὸ τῶν πολεμίων, λαγχανόντων κατὰ τὸ τέλος
ἐκάτεροι. μὴ ἐξέστω δὲ ἰδία μῆτε πόλεμον ἐχφέρεσθαι χωρὶς
μῆτε εἰρήναν τίθεσθαι, αἱ κα μὴ ἀμφοτέροις δόξει. αἱ δὲ τινές κα
10 ἰδία ἐξενέγκωνται, || αὐτοὶ καὶ διαπολεμόντων, καὶ μὴ ἔνορκοι
ἔστων οἱ μὴ συμπολεμόντες...

... (Úředník) ve funkci kosma Hierapytnejských nechť jde v Lyttu na radnici; v těžké věci kosmos Lyttijských nechť jde na radnici v Hierapytně. Pokud by kosmonové opomenuli předepsanou oběť, nechť každý kosmos zaplatí, pokud v tom nějak nezabrání válka, sto statérů stříbra, (a to) Hierapytnejší občanům Lyttu, Lyttijsší pak občanům Hierapytny. Ať se obce rozhodnou cokoli vyjmout nebo zahrnout, (platné budiž toto:) cokoli bychom vyňali, nebudiž nadáno božstvem (ἐνθινον) ani vázáno přísahou (ἔνορκον), a cokoli bychom stvrdili zápisem, budiž nadáno božstvem a vázáno přísahou. Jestliže získáme něco božskou přízní od nepřátel, nechť se o to nakonec podělí obě strany. Ať se nedovoluje na vlastní

vrub ani odděleně vyhlášovat válku, ani uzavírat mír, jestliže se o tom neusnesou obě strany. Pakliže však někteří vyhlásí (válku) jednostranně, ať ji podstoupí sami a ať se na ní nepodílejí přísahou ti, kteří ji společně nepodnikli...

Pozn.: Nápís je psán v tzv. východokrétském dialektu, který postrádá některé výrazné středo-krétské rysy a blíží se dórským nářečím z jihovýchodní Egeidy (viz dále 5.3.2. Východoegejská ostrovní dórstina na str. 211nn.). Začátek je značně porušen.

Jaz.: 3. ἐρπέτω (sloveso ἔρω „lezu“ znamená v krétsině i v jiných dórských dialektech „jdu“); 4. ἠγραμμέναν = γεγραμμένην; 6. ἐξελέν, ἐνθέμεν (inf.) = ἐξελεῖν, ἐνθεῖναι; 7. ἦμεν (inf.) = εἶναι; 8. ἐχφέρεσθαι = ἐκφέρεσθαι (vedle dalších typicky krétských, či neattických rysů).

115. CRE *Datace a lokalita:* cca 200 př. Kr., Dréros
Popis: přísaha efébů (1.–43. ze 163 ř.)
Bibliografie: GDI 4952; Schwyzer 193; ⁴⁴Buck 120

Θεός τύχα. | ἀγαθαὶ τύχαι. | ἐπὶ τῶν Αἰθαλέων κοσμιόντων τῶν ||
 5 σὺν Κυαίαι καὶ | Κεφάλωι Πύρωι | Πίωι Βισίωνος, | γραμματέος | δὲ
 10 Φιλίππου, ||τάδε ὤμοσαν | ἀγέλαοι παν|άζωστοι ἕκα|τὸν
 15 ὀγδοή|κοντα· «Ομνύω ||τὰν Ἑστίαν τὰν | ἐμ πρυτανείωι | καὶ τὸν
 20 Δῆνα τὸν | Αγοραῖον καὶ τὸν Δῆ|να τὸν Ταλλαῖον || καὶ τὸν
 24 Ἀπέλλωνα | τὸν Δελφίνιον καὶ | τὰν Ἀθαναίαν τὰν | Πολιοῦχον
 25 καὶ τὸν | Ἀπέλλωνα τὸμ Ποίτιον || καὶ τὰν Λατοῦν καὶ τὰν |
 28 Ἄρτεμιν καὶ τὸν Ἄρεα | καὶ τὰν Ἀφορδίταν καὶ | τὸν Ἑρμᾶν καὶ
 30 τὸν Ἄλιον | καὶ τὰν Βριτόμαρτιν || καὶ τὸμ Φοίνικα καὶ τὰν |
 32 Ἀμφι[ώ]ναν καὶ τὰν Γᾶν | καὶ τὸν Οὐρανὸν καὶ | ἦρωας καὶ
 35 ἦρώσσας | καὶ κράνας καὶ ποτα||μούς καὶ θεοὺς πάντας | καὶ
 38 πάσας· μὴ μὰν ἐγὼ | ποκα τοῖς Λυττίοις | καλῶς φρονησεῖν | μῆτε
 40 τέχναι μῆτε μα||χανᾶι μῆτε ἐν νυκτὶ | μῆτε πεδ' ἀμέραν. καὶ |
 σπευσίω ὅτι κα δύναμαι | κακὸν τᾶι πόλει τᾶι τῶν Λυττίων...»

Bůh, šťastné pořízení. Za Aithaleů v úřadě kosmů společně s... a za grammatea Filippa složilo 180 mladíků z oddílu „neopásaných efébů“ následující přísahu: „Přisahám při Hestii v prytaneiu, při Diovi zvaném Agoraios a Diovi jménem Tallaios i při Apollónovi jménem Delfinios a Athéně Poliúchos, při Apollónovi zvaném Poitios, při bohyni Létó, při Artemidě, Areovi i Afrodítě, při Hermovi a Háliovi (Héliovi), při Britomartidě, Foiníkovi, Amfióně a při Gái a Úranovi a při héróich i héróinách, při božstvech pramenů a řek i při všech bozích a všech bohyních: ať já věru nikdy dobře nesmýšlím o lidech z Lyttu, ani umem ani klamem, ani v noci ani za dne. A hodlám usilovat, seč budu moci, jen o věci zlé vůči městu Lyttu a jeho občanům...“

Jaz.: Srov. zvl. 17. Δῆνα = Δία; 24. Ἀπέλλωνα = Ἀπόλλωνα; 25. Λατοῦν = Λητώ; 28. Ἄλιον = Ἥλιον; 37. ποκα = ποτε; 42. δύναμαι = δύνωμαι (konj. prez.).

- 116. CRE** *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Praisos
Popis: neřecký eteokrétský nápis (7.–10. ř.)
Bibliografie: ^[1]Bartoněk 1993b, p. 17nn.; Bartoněk 2009, p. 51

Obr. 36. Eteokrétský nápis z Praisu (5. stol. př. Kr.).

Jaz.: Viz např. na uvedeném nápisě z Praisu následující zřetelně neřecké, ale poměrně čitelné výrazy: 7. ιερομηιαμαροφ, 8. ειροφφινσδαν, 9. μαμδεδικαο, 10. ρισραιραριφ. Srov. Duhoux, Y. 1982, Bartoněk, A. 1986, 1993b, 1993c, 2009.

- 117. CRE** *Datace a lokalita:* 550–525 př. Kr., Praisos
Popis: neřecký eteokrétský zákon (?) na kamenném bloku (5 ř.)
Bibliografie: Jeffery, pl. 60, 19a

Obr. 37. Eteokrétský zákon (?) z Praisu.

[---]νκαλμχ(?)τκ|ος | βαρξε | α[. .] | ο[---|---]αρκ[. ?]αχ(?)σετ |
 μεγν|αρκροκκλες | γεσ[---|---]ασεχ(?)γνανχ(?)τ.

- 118. CRE** *Datace a lokalita:* III. stol. př. Kr., Psychro
Popis: eteokrétský alfabeticko-lineární nápis (4 ř.).
Bibliografie: ^[1]Bartoněk 1993b, p. 17nn.; Bartoněk 2009, p. 51

Obr. 38. Kuriózní alfabeticko-lineární nápis z Psychra (3. stol. před Kr.).

⟨ΕΠΙΟΙ
 ΖΗΘΑΝΘΗ
 ΕΝΕΤΗ ΠΑΡΣΙΦΑΙ⟩
 Ι-ΝΕ-ΤΙ

Jaz.: Tříznakové slovo vpravo dole je psáno znaky lineárního písma A nebo B. Srov. dále Brown, R. 1978.

5.1.3. Thérština, méléština a kyrénština

Vedle Kréty byly „přísně dórské“ (anebo alespoň „prostředně přísně dórské“), tj. patřily k typům *Doris severior* nebo *Doris media*, i některé další oblasti v ostrovní, resp. přímořské jižní Egeidě. Byly to (nepřihlížíme-li k některým menším ostrůvkům bez nápisného doložení) jednak ostrovy Théra a Mélos na sever od Kréty (s významnou thérskou osadou Kurána/Kyréné naopak jižně od Kréty na pobřeží severoafrické Libye), jednak – na východ od Kréty – skupina ostrovů Rhodos, Kós, Karpathos, Kalymna aj., s nehlubokým maloasijským zázemím na poloostrově Knidu a v areálu města Halikarnássu, rodišti starořeckého historika Hérodota.

První z těchto podskupin se jeví jako archaičtější: spolu s lakónštinou (5.1.1.) a krétštinou (5.1.2.) se jeví thérská skupina hlavně ve své kyrénské součásti jako přísně dórská – a bude zde proto také probírána v rámci tzv. přísné dórsčiny (*Doris severior*) jakožto thérsko-kyrénsko-mélská skupina 5.1.3. Hlavní pozornost tu budeme věnovat na jedné straně archaickým nápisům z Théry (na něž časem navazují thérské nápisy z doby klasické s mírně inovačními rysy, tj. např. s postupně

se prosazujícím thérským sedmivokalickým subsystémem dlouhých vokálů), a na druhé straně archaickým nápisům z thérské kolonie Kyrény s velmi starou „příisahou thérských osadníků“ již ze 7. stol. př. Kr. (se starobylym „příisně“ dórským pěťivokalickým subsystémem dlouhých vokálů, jaký již známe z Lakónie a střední Kréty) – a uvedeme i jeden z poměrně ojedinělých nápisů z ostrova Mélu.

Naproti tomu podskupina dialektů z Rhodu, Kóu, Karpathu a Kalymny aj., označovaná často termínem „východoegejská ostrovní dórština“, patřila celá – jak už bylo naznačeno výše na str. 139 – spíše k tzv. střední dórštině (*Doris media*), a ta zde bude probírána – spolu s tzv. západní argolštinou – teprve v rámci „středně“ dórských ostrovních nářečí zařazených pod označení 5.3.2. Východoegejská ostrovní dórština (viz dále na str. 211 nn.).

A. Rysy obecně západořecké

Thérština spolu s kyrénštinou a mélštinou v podstatě sdílely typické západořecké rysy, uvedené na str. 124n. pod záhlavím Západořecká nářečí (tj. ZŘ v užším slova smyslu) a označené čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující jevy:

ZŘ 1–4: 3. os. sg./pl. akt. na -ντι (stejně jako číslovka ῥίκατι apod., číslovky na -κάτιοι, příj. zachovaná raná řecká adjektiva na -τιος);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na -ξω/-ξα u slovesného typu δικάζω ;

ZŘ 6: určitý člen v nom. pl. v západořecké podobě τοί, ταί ;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na -μες;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na -σέω;

ZŘ 24: stahování $\alpha + \epsilon = \eta$.

B. Thérské, příp. thérsko-kyrénské rysy, doložené i v dalších dialektech

1. Rovněž i hláskové spojení $\epsilon + \alpha = \eta$: viz thér. $\text{ἠημίση} < -\epsilon\alpha$, podobně i kyrén. ἔννη (Hésychios) = att. ἔννέα ; srov. i obdobný jev, doložený na ostrovech Rhodu a Kóu;
2. stahováním $\epsilon + \epsilon$ (a tzv. třetím náhradním dlužením typu $\text{ξένφορ} > \text{ξείνορ}$) vzniká na ostrovech Théfe, Mélu (a rovněž i Rhodu) zavřená $\bar{\epsilon}$ -ová hláska, která se nejdříve psala jako $\bar{\epsilon}$, ale časem byla nahrazena digrafem $\epsilon\iota$ (viz dočasné kolísání $\text{ἔποίῃ}/\text{ἔποίει}$), kdežto prařecké $\bar{\epsilon}$ (a $\bar{\epsilon}$ vzniklé tzv. prvním náhradním dlužením typu $*\epsilon\sigma\mu > \eta\mu\iota$) se zprvu psalo jako η , a vyslovovalo se tedy zřejmě otevřeněji (viz starší thérské $\eta\mu\iota$, na rozdíl od att. $\epsilon\iota\mu\iota$); tento rozdíl není však plně doložen v Kyréně (a pro omezené množství dochovaných dokladů není přímo doložen ani na Kóu a Knidu), a kolem r. 200 př. Kr. bylo již i na samotné Théfe toto otevřenější η nahrazeno digrafem $\epsilon\iota$ (a zcela stejného písmene je tu tedy používáno jak ve slově ποτειρίον „pohár“ /s $\bar{\epsilon}$ původním, což dokazuje attická podoba $\text{ποτήριον}/$, tak i ve výrazu ὀφείλεσθαι /s $\bar{\epsilon}$ vzniklým prvním náhradním dlužením/);

3. hláskové spojení εο (nikdy však ve spojení -εοντ- /viz dále sub C 1/) se mění v ευ a je takto doloženo v celé dórské ostrovní Egeidě včetně Kyrény;
4. písmeno Ϝ chybí na Théře i v Kyréně ve všech pozicích od doby nejstarších nápisů;
5. souhlásková skupina -νσ- se na Théře i v Kyréně uvnitř slova přeměňuje v průběhu tzv. druhého náhradního dloužení do podoby „náhradního“ diftongu: viz πάνσα > παῖσα; na konci slova se uvedená hlásková skupina zjednodušuje v pouhé -ς: srov. thér.-kyrénskou koncovku ak. pl. -ος = att. -ους či předložku ἐς = att. εἰς;
6. tzv. třetí náhradní dloužení se v hláskových skupinách -ενϜ-, -οϜϜ- (viz výše sub B 2) uskutečňuje na Théře i v Kyréně s různými vokalickými výsledky: srov. thér. ἦνατον, οὔροι; kyrén. ξηνο-, ξεινο-, ἦνατος (podobně tomu bylo i v rhodštině, ale západní argolština a krétština má tu zpravidla η, ω, kdežto iónština výlučně εἰ, οὐ; ostatní dialekty třetí náhradní dloužení neznají);
7. v rané thérstině je doloženo geminované Ϙρ místo Ϙς (totéž bylo běžné i v attičtině a eubojštině);
8. 3. os. pl. silného imper. akt. končí na -ντων, v mediopasivu na -σθων (Théra, Kyréně i jinde);
9. fut. pas. má aktivní koncovky: viz thér. συν-αχθησοῦντι = att. -αχθήσονται (i jinde);
10. tvary perfekta, jako by byly tvořeny z -ευόω: κατεσκεύωκε, ἐφορευωκότων (thér., kyrén. i jinde);
11. théské partic. perf. akt. fem. zní ἐστακεῖα – na rozdíl od kyrén. ἐστακυῖα (tato kyrénská koncovka je běžná i v klas. attičtině);
12. inf. thematických sloves na -εν: thér. ἀπολείπεν = att. ἀπολείπειν, kyrén. θύεν = att. θύειν; srov. touž koncovku i u stažených sloves: διοικέν = att. διοικεῖν;
13. tvar theonyma Ποσειδάων, doložený na Théře, je asi pozůstatek achajského substrátu;
14. slovtvorný sufix -τηρ v činitelských jménech = att. -της;
15. doklady předložky (příp. předpony) πεδά vedle μετά se nacházejí na Théře, v Kyréně i jinde;
16. v celé ostrovní dórské Egeidě se porůznu nacházejí doklady apokopé předložek;
17. ἐξάν (Théra, Rhodos, Kós) = att. ἐξῆς.

C. Rysy specificky kyrénské

1. εο > ε před -ντ: ἐκ-τιμασέντι < -έοντι (3. os. pl. fut. dór.);
2. souhláska λ se v Kyréně (ojediněle i jinde, zvl. v krétštině) asimiluje k následující dentále: srov. izolovaný tvar 3. os. sg. med. τέλεται > τέλται > τένται = att. ἔσται „bude“;

3. nom. pl. a ak. pl. ἰαοῖς = att. ἰεοεῖς; dat. pl. Μεγαροῖσι = att. Μεγαροῖσι apod.;
4. ἐς νέω = εἰς νέωτα;
5. člen ve funkci vztaž. zájmena (zvl. v kyrén. /ale i jinde/);
6. aor. od ἴζω (× ἔζομαι): ἴσαντα, ἰσάμενος (ojediněle i jinde);
7. konj. prez. od εἶμι: ἐπ-εῖτι (i jinde, např. v krét.);
8. dlouhý vokál v konjunktivu athematických vokalických kmenů: δύνανται apod.;
9. krátký vokál v konjunktivu sigmatického aoristu: ἄρξεται = att. ἄρξεται;
10. part. prez. akt. fem. na -ασσα v Kyréně: κατ-ίασσα = att. -οῦσα; srov. i kyr. ἔκασσα = att. ἐκοῦσα;
11. partic. prez. med. χρεῖμενος;
12. náznaky přítomného časování v perf. kmeni;
13. přesun stažených sloves na -άω k typu na -έω;
14. kyrénské a krétské ἰσᾶμι = att. οἶδα (i u Pindara, Epicharma a Theokrita);
15. παῖσιται = att. πείσεται („dórské“ fut. med. od πάσχω, se samohláskou α převzatou zřejmě z prezenta πάσχω nebo z aoristu ἔπαθον);
16. časová spojka μέστω „dokud“ (doložená i jinde);
17. kyrén. δαμιεργός = att. δημιουργός.

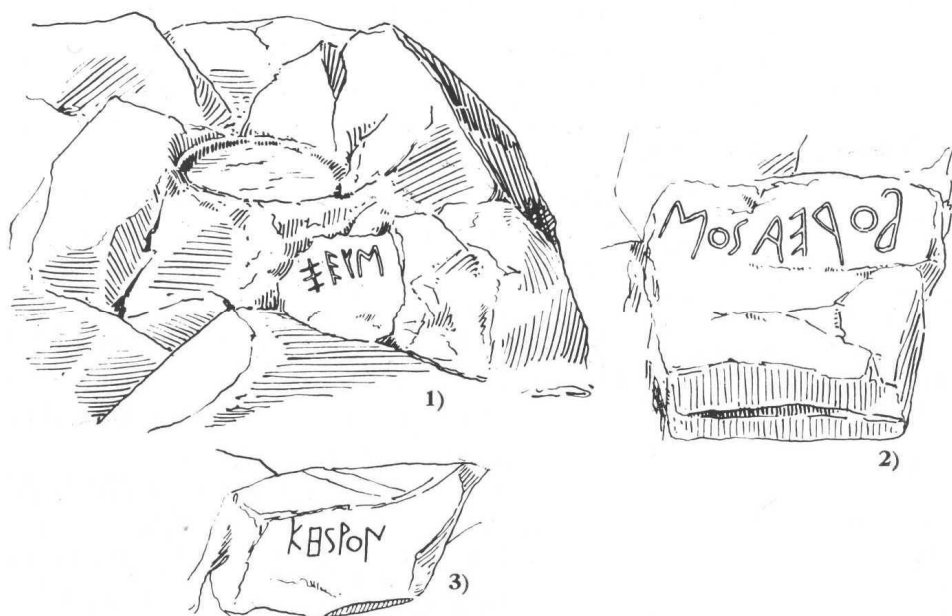
Obecně: Dialekt z Kyrény, osady založené z ostrova Théry v r. 630 př. Kr. na pobřeží severoafrické Libye, se odchýlil ve svém dalším hláskoslovném vývoji od své mateřské obce na Théře tím, že zřejmě pozastavil v nové osadě v Libyi svou někdejší raně thérskou tendenci, směřující k vzniku vokalického systému se dvěma dvojicemi dlouhých \bar{e} -ových a \bar{o} -ových samohlásek, a včlenil je obě zpět do jedné jediné \bar{e} -ové a \bar{o} -ové dvojice.

Kyréné prožívala ve 4./3. století př. Kr. období značného kulturního rozmachu; byla rodištěm filozofů Aristippa a Carneada, básníka Kallimacha a všestranného učenice Eratosthena. Kyrénština je dobře doložena kratšími archaickými nápisy již v 6. století př. Kr., z počátku 4. století př. Kr. pak pocházejí velký „posvátný zákon“ o 141 řádcích a replika proslulé „přísahy thérských osadníků“. Kyréné se v rámci řecké kolonizace uplatnila jako metropolis ostatních osad na pobřeží Libye.

O théřtině, resp. kyrénštině viz zvl. Oliverio, G. 1928; Ruijgh, C. J. 1984; Dobias-Lalou, C. 2000.

NÁPISNÉ DOKLADY

- 119. THER** *Datace a lokalita:* VIII./VII. stol. př. Kr., Théra, akropolis
Popis: nápisy na kamenech skal s ploškami sloužícími jako obětní oltářiky
 (1+1+1 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Tera 1–3

Obr. 39. Théra, archaické nápisy na kamenech akropole.

1. Ζεύς
2. Βορεαῖος
3. Χηίρων

1. Zeus, 2. Boreaios, 3. Khirón

- 120. THER** *Datace a lokalita:* VIII. stol. př. Kr., Théra, akropolis
Popis: nápisy údajně s obscénním zabarvením (5 ř.)
Bibliografie: IG XII 3, 536; Schwyzer 214; ¹Buck 109

- a) Πηιδιπίδας ὠιπθε.
- b) Τιμαγόρας καὶ Ἐνπλήρης καὶ ἐγῶιπh[ομες].
- c) Ἐνπυλος τάδε-πόρνος.
- d) Ἐνπεδοκλῆς ἐνερόπτετο τάδε.
- e) Ὠώρκετο μὰ τὸν Ἀπόλω.

- a) ?
- b) ?
- c) Empylos ... smilník
- d) Empedoklés (si) vrážel toto
- e) Tančil?, při Apollónovi

Jaz.: Psáno nejstarší, tzv. „zelenou“ verzí alfabety, tj. bez φ (psáno πθ) a χ (psáno κθ); znak h = ē; srov. att. ἐγκόπτω „vrážím, přirážím“, ὀρχοῦμαι „tančím“.

121. THER *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Théra

Popis: veršovaný nápis na vulkanickém kameni z jižní strany hory Profitis Ilias (5 ř.)

Bibliografie: GDI IV, p. 794; Schwyzer 219; Egea 80; ⁶⁴Buck 111

Ἀγλῶτέλης πρᾶτις|τος Ἀγορᾶν ἠικάδι |
 Κα[ρ]νῆια θεὸν δεῖ|πν[ι]ξεν ἠῶνιπαντίδα ||
 5 καὶ Λακαρτῶς.

Aglótelés, syn Enipantida a Lakartó, jako první uctil boha (Apollóna Karnejského) karnejskou hostinou v 20. den měsíce Agor.

Pozn.: Dva trimetry jambické + dvě slova.

Jaz.: 1. πρᾶτιςτος = πρῶτος; 2. Ἀγορᾶν (gen. pl.) = Ἀγορῶν; 3. δεῖπνιξεν (ind. aor.) = ἐδείπνισεν; 4. ἠῶνιπαντίδα (krásis; gen. sg.) = ὁ Ἐνιπαντίδα.

122. THER *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Théra

Popis: nápis na vulkanickém kameni z jižní strany hory Profitis Ilias (1 ř.)

Bibliografie: Pfohl 149

Εὐμάστας με ἄηρεν ἀπὸ χθονὸς ἠο Κριτοβόλο.

Eumastás, syn Kritobólův, mě zdvihl ze země.

Pozn. Nápis na kameni (cca 480 kg) se jménem vzpěrače Eumasta se dnes nachází v théském muzeu; nápis směřuje zleva doprava v „hlemýžďovitě“ podobě.

Jaz.: Podle G. Pfohla, loc. cit., má jméno Eumastova otce opravdu podobu Κριτοβόλο (gen. sg.).

123. THER *Datece a lokalita:* zač. VI. stol. př. Kr., Mélos
Popis: metrický dedikační nápis v elegickém distichu na mramorovém sloupu (2 ř.)
Bibliografie: IG XII 3, 1075; Schwyzer 207; [Ⓜ]Buck 114

Παῖ Διός, Ἐκπῆάντῳ δέκσαι τόδ' ἀμενπῆες ἄγαλμα
 σοὶ γὰρ ἐπευκλόμενον τοῦτ' ἐτέλεσσε γρόπῃδων.

Diův synu, přijmi od Ekfanta tuto bezvadnou sochu,
 tobě ji totiž zhotovil jako záslibný dar Grofón.

Pozn.: Umělec tohoto jména (Grofón) je údajně na Mélu dosvědčen. Ale podle některých badatelů je γρόπῃδων prostě participium prez. od γράφω „píši, vytvářím“; mohli bychom tedy druhý verš nápisu přeložit spíše takto: „(Ekfantos) ji totiž tobě zhotovil jako záslibný dar a opatřil nápisem“. Památka se dnes nachází v archeologickém muzeu v Berlíně.

Jaz.: Nápis je v archaické abecedě, beze znaků φ a χ; 1. Ἐκπῆάντῳ (dat. „původce“ u slovesa δέχομαι „přijímám někomu, přijímám od někoho“); 2. γρόπῃδων (s o-oným vokalicým zabarvením) = γράφων (?).

124. THER *Datece a lokalita:* IV. stol. př. Kr., Kyréné
Popis: přísaha osadníků, stéla s replikou originální přísahy ze VII. stol. př. Kr. (23.–51. z 51 ř.)
Bibliografie: Oliverio, p. 224nn.; Graham; Jeffery 1961a;
[Ⓜ]Meiggs – Lewis 1969, 5

Ἔρκιον τῶν οἰκιστῆρων.
 [ἔ]δοξε τῷ ἐκκλησίαι· ἐπεὶ Ἀπόλλων αὐτομάτιξεν Β[άτ]-
 25 τωι καὶ Θηραίοις ἀποι[κίξαι] Κυράναν, ὀριστὸν δοκεῖ Θη[ραϊ]-
 [ο]ις ἀποπέμπεν εἰς τὰν [Λιβ]ύαν Βάττομ μὲν ἀρχαγέτα[ν]
 [τ]ε καὶ βασιλῆα, ἐταίρους δὲ τοὺς Θηραίους πλὲν· ἐπὶ τῷ ἴσα[ι κ]-
 αὶ τῷ ὁμοίαι πλὲν κατὰ τὸν οἶκον, υἱὸν δὲ ἕνα καταλ[έ]-
 γεσθαὶ ΤΟΣΔΕΕΔΟ ... καὶ τοὺς ἡβῶντας καὶ τῶν [ἄλ]-
 30 [λ]ων Θηραίων ἐλευθέρους ... πλὲν. αὶ μὲν δέ κα καταέχ[ων]-
 τι τὰν οἰκισίαν οἱ ἄποικοι, τῶν οἰκείων τὸγ καταπλέον[τα]
 ὕστερον εἰς Λιβύαν καὶ πολιτήιας καὶ τιμᾶμ πεδέχ[εν]
 καὶ γᾶς τᾶς ἀδεσπότη ἀπολαγχάνεν. αὶ δέ κα μὴ κατ[έχ]-
 35 ωντι τὰν οἰκισίαν μῆδὲ οἱ Θηραῖοί μιν δυνῶνται ἐπικου[ρέ]-
 ν, ἀλλὰ ἀνάγκαι ἀχθῶντι ἔτη ἐπὶ πέντε, ἐκ τᾶς γᾶς ἀπίμ[εν]
 ἀδιέως Θήρανδε ἐπὶ τὰ αὐτῶγ χρήματα καὶ ἡμεμ πολιάτ-
 ας. ὁ δέ κα μὴ λῆι πλὲν ἀποστελλοίσας τᾶς πόλιος, θανά[σι]-
 μος τένται καὶ τὰ χρήματα ἔστω αὐτοῦ δαμόσια. ὁ δὲ ἀπ-
 οδεκόμενος ἢ ἀδήϊζων ἢ πατήρ υἱὸν ἢ ἀδελφεὸς ἀδελ-

- 40 φεὸν παισεῖται ἄπερ ὁ μὴ λέων πλέν. ἐπὶ τούτοις ὄρκια ἐπ-
οιήσαντο οἷ τε αὐτεῖ μένοντες καὶ οἱ πλέοντες οἰκίζοντε-
ς καὶ ἀρὰς ἐποίησαντο τὸς ταῦτα παρβεῶντας καὶ μὴ ἐμ-
μένοντας ἢ τῶν ἐλ Λιβύαι οἰκεόντων ἢ τῶν αὐτεῖ μεν-
όντων. Κηρίνος πλάσσαντες κολοσὸς κατέκαιον ἐπα-
45 ρεώμενοι πάντες συνενθόντες καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκ-
ες καὶ παῖδες καὶ παιδίσκαι· τὸμ μὴ ἐμμένοντα τούτοις
τοῖς ὄρκίοις ἀλλὰ παρβεῶντα καταλείβεσθαί νιν καὶ κα-
ταρρὲν ὥσπερ τὸς κολοσός, καὶ αὐτὸν καὶ γόνον καὶ χρή-
ματα, τοῖς δὲ ἐμμένοισιν τούτοις τοῖς ὄρκίοις καὶ τοῖς
50 πλείοσι ἐγ Λιβύαν κ[αὶ] τ[οῖς μέ]νοισι ἐν Θήραι ἤμεν πολλ-
ὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ αὐ[τοῖς καὶ γό]νοις.

Přísaha osadníků.

Bůh. Dobré pořízení. Sněm se usnesl: Ježto Apollón netázán poskytl Battovi a Théřanům věštbu, aby založili jako osadu Kuránu (= Kyrénu), jeví se jako pro Théřany závazné vypravit do Libye Batta jako archágeta (zakladatele) i krále, a aby se tam (s ním) plavili Théřané jako (jeho) druhové; za zcela stejných podmínek tam má odplout z každé domácnosti (vždy) po jednom vybraném synu... (*porušeno*) a dospělí mužové... a z ostatních Théřanů (rodem) svobodní... (*porušeno*). Jestliže osadníci sídliště udrží, pak každý z rodinných příslušníků, který napříště popluje do Libye, nechť (tam) obdrží občanské právo i čest (vykonávat úřad) a ať dostane losem území bez pána.

Jestliže však (osadníci) sídliště neudrží, a ani Théřané nebudou moci přijít osadě na pomoc, nýbrž osada se dostane na dobu pěti let do úzkých, pak nechť se (osadníci) vrátí z (osídleného) území bez újmy zpět na Thérú k svému majetku a budou tam (opět) občany. Kdo však nebude chtít (do Kyrény) odplout, ačkoli ho tam bude obec vysílat, propadne smrti a jeho majetek nechť připadne obci. Kdo jej přijme k sobě nebo ukryje, ať otec syna nebo bratr bratra, nechť zakusí totéž, co ten, kdo nechce odplout.

Za těchto podmínek složili přísahu jak ti, kdož tam (tj. na Théře) zůstávají, tak i ti, kdož odplouvají jako budoucí osadníci, a (všichni) vyslovili kletbu na adresu těch, kteří budou (přísahu) porušovat a nebudou (ji) dodržovat – ať už těch, kteří mají žít v Libyi, nebo zůstávají zde (na Théře). Figurky z vosku uhnětli, a pronášejíce kletby, horkem je nechali rozpustit všichni shromáždění muži a ženy, hoši i dívky: aby se totiž ten, kdo nedodrží tuto přísahu, nýbrž ji přestoupí, rozpustil a roztekl žárem jako tyto figurky, a to on sám, jeho rod i jeho majetek; ti však, kteří přísahu dodrží – jak ti, co odplouvají do Libye, tak ti, co zůstávají na Théře –, aby se těšili šťastnému životu oni sami i jejich potomci.

Pozn.: Jde o kyrénský dekret ze 4. stol. př. Kr., který je odpovědí na dotaz tehdejších Théřanů stran jejich občanských práv v libyjské Kyréné (v místním dialektu zvané archaicky Kuráná). Součástí nápisu je námi zde uváděná originální verze přísahy théřských osadníků (ř. 23–51) z doby založení Kyrény (tj. z r. 630 př. Kr.), dosvědčující rovnost občanských práv Théřanů i Kyréřanů. Nápis se nachází v místním muzeu.

Jaz.: 24. ἀυτομάτιξεν = ἀυτομάτισεν „sám od sebe vydal věřbu“; 25. ἀποικίξαι (inf.) = ἀποικίσαι; 26. ἀποπέμπεν (inf.) = ἀποπέμπειν; ἔς = εἰς; 27. πλέν (inf.) = πλείν; ἐπὶ τᾶι ἴσαι = ἐπὶ τῇ ἴσῃ; 30. ἐλευθέρος = ἐλευθέρους; κατέχωντι = κατέχωσι (konj.); 32. πεδέχεν = μετ-έχειν (inf.); 33. ἀπολαγχάνεν = ἀπολαγχάνειν; 34. ἐπικουρῆν = ἐπικουρεῖν, 35. ἀχθῶντι = ἀχθῶσι (konj.); ἀπίμεν (inf.) = ἀπιέναι; 36. ἤμεμ < ἤμεν (inf.) = att. εἶναι; πολιάτας = πολίτας; 37. λῆι (konj.) = ἐθέλη; ἀποστελλοίσας = ἀποστελλούσης; τᾶς πόλιος = τῆς πόλεως; 38. τένται = τελέται = att. ἔσται; δαμόσια = δημόσια; ἀποδεκόμενος = ἀποδεχόμενος; 40. παισειται (fut. Doricum) = πείσεται; 41. αὐτεῖ = αὐτοῦ; οἰκίξοντες = οἰκιοῦντες; 42. παρ-βεῶντας = παρα-βαίνοντας; 44. κηρίνος πλάσαντες κολοσός = κηρίνους πλάσαντες κολοσοῦς; 45. συνενθόντες = συνελθόντες; 47. καταρρῆν (inf.) = καταρρεῖν; 49. τοῖς ἐμμένοισιν = τοῖς ἐμμένουσιν (dat. pl., partic. prez.); τοῖς πλείοσι (dat. pl.) = τοῖς πλέουσι; 50. τοῖς μένοισι = τοῖς μένουσι.

125. THER *Datace a lokalita:* zač. IV. stol. př. Kr., Kyréné

Popis: rituální praktiky, vyžadované ve věřtbě Apollónově
(1.–20. z cca 140 ř.)

Bibliografie: SEG IX (1) 72; [Ⓜ]Buck 115

Α]πόλλων ἔχρη[σε· | ἔς ἀ]εὶ καθαρμοῖς καὶ ἀγνηΐαις κα[ὶ θε-|
ραπ]ηΐαις χρεῖμενος τᾶν Λεβύαν οἰκ[έν]. |

§ 1. [Αῖ] κα ἐπὶ τὰγ γᾶν ἢ ἐπὶ τὰμ πόλιν ἐπέιη νόσο[ς ἢ λι-|
5 μὸ]ς ἢ θάνατος, θύεν ἔμπροσθε τᾶμ πυλᾶν, [ἐναν|τίον] τῷ
ἀποτροπαίῳ, τῷ Απόλλωνι τῷ ἀποτρό[πι]ω] χίμαρον ἐρυσθρόν. |

§ 2. [Κ]ᾶλον ἐν ἰαρωῖ πεφυκός· αἶ κα τῷ θεῷ τᾶν τιμᾶ[ν |
10 ἐ]ρεῖσες, τῷ κάλῳ χρησῆι καὶ ἐς ἰαρά καὶ ἐς βάβ[α||λα] καὶ ἐς
μιαρά. |

§ 3. Α[π]ὸ γυναϊκός ἀνῆρ τᾶν νύκτα κοιμαθῆς θυσεῖ ὄ[πτι κα]
δήληται τᾶν δὲ ἀμέραν κοιμαθῆς λωσάμεν[ος] θυσεῖ ---- εῖτι,
15 ὄπτι κα δήλ[ητα]ι, πλᾶν ἢ ἐς τ[ὸ] ---- || ----

§ 4. [Α λ]εχώ ὄροφον μιανεῖ· τὸν μ[ὲν] ὑπῶροφον μιανεῖ, τὸν | δ'
ἐ]ξόροφον οὐ μιανεῖ, αἶ κα μὴ ὑπένθη. ὁ δ' ἄ[νθρ]ωπος, ὁ κα
ἔνδοι ἦι, αὐτὸς μὲν μιαρὸς τέντα[ι ἀμ]έρα]ς τρις, ἄλλον δὲ οὐ
20 μιανεῖ, οὐδὲ ὄπτι κα ἐνθ[η]ι ο[ἴ]||ῦτος ὁ ἀνθρῶπος.

Apollón vydal věštbu: navždy necht' (osadníci) dbají o čistotu a péči o rituální očistu při pobytu v Libyi.

§ 1: Jestliže postihne zemi či obec nemoc nebo hladomor anebo smrt, je třeba Apollónovi, odvracejícímu epidemie, obětovat před branami naproti apotropaiu červenou kozu.

§ 2: Dříví vyrostlé v okrsku svatyně: Kdybys dohodl s božstvem cenu, můžeš užít dříví k posvátným, světským i nečistým účelům.

§ 3: Muž provede očistu od ženy, poté co s ní spal v noci, kdekoli bude chtít; spal-li s ní ve dne, umyje se, provede oběť a půjde, kam bude chtít, kromě do...

§ 4: Žena v šestinedělí poskvrní dům. Člověka z domu poskvrní; člověka zvenčí neposkvrní, když (ten) nevejde dovnitř. Člověk, který dlí uvnitř, bude poskvrněn po tři dny, neposkvrní však nikoho jiného, ani (místo), kam tento člověk přijde...

Jaz.: θεραπῆαις, ἀγνῆαις = att. -εῖαις; χρεῖμενος = krát. χροῖμενος, att. χρώμενος; οἰκέν = att. οἰκεῖν; § 1. ἐπέημι (konj. od ἔπι-εἰμι „přicházím“ = att. ἐπ-ίη); τὰμ πυλᾶν (gen. pl.) = att. τῶν πυλῶν; θύεν = att. θύειν (inf.); § 2. κάλον = att. κῆλον „suché dříví“; § 3. κοιμαθὲς (partic. aor. pas.) = att. κοιμηθεῖς; ὅπτι κα δήληται (konj.) = att. ὅπει/όποῦ ἄν βούληται...; § 4. ὄροφος „střecha, dům“.

5.1.4. Élejština

Élejština je svérázný dialekt, kterým se hovořilo v krajině Élis na severozápadě Peloponnésu. Jednak se v něm starobylý pětifonémový systém dlouhých vokálů změnil na šestifonémový (posunem původního *ē* v otevřenou *æ*, nikoli však až v *ā*, možná pod vlivem nějakého substrátu; viz níže sub C 1), jednak se tu naopak inovativně projeví jazykové vlivy na jedné straně z řeckého severozápadu, tj. z krajiny na sever od Patraského a Korinského zálivu, na druhé straně pak ze dvou poněkud vzdálenějších oblastí aiolských, thessalské a boiótské (srov. např. aiolský dat. plur. na -εσσι vedle severozápadního -οις). Hlavní lokalitou, kde je élejština písemně doložena, bylo významné Diovo kultovní středisko Olympia s množstvím nápisů již od nejstarších dob. Tamější mladší nápisy jako by však začaly velmi brzy (již ve 4. stol. př. Kr.) podléhat vyrovnávacímu působení attického dialektu z Athén či dórského nářečí z Korintu; na élejské mluvčí zřejmě časem působila zmíněná otevřená élejská artikulace samohlásky *æ* jako určitý, příliš venkovský provincialismus. – Jen malá část élejských nápisů je literárního charakteru (ojedinělé verše). V řecké kolonizaci se obyvatelé Élidy prakticky neuplatnili.

A. Rysy obecně západořecké

Élejšťina – kromě svého výše uvedeného extrémně otevřeného $\bar{\alpha}$ – v podstatě sdílěla typické západořecké rysy, uvedené na str. 124n. pod záhlavím Západořecká nářečí (tj. ZŘ v užším slova smyslu) a označené čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující jevy:

ZŘ 1–4: 3. os. sg./pl. akt. na $-\nu\tau\iota$ (stejně jako číslovka $\text{ῥίκα}\tau\iota$ apod., číslovky na $-\kappa\acute{\alpha}\tau\iota\omicron\iota$, příp. zachovaná raná řecká adjektiva na $-\tau\iota\omicron\varsigma$);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na $-\xi\omega/-\xi\alpha$ u sloves typu $\text{δικ\acute{\alpha}\zeta\omega}$;

ZŘ 6: určitý člen v nom. pl. v západořecké podobě $\tau\omicron\iota\iota$, $\tau\alpha\iota\iota$;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na $-\mu\epsilon\varsigma$;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na $-\sigma\acute{\epsilon}\omega$;

ZŘ 24: stahování $\alpha + \epsilon = \eta$.

B. Élejské rysy společné s dalšími dialekty

- Aspoň pro ω i v élejšťině platí, že se tímto písmenem označuje jak primární, tak druhotně vzniklé, tj. sekundární dlouhé \bar{o} ;
- hláskové spojení $\alpha\omicron$ i $\alpha\omega$ se stahuje v $\bar{\alpha}$ (stejně jako ve všech západořeckých dialektech /včetně severozápadních/): srov. např. élej. $\text{θε\bar{\alpha}\rho\acute{o}\varsigma}$ – na rozdíl od att. $\text{θε\omega\rho\acute{o}\varsigma}$ – či gen. pl. $\text{o\iota\kappa\iota\bar{\alpha}\nu}$ proti att. $\text{o\iota\kappa\iota\bar{\omega}\nu}$;
- úplná psilósis (ztráta hlásky h na začátku slova);
- na archaických nápisech se objevuje písmeno ζ ve slovech, kde se později nachází $\delta(\delta)$, resp. $\tau(\tau)$: élej. $\zeta\acute{\epsilon}$ = att. $\delta\acute{\epsilon}$; élej. $\text{Ζ\acute{\iota}}$ = att. $\Delta\acute{\iota}$; élej. $\text{ῤειζ\acute{\omega}\varsigma}$ = att. $\text{ειδ\acute{\omega}\varsigma}$; šlo asi o první náznaky spirantického \bar{d} , jaké se systémově prosadilo v byzantské a nové řečtině. Za podobné spirantizační náznaky lze pokládat i élejské používání písmene β místo ῤ , zmíněné níže sub B 8, viz élej. $\text{βουκ\acute{\iota}\alpha\rho}$ = att. $(\text{ῤ})\text{o\iota\kappa\iota\acute{\alpha}\varsigma}$; obdobné náznaky spirantizace dentály d se mimo Élidu objevují v krét., korint., argol., rhod. a arkadštině, náznaky spirantizace labiály b v krét., korint., argol., pamf., boiót., lak. a iónštině, a náznaky spirantizace veláry g v pamf., boiót. (viz $\text{ι\acute{\omega}\gamma\alpha}$ = $\text{ἔ\gamma\omega\gamma\epsilon}$), ark. a attičtině (viz A. Bartoněk, *Dialekty klasické řečtiny*, 2009, str. 149);
- geminované $-\rho\rho-$ místo souhláskové skupiny $-\rho\varsigma-$; srov. podobný rys v att. a eub. (plně prosazený), ale dosti intenzivní i v ark., thér. aj.;
- rotacismus koncového $-\varsigma$, doložený již na nápisech z 5. století př. Kr.: élej. $\Delta\acute{\iota}\omicron\rho$ = att. $\Delta\acute{\iota}\omicron\varsigma$; $\text{το\acute{\iota}\rho \bar{\alpha}\lambda\lambda\omicron\iota\rho \text{προ}\xi\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota\rho}$ = att. $\text{το\acute{\iota}\varsigma \bar{\alpha}\lambda\lambda\omicron\iota\varsigma \text{προ}\xi\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota\varsigma}$ (srov. i později v lakónštině);
- intervokalické $\sigma > h$ nebo úplně zaniká (v pozdním období): élej. $\text{ποι\acute{\eta}\sigma\sigma\alpha\iota}$ = att. $\text{ποι\acute{\eta}\sigma\alpha\sigma\theta\alpha\iota}$ (inf. aor. med.), élej. $\text{ποι\acute{\eta}\gamma\alpha\tau\alpha\iota}$ < * $\text{ποι\acute{\eta}\sigma\bar{\alpha}\tau\alpha\iota}$ s extrémně otevřeným $\bar{\alpha}$ = att. $\text{ποι\acute{\eta}\sigma\eta\tau\alpha\iota}$ (3. sg. konj. aor. med.), élej. $\text{φυγαδ\acute{\epsilon}\upsilon\bar{\alpha}\nu\tau\iota}$ (3. pl. konj. aor. akt.) se zdloženým $-\bar{\alpha}$ -, tj. z élej. * $\text{φυγαδ\acute{\epsilon}\upsilon\sigma\bar{\alpha}\nu\tau\iota}$ = att. $\text{φυγαδ\acute{\epsilon}\upsilon\sigma\omega\sigma\iota}$, ale i $\text{\bar{\alpha}\delta\epsilon\alpha\lambda\tau\acute{\omega}\eta\alpha\iota\epsilon}$ (3. sg. opt. aor.; viz níže sub 130).

- ELE, ř. 12); o vzniku élejského $\bar{\alpha}$, psaného jako α , z raně řeckého \bar{e} viz na začátku výkladu o élejštině na str. 163 anebo níže sub C 1;
8. φ zprvu zachováno na začátku slov i před souhláskami, vzácně v intervokální pozici; v pozdním období bylo pak často nahrazováno písmenem β : βοικίαϞ (gen. sg.) = att. (Ϝ)οικίας, srov. i výše výklad sub B 4;
 9. souhlásková skupina $\nu\sigma$ se v élejském ak. pl. 1. a 2. dekl. původně asi odstraňovala (podle některých badatelů) prostým *samohláskovým* náhradním dlužením, ale doložené rané nápisné formy končící na $-\alpha\varsigma$, $-\omicron\varsigma$ tu nedovolují přesnější hláskoslovnou interpretaci; pozdější nápisy však zcela jednoznačně vykazují v příslušných koncokách náhradní *diftongy* $-\alpha\iota\varsigma$, $-\omicron\iota\varsigma$, příp. (s rotacismem) $-\alpha\iota\omicron$, $-\omicron\iota\omicron$; obdobné diftongické formy jsou doloženy i ve dvou zde již probraných a od sebe navzájem izolovaných oblastech na východě a jihovýchodě Řecka, jednak v aiolském dialektu, jímž se hovořilo na ostrově Lesbu a okolí (s doklady jak uvnitř slova, tak i na konci slov), jednak rovněž na vzdáleném jihoegejském ostrově Thése a v théské osadě Kyréné v severoafrické Libyi (pouze uvnitř slova);
 10. diftongické násloví v élej. výrazu αιλότρια proti att. ἀλλότρια (srov. i kyp. αἶλος proti att. ἄλλος a kyp. Ἀπείλων proti att. Ἀπόλλων);
 11. γροφεύς proti att. γραφεύς;
 12. apokopé κά, πό, a zvláště πάϞ (= παρά nebo περι);
 13. nom. sg. mužských \bar{a} -kmenů: τελεστά (srov. Hom. ἰππότα: vok. sg. ve funkci nom. sg.);
 14. lok. sg. na $-\omicron\iota$ u o -kmenů (jako v sz. dialektech apod.) místo dat. sg. na $-\omega$: srov. élej. τοῖ δηλομένοι – proti att. τῶ βουλομένω;
 15. ak. pl. $-\epsilon\varsigma$ u 3. dekl. (jako v peloponnéské achajštině) místo náležitého $-\alpha\varsigma$: ὁμόσαντες – proti att. ὁμόσαντας;
 16. dat. pl. 3. dekl. na $-\epsilon\sigma\iota$: φυγάδεσσι proti att. φυγάσι (v élej. však častěji $-\omicron\iota\varsigma$, podobně jako v aitólštině: viz élej. τοῖς χρημάτοις – proti att. χρημασι);
 17. gen. sg. βασιλεύς, $-\eta\omicron\varsigma$ (i jinde) – proti att. βασιλεύς, βασιλέως;
 18. ἄσιστα = att. ἄγχιστα (např. i v lakón.);
 19. předložka παρά + ak. „při, s“;
 20. předložka ὑπό + gen. v datování;
 21. ἐγραμμένος = γεγραμμένος (srov. i krát. ἤγραμμαι);
 22. 3. os. pl. silného imper. akt. $-\nu\tau\omicron\nu$; med. $-\omicron\sigma\tau\omicron\nu$;
 23. 3. os. sg. konj. na $-\bar{\alpha}$ = $-\eta$ (bez *iota*), srov. např. ἐκ-πέμπᾱ (viz i níže sub C 1);
 24. konj. aor. s dlouhým vokálem $\bar{\alpha}$, třebaže asi různého původu: φυγαδεύαντι, ποιήαται (viz výše sub B 7);
 25. 3. os. sg. opt. aor. $-\sigma\epsilon\iota\epsilon$, $-\heta\iota\epsilon$ (viz výše sub B 7);
 26. thematický inf. na $-\eta\nu$;
 27. $\mu\iota$ -oné tvary συλαίη (opt.), δαμοσιοία (opt. /= att. $-\omicron\iota\eta$ /), δαμοσιῶμεν (inf.);

28. sloveso ἀγρόεω = αἰρέεω (i jinde, např. v lesb., thess.);
 29. sloveso φάρρω, φέρρω (i v loker.) = φεύγω „jsem vyháněn, obviňován“.

C. Rysy specificky élejské

1. $\eta > \bar{\alpha}$: původní $\bar{\epsilon}$ bylo vyslovováno tak otevřeně, že bylo zpravidla, ale ne zcela důsledně, zachycováno písmenem α : φράτρα < φρήτρα „smlouva, zákon“; βασιλᾶες < βασιλῆες (= att. βασιλεις); μά < μή; έλεϊ. έκπέμπα = att. έκπέμπη (3. os. sg. konj. prez. akt.); έα = att. ειη (3. os. sg. opt. prez.); šlo však asi o samostatný foném $\bar{\alpha}$, který se lišil jak od $\bar{\alpha}$, tak i od $\bar{\epsilon}$ (nikdy se písmenem α nezachycuje sekundární $\bar{\epsilon}$, vzniklé kontrakcí nebo náhradním dlužením!);
2. $\epsilon > \alpha$ před σ : viz φάρονον = att. έρονον; hláskové spojení $-\alpha\sigma-$ je dále běžné zvl. v severozáp. dialektch (jako fócké φάρων = att. φέρειν a lokerské πατάρα = att. πατέρα), ale porůznu i v západořec. nářečích a v boiót. i pamf., zejména však ve slově ίαρός a jeho odvozeninách, a nadto i v některých dalších případech, jako v έλεϊ. inf. aor. γνῶμαν, tj. γνῶμεν = att. γνῶναι, či v opt. εὔσαβέοι = att. εὔσεβοίη; srov. i obecně západořeckou podobu theonyma Άρταμις = att. Άρτεμις (mimo krétštinu, ale zato i v boiótštině a thesalštině), a nakonec také západořeckou (a boiótskou) modální částici κα (proti thess., lesb. a kyp. κε a proti íón.-att. a ark. ἄν);
3. $\iota > \epsilon$ (ojediněle): zvl. πόλερο = att. πόλις;
4. gen./dat. du. $-\omicron\omicron\iota\varsigma$, $-\omicron\omicron\iota\omicron$ místo $-\omicron\iota\upsilon$ (i v jiných dialektch);
5. πάσκω = πάσχω;
6. elize v členu určitém: τιαρόν = τὸ ίαρόν;
7. μεύς = att. μήν „měsíc“;
8. ὀπτὸ = ὀκτώ;
9. ὕσταριν = ὕστερον;
10. ἄνευς = ἄνευ, pojí se v έλεjštině s ak.!
11. slovesa na $-\epsilon\acute{\iota}\omega$ ($-\acute{\alpha}\acute{\iota}\omega$) = att. $-\epsilon\acute{\upsilon}\omega$;
12. ἦστω = att. έστω (silný imper.);
13. optativ je používán v rozkazech s částicí κα, později to platí i o konjunktivu;
14. optativ je hojně používán rovněž ve vedlejších větách podmínkových, časových, vztažných.

Obecně: Již od druhé poloviny 4. stol. př. Kr. se projevuje integrující vliv attičtiny, z nápisů se postupně ztrácejí specifické élejské rysy, jako zvl. typické élejské $-\alpha\sigma-$, ale časem i grafika α místo η ; na druhé straně se však výrazně prosazují některé pozdější élejské změny, jako ztráta intervokálního σ , anebo se naopak šíří rotacismus na konci slov. Attická koiné se zde výrazně prosazuje již na konci 3. století př. Kr. – O élejštině srov. zvl. Thévenot-Warelle, A. 1989; Minon, S. 2001, 2007.

NÁPISNÉ DOKLADY

- 126. ELE** *Datace a lokalita:* 500–475 př. Kr., Olympia
Popis: smlouva mezi Élejci a Hérájskými z Arkadie (10 ř.)
Bibliografie: GDI 1149; Dittenberger – Purgold 1896, Nr. 9;
 Schwyzer 413; Buck 62; Egea 63; ¹³Minon 10

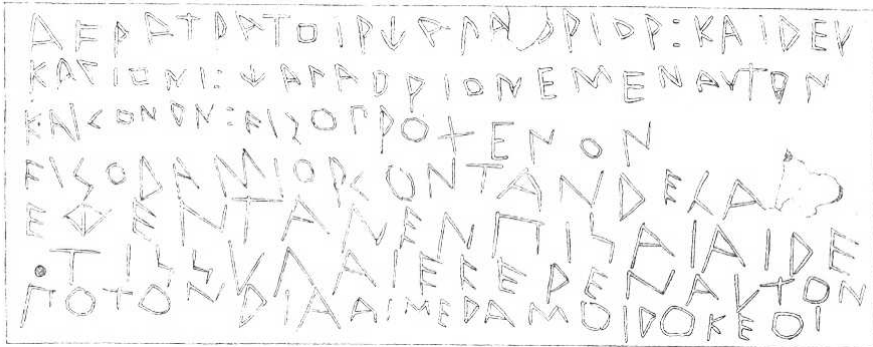
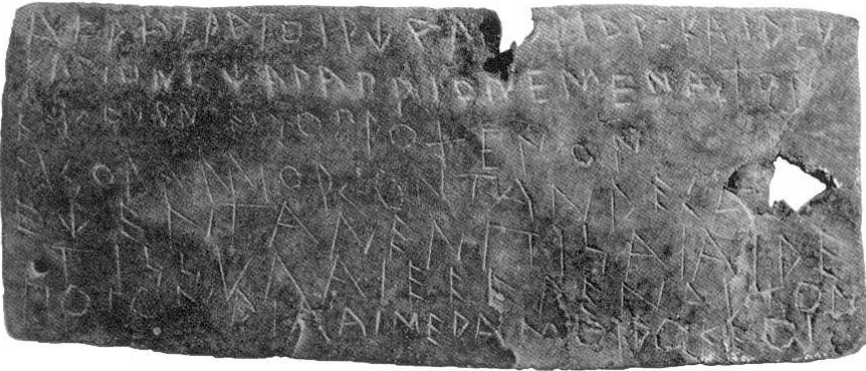
Obr. 40. Smlouva mezi dvěma řeckými obcemi, zachovaná na bronzové desce z Olympie (500–457 př. Kr.).

- Ἀ φράτρα τοῖρ Φαλείοις καὶ τοῖς Ἑρ|αίοις. συναχία κ' ἔα
 ἑκατὸν φέτεα, | ἄρχοι δέ κα τοῖ. αἰ δέ τι δέοι, αἶτε φέπος αἶτε
 5 φ|άργον, συνέαν κ' ἀλάλοισ τὰ τ' ἄλ(α) καὶ πᾶ||ρ πολέμῳ αἰ δέ μὰ
 συνέαν, τάλαντόν κ' | ἀργύρῳ ἀποτίνοϊαν τοῖ Δι Ὀλυμπίοι τοῖ
 κα|δαλέμενοι λατρεῖόμενον. αἰ δέ τιρ τὰ γ|ράφρα ταῖ καδαλείοιτο,
 10 αἶτε φέτας αἶτε τελεστὰ αἶτε δᾶμος, ἐν τέπιαροι κ' ἐνέχ||οιτο τοῖ
 'νταῦτ' ἐγραμένοι.

Dohoda mezi Wálejci (= Élejci) a Herwajskými (= Hérájskými): Spojenectví má být na sto let, začít by mělo nyní. Bude-li v něčem třeba buď ústní dohody nebo činu, necht' se sejdou navzájem jak kvůli ostatním záležitostem, tak i kvůli válce. Jestliže se nesejdou, necht' zaplatí ti, kdož porušují (dohodu), jeden talent stříbra, věnovaný Diovi Olympskému; pokud by někdo porušil tento písemný záznam, ať už soukromník nebo úředník či lid, měl by podléhat posvátné pokutě zde uvedené.

Jaz.: 1. τοῖρ = τοῖς; 2. κ' ἔα (opt. pŕíkazonací) = ἄν εἴη; 3. ἄρχοι (opt.); τοῖ „nyní“; φάργον = ἔργον; 4. συνέαν κ' (opt. pŕíkazonací) = συν-ίοιεν ἄν; πάρ πολέμῳ = περὶ πολέμου; 6. ἀποτίνοιαν (opt. pŕíkazonací) = ἀποτίνοιεν; τοῖ Δι = τῷ Δί; τοῖ καταλέμενοι (partic. préz. od κατ(α)-δηλέομαι „porušuji“) = att. οἱ κατ(α)-δηλούμενοι; 7. λατρεύομενον = att. λατρευόμενον „zasvěcený, věnovaný“; αἱ δέ τιρ = αἱ δέ τις; τὰ γράφρα ταῖ „tento nápis“; 8. καταλέοιτο (opt. préz. od καταδηλέομαι); αἶτε φέτας αἶτε τελεστὰ αἶτε δᾶμος = att. εἶτε ἔτης („soukromník“) εἶτε τελεστής (úředník „telestés“) εἶτε δῆμος; 9. ἐν τέπιαροι κ' ἐνέχοιτο τοῖ ἄνταυτ' ἐγραμμένοι = att. ἐν τῷ ἐφ-ιέρῳ („v posvátne rokutě, posvátneu rokutou“) ἄν ἐνέχοιτο („budíž držen/pokutován“) τῷ ἐνταῦθα γεγραμμένῳ „v rokutě zde uvedené“.

127. ELE *Datace a lokalita:* 500–475 πρ. Kr., Olympia
Popis: dekret pro Chaladriovce a Deukalióna (7 ř.)
Bibliografie: GDI 1153; Dittenberger – Purgold 1896, Nr. 11;
 Schwyzer 415; Buck 63; Egea 62; ¹⁴Minon 12

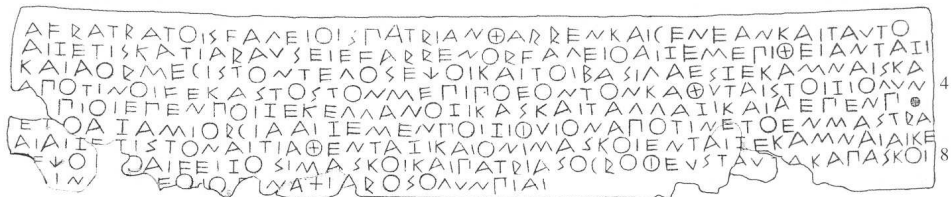
Obr. 41. Dekret pro Chaladriovce a Deukalióna (Olympia, 500–475 πρ. Kr.).

Ἄ φράτρα τοῖρ Χαλαδρίορ καὶ Δευ|καλίῳνι · Χαλάδριον ἔμεν
 αὐτὸν | καὶ γόνον φισοπρόξενον, | φισοδαμιοργόν · τὰν δὲ γᾶ[v] ||
 5 ἔχῃεν τὰν ἐν Πίσαι · αἱ δέ | τις συλαίῃ, φέρῃεν αὐτὸν | πὸ τὸν Δία, αἱ
 μὲ δάμοι δοκέοι.

Dohoda pro Chaladriovce a Deukalióna: Chaladrios sám i jeho potomstvo nechť se stane proxenem i dámiorgem se stejnými právy a nechť má pozemky v (élejské) Pise; pokud by jej někdo oloupil, budiž tento pohnán před Dia (tj. obviněn před Diem), nerozhodne-li obec (jinak).

Jaz.: 1. τοῖο Χαλαδρίοιο (rotacismus koncové sykavky; záměna tvarů ak. a dat. pl.); 6. συλαίῃ (opt. prez. od συλάω „olupuji“); φέρῃν (inf. vazba) αὐτὸν πρὸ τὸν Δία = att. φεύγειν αὐτὸν πρὸς τὸν Δία „budiž tento pohnán před Dia“; 7. δάμοι = att. δήμω.

128. ELE *Datace a lokalita:* 475–450 př. Kr., Olympia
Popis: élejský dekret, týkající se písáře jménem Patrias a jeho rodiny (9 ř.)
Bibliografie: GDI 1152; Dittenberger – Purgold 1896, Nr. 2; Schwyzer 409; Buck 61; Egea 61; ⁴Minon 20, pl. XVII

Obr. 42. Élejský dekret, týkající se Patria a jeho rodiny (Olympia, 475–450 př. Kr.).

Ἀ φράτρα τοῖς Φαλείοις. Πατριὰν θαρρῆν καὶ γενεὰν καὶ ταῦτῶ. |
 αἰ ζέ τις κατιαραύσειε, φάρρῆν, ὄρ Φαλείδ. αἰ ζέ μῆπιθειαν τὰ
 ζῖκαια ὄρ μέγιστον τέλος ἔχοι καὶ τοὶ βασιλᾶες, ζέκα μναῖς κα |
 5 ἀποτίνοι φέκαστος τὸν μῆπιποεόντων καθυταῖς τοῖ Ζι Ὀλυν||πίοι.
 ἐπενπὸι ζέ κ' Ἑλληνοζίκας, καὶ τᾶλλα ζικάια ἐπενπῆτό ἄ
 ζαμιοργία· αἰ ζέ μῆνπὸι, ζίφυιον ἀποτινέτο ἐν μαστρά|αι· αἰ ζέ τις
 τὸν αἰτιαθέντα ζικαῖδὸν ἰμάσκοι, ἐν ταῖ ζεκαμναῖαι κ' ἐνέχο[ι]τ]ο,
 αἰ φειζὸς ἰμάσκοι. καὶ πατριᾶς ὁ γροφεὺς ταῦ[τ]ά κα πάσκοι, | [αἰ
 τ]ιν' [ἀζ]κῆοι. ὁ π[ί]ναξ ἰαρός Ὀλυνπῖαι.

Usnesení pro Wálejce (Élejece): Patrias, jeho rodina i majetek nechť se těší důvěře. Jestliže by někdo (proti němu) vznesl obvinění, nechť je s ním veden proces jako s Élejcem. Pokud by osoba, jež by zastávala nejvyšší úřad, a basileové nestanovili náležitou pokutu, nechť zaplatí Diovi Olympskému po desíti minách každý

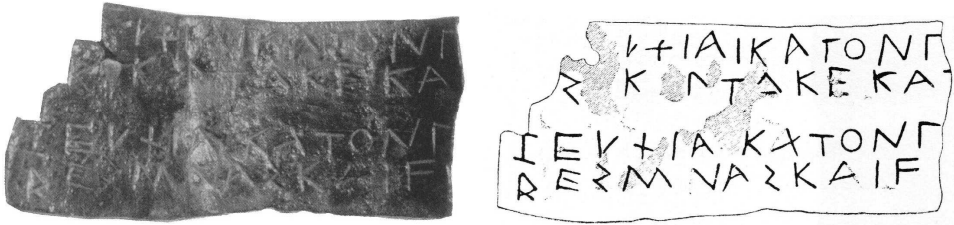
z těch, kdož opominou pokuty uložit. Rozhodnutí by měl provést (tj. prosadit) Hellánozikás (= Hellánodikás) a ostatní náležitosti nechť zařídí úřad zámiorgů (dámíurgů). Pokud to (H.) neprovede, nechť zaplatí dvojnásobek na svůj účet. Pokud by někdo způsobil obžalovanému újmu na právu, ať je potrestán pokutou desíti min, pokud by újmu způsobil vědomě. A písař Patrias ať zakusí totéž, pokud by on někomu způsobil újmu. Tento zápis (budiž chován) v Olympii (jako) posvátný!

Pozn.: Archaický nápis, zohledňující v rámci práv obžalované osoby i jeho rodinu a majetek. Týká se osoby písaře jménem Patrias (dříve se slovo πάτριος v 1. řádku nápisu pokládalo za jméno obecné).

Jaz.: Na tomto nápisu (i na celé řadě jiných élejských nápisů) je velmi často užíván optativ: jednak optativ s částicí κα v hlavních větách ve významu příkazovacím a vybízecím (vedle silných imperativů nebo žádacích vazeb infinitivních), jednak optativ (opět často s částicí κα) ve vedlejších větách podmínkových, časových a vztažných – místo attických konjunktivních vazeb futurálních či opětovacích, ale často i v tzv. závěťí podmínkového souvětí. Jde o charakteristický rys élejského dialektu, zřídka používaný mimo élejštinu.

Dále: 1. A („psilosis“) φράτρα = att. ἡ (φ)ρήτρα („řeč, výrok“, élejsky „zákon“) τοῖς Φᾶλειοῖς (dat. adnominální od ethnika Φᾶλειοί = att. Ἡλείοι „Élejci, obyvatelé Élidy“), do češtiny se záhlaví dá přeložit genitivem, přivlastňovacím adjektivem nebo předložkovou vazbou (tedy např. „usnesení pro Élejce“); Πατριᾶν θαρρῶν καὶ γενεᾶν καὶ ταῦτ’ο (typický příklad příkazovací vazby ak. s inf.: „Patrias, jeho rodina i jeho majetek nechť se těší důvěře“) = att. Πατριᾶν θαρρῶν καὶ γενεᾶν καὶ τὰ αὐτοῦ („krásis“); 2. αἱ ζέ τις κατιαραύσειε (3. os. sg. opt. akt. od καθ-ιερύω „proklínám, vznáším obvinění“), φάρρῶν (inf. příkazu od élej. φάρρῶ, φέρρῶ = att. φεύγω „prchám, jsem žalován, je se mnou veden proces“), ὄρ Φαλειῶ = att. εἰ δέ τις καθιερεύσειε, φεύγειν ὡς Ἡλείου (tedy „vznesl-li by někdo obvinění, nechť je obžalován, nechť je s ním (tj. s P.) veden proces jako s Élejcem“); αἱ ζέ μὲ ’πιθειᾶν (3. os. pl. opt. aor.) τὰ ζικαῖα, ὄρ μέγιστον τέλος ἔχοι καὶ τοῖ βασιλᾶες = att. εἰ δὲ μὴ ἐπιθεῖεν τὰ δίκαια („pokud by nestanovili náležitou pokutu“), ὄρ μέγιστον τέλος ἔχοι καὶ οἱ βασιλεῖς; 3. ζέκα μναῖς (ak. pl.) κα ἀποτίνοι (optativ příkazu s částicí κα) φέκαστος τῶν μέ ’πιποεόντων καθυταις (ak. pl.) τοῖ Ζι Ὀλυμπίοι = att. δέκα μνας ἀποτίνοι ἂν ἕκαστος τῶν μὴ ἐπιποιούντων κατα-θυτὰς („z těch, kteří neukládají /tj. kteří by omenuli uložit/ pokutu“) τῶ Δι Ὀλυμπίω; 5. ἐπενπῶι (3. sg. opt. od ἐπ-εμπαῖω „potvrzují, prosazují“); Ἐλλανοζίκας = att. Ἑλληνοδίκης; ἐπενπέτ’ο (silný imper.); 6. ’νπῶι (3. sg. opt. od ἐμπαῖω „prosazují“); ζίφνιον = δίφνιον (neutr.) „dvojitý“; ἐν μαστραῖαι (od μαστραῖα „účet“); 7. αἱ ζέ τις τὸν αἰτιαθέντα ζικαῖῶν (gen. pl. od τὰ δίκαια) ἰμάσκοι (3. sg. opt. od ἰμάσκω „způsobuji újmu na právu“); ἐν ταῖ ζεκαμναῖαι κ’ ἐνέχοιτο „kež je potrestán pokutou desíti min“; 8. φειζῶς = εἰδῶς „vědoucí, vědomý“; γροφῆς = att. γροφῆς; πάσκοι (3. sg. opt.) = att. πάσχοι; 9. ἀζικέοι (3. sg. opt.) = att. ἀδικοίη.

- 129. ELE** *Datace a lokalita:* 450–425 př. Kr., Olympia
Popis: bronzová tabulka se záznamem o úložbě peněz pro Zeuxia (4 ř.)
Bibliografie: GDI 1161; [□]Minon 21

Obr. 43. Fragmentární záznam o úložbě peněz (Olympia, 450–425 př. Kr.).

[Z]ευξίαι κα' τὸν π[όλεμον ? - τετ]-
 [α]ράκοντα κέκατ[ὸν δαρχμάς - -].
 Ζευξία[ι] κα' τὸν π[όλεμον - ? - τ]-
 ρῆς μνᾶς καὶ ἑ[κατὶ δαρχμάς -].

Pro Zeuxia během války 400 drachem;
 pro Zeuxia během války 3 miny a 20 drachem.

Pozn.: Dvě úložby pro Zeuxia, zřejmě z doby peloponéské války. Srov. podobnou úložbu pro Lakóňana Xúthia v svatyni Athény Alea v arkadské Tegei (viz výše sub 100. LAC na str. 132).

- 130. ELE** *Datace a lokalita:* před rokem 324 př. Kr., Olympia
Popis: zákon o vyhnanství (13 ř.)
Bibliografie: Schwyzer 424; Buck 65; Bottin 59; [□]Minon 30

Θεός· τύχα. ταίρ δὲ γενεαίρ μὰ φυγαδείημ μαδὲ κ|ὰτ ὁποῖον
 τρόπον, μάτε ἔρσεναιτέραν μάτε θηλυτέραν, μάτε τὰ χρήματα
 δαμοσιῶμεν· αἱ δὲ τιρ φυγαδείοι αἴτε τὰ χρήματα δαμοσιοία,
 5 φευγέτω πὸτ τῷ Δ|ιὸρ τῶλυμπίω αἵματορ, καὶ κατιαραίων ὁ
 δηλομήρ | ἀνάατορ ἦστω. ἐξήστω δέ, καὶ κα φυγαδεύαντι, τοῖ
 δηλομένοι νοστίτην καὶ ἀπτάμιον ἦμεν, ὅσσα κα ὕσταριν
 γένωνται τῶν περὶ Πύρρωνα δαμοιογῶν. τοῖρ δὲ ἐπ' ἄσιστα μὰ
 10 ἀποδόσσαι μάτε ἐκπέμψαι τὰ χρ|ήματα τοῖρ φυγάδεσσι· αἱ δὲ τι
 ταύτων παρ τὸ γράμ|μα ποιέοι, ἀποτινέτω διπλ[ά]σιον τῷ κα
 ἐκπέμπα κα|ι τῷ κα ἀποδῶται. αἱ δὲ τιρ ἀδεαλτώ|ηαιε τὰ στάλαν,
 | ὦρ ἀγαλματοφῶραν ἐόντα πάσχην.

Bůh. Štěstí. Potomky ani mužského, ani ženského rodu necht' (nikdo) žádným způsobem neposílá do vyhnanství, ani majetek ať jim ve prospěch obce neod-

νίμά; jestliže je někdo vyžene nebo jim odejme majetek, nechť je pohnán před Dia Olympského pro pokrevní (= hrdelní) zločin, a každý, kdo chce, může proti němu beztrestně vznést obvinění. Budiž pak dovoleno každému vyhnanci, který bude chtít, aby se vrátil a zůstal bez trestu – pokud jde o záležitosti, které se udály později než za dámiorgů kolem Pyrrhóna. Nejbližší příbuzní nesmějí ani prodat ani odejmout vyhnancům majetek; udělá-li (někdo) něco z toho proti zapsanému opatření, nechť zaplatí dvojnásobek toho, co zcizí a co prodá. Jestliže někdo smaže tuto stélu (tj. tento zápis na stéle), ať zakusí to, co (stihne) okradače soch (svatokrádežníka).

Jaz.: 1. ταῖο δὲ γενεαῖο = att. τὰς δὲ γενεὰς (ak. pl.); μὰ φυγαδείημ (inf.) = μὴ φυγαδεύειν (inf. příkazu „ať (nikdo) neposílá do vyhnanství“); 3. δαμοσιῶμεν (inf.) = δημοσιούωv „ať neodnámá ve prospěch obce“; φυγαδεῖοι (opt.) = φυγαδεύοι; 4. δαμοσιοία (opt.) = δημοσιοίη; πὸτ τῷ Διὸρ τῶλυμπῖω αἵματορ = πρὸς τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπῖου αἵματος „pro pokrevní zločin“ (tj. pro vraždu); 5. κατιαραίων = καθ-ιερεύων (partic.) „vznášeje obvinění, při obviňování, obviňuje-li“; ὁ δηλομήρ, tj. ἔλεϊ. ὁ δηλόμενος = att. ὁ βουλόμενος, ὁ ἐθελοντήρ, ἐθελοντής „ten, kdo chce“; 6. ἀνάατορ ἦστω = ἄν-ἄτορ ἔστω „bztrestný budiž“ (srov. ἄτη „poblouznění, vina, trest“); ἐξήστω „budiž dovoleno“; καὶ κα φυγαδεύαντι (3. os. pl. konj. aor. them.: ἔλεϊ. *φυγαδεύσᾶντι > φυγαδεύῃαντι > φυγαδεύᾶντι) = att. καὶ ἔάν φυγαδεύσωσι (konj. aor. them. „i když /ho/ vyženou“, příp. jen „vyhnanci“); τοῖ δηλομένοι = τῶ βουλομένω; 7. νοστίτην (inf.) = νοστίζειν „aby se vrátil“; καὶ ἀττάμιον ἦμεν (inf.) = καὶ ἀζήμιον εἶναι; ὕσταριν = ὕστερον; 8. δαμιοργῶν = δημιουργῶν; τοῖρ δὲ ἐπ' ἄσιστα = τοὺς δὲ ἐπ' ἄγχιστα (ak. pl. „nejbližší“); 9. μὰ ἀποδόσσαι μάτε ἐκπέμψαι = μὴ ἀπο-δόσθαι μῆτε ἐκπέμψαι (inf. zákazu) „ani prodat ani odejmout“; 10. τοῖρ φυγάδεσσι = τοῖς φυγάσι; ταύτων = τούτων; πάρ τὸ γράμμα = παρὰ („proti“) τὸ γράμμα; 11. ποιέοι = ποιοίη; τῶ κα ἐκπέμπα (konj. prez.) = τούτου ὁ ἄν ἐκπέμπη „toho, co zcizí“; 12. ἀδεαλτώῃαι < -σαιε (opt. aor. od předpokládaného *(ἀ)δεαλτώω = ἀδηλώω „odstraňuji, vymazávám, mažu /zápis na stéle“); τὰ στάλαν (mezislovní asimilace) = τὴν στήλην; 13. ὦρ ἀγαλματοφῶραν ἐόντα πάσχην = ὦς ... πάσχειν (inf. příkazu) „ať zakusí to, co stihne okradače soch“.

131. ELE *Datace a lokalita:* 200 př. Kr., Olympia

Popis: čestný dekret pro Dámokrata z Tenedu (1.–23. ze 40 ř.)

Bibliografie: GDI 1172; Dittenberger – Purgold 1896, Nr. 39; Schwyzer 425; Buck 66; Bottin 60; ¹³¹Minon 34

Θεόρ· τύχα. | Ὑπὸ Ἐλλανοδικᾶν τῶν περὶ | Αἰσχύλον, Θυῖω. |
 5 ὄπωρ, ἐπεὶ Δαμοκράτηρ Ἀγήτορορ || Τενέδιορ, πεπολιτευκῶρ
 παρ' ἀμέ | αὐτόρ τε καὶ ὁ πατάρ, καὶ ἐστεφανωμένορ τόν τε τῶν
 Ὀλυμπῖων ἀγῶνα καὶ | ἄλλοιρ καὶ πλείονορ, ἐπανιτακῶρ ἐν τὰν |
 10 ἰδίαν τὰν τε τῶ πατροῦρ θεαροδοκίαν δια||δέδεκται καὶ ὑποδέχεται
 τοῖρ θεαροίρ, | ὁμοίωρ δὲ καὶ τοῖρ λοιποῖρ τοῖρ παρ' ἀμέων | τὰν
 πᾶσαν χρεῖαν ἐκτενέωρ καὶ ἀπρο|φασίστωρ παρέχεται, φανεροῶν

- 15 ποιέων | τὰν ἔχει εὖνοϊαν ποτὶ τὰν πόλιν, καθὼρ || πλείονερ
ἀπεμαρτύρεον τῶμ πολιτᾶν· | ὅπωρ δὲ καὶ ἅ πόλερ καταξίαιρ
φαίναται | χάριτερ ἀνταποδιδῶσσα τοῖρ αὐτᾶρ | εὐεργέταιρ,
20 ὑπάρχηρ Δαμοκράτη πρόξενον καὶ εὐεργέταν δ' ἤμμεν τᾶρ
πόλιερ αὐτὸν καὶ γένορ, καὶ τὰ | λοιπὰ τίμια ἤμμεν αὐτοῖ ὄσσα καὶ
τοῖρ ἄλλοιερ προξένοιρ καὶ εὐεργέταιρ ὑπάρχει παρὰ | τᾶρ
πόλιερ.

Bůh. Štěstí. Za Hellánodikú kolem Aischyla v měsíci Thyió. Poněvadž Dámokráter (= att. -kratés), syn Agétorův, který se usadil u nás – sám i jeho otec – a získal vavřínový věnec v závodu olympijském i v mnohých jiných (závodech), obdržel po návratu do vlasti od otce úřad theárodoka a přijímá diváky – jakož i všechny ostatní příchozí od nás – a poskytuje jim ochotně a bez váhání veškerou svou podporu a projevuje přitom zjevnou laskavost, kterou chová vůči (naší) obci, jak to byli již s to dosvědčit přemnozí z občanů; proto aby bylo jasné, že i (naše) obec po zásluze splácí prokázané laskavosti, budiž na místě prohlásit Dámokrata za proxena a dobrodince obce, (a to) jak jeho samého, tak i jeho potomstvo – a ať se mu dostane i dalších poct, které se proxenům i dobrodincům poskytují od obce.

Jaz.: Časté doklady rotacismu na konci slova. Dále srov.: 2. Ἑλληνοδικᾶν = Ἑλληνοδικῶν; 5. πεπολιτευκῶρ = πεπολιτευκῶς („ten, kdo se usadil v obci, usazený“); παρ' ἅμει = παρὰ ἡμᾶς; 6. ὁ πατᾶρ = ὁ πατήρ; ἔστεφανωμένος = ἔστεφανωμένος; 8. ἄλλοιερ καὶ πλείονερ = ἄλλους καὶ πλέονας; ἐπανιτακῶρ = ἐπαν-ιτακῶς („vrátiv se“); 9. τῶ πατρὸρ = τοῦ πατρὸς; θεαροδοκίαν = θεωροδοκίαν „úřad theárodoka, theórodoka“; 10. τοῖρ θεαροίρ = τοὺς θεωροὺς; 15. τῶμ πολιτᾶν = τῶν πολιτῶν; 16. ὅπωρ καὶ ἅ πόλερ καταξίαιρ φαίναται χάριτερ ἀνταποδιδῶσσα τοῖρ αὐτᾶρ εὐεργέταιρ = ὅπως καὶ ἡ πόλις κατ' ἀξίας φαίνεται χάριτας ἀνταποδιδούσα τοῖς αὐτῆς εὐεργέταις; 18. ὑπάρχηρ = ὑπάρχειν (inf. rozkazovací) „budiž na místě“; 19., 21. ἤμμεν = εἶναι (inf.).

5.1.5. Peloponnéská achajština

Není vyloučeno, že i tento dialekt původně náležel do okruhu „přísné“ dórštiny, ovšem bezpečně prokázáno to není. Starší nápisy zde prakticky chybějí a od vzniku tzv. achajského spolku, obepínajícího od prvních desítiletí 3. stol. př. Kr. celý severní Peloponnés a určité části středního a západního Peloponnésu, vládnou v této oblasti integrující mírně dórské nářeční tendence, vycházející hlavně z Korintu a Attiky.

Někdy se přitom k peloponnéské achajštině přiřazují i dialekty z přilehlých ostrovů při severozápadním pobřeží Peloponnésu a dále odtud na sever, tj. konkrétně ze Zakynthu, Kefallénie a Ithaky, ale tamní místní nářečí mohla být stejně výrazně ovlivněna i z Aitólie, krajiny rozkládající se severně od Patraského zálivu a prosperující již od posledních desítiletí 4. stol. př. Kr. v rámci tzv. aitólského spolku.

Ani poměrně četné, většinou ovšem pozdější nápisy z „achajských“ osad v jižní Itálii, nám nedovolují nastínit gramatický ráz této achajštiny v příliš jasných konturách; zejména ji nelze dostatečně konkrétně odlišit od sicilské koiné, používané v Syrakúsách, které byly původně založeny Korintány. I Korintané hovořili tzv. mírnou dórštinou, stejně jako Aitólové z řeckého severozápadu a možná (třebaže původně nikoli s plnou jistotou) přece jen i Achajové ze severního Peloponnésu.

Jako příklady achajštiny tu uvedeme z jižní Itálie dva krátké nápisy ze Sybaridy a jeden z Petelie.

O peloponéské achajštině a jihoitalských i sicilských osadách zvl. Bartoňek, A. 1973, 1975.

Specifické rysy peloponéské achajštiny:

1. Určitý náznak *u*-ové výslovnosti písmene *υ*: osobní jméno Ϟυνίσορος , psané s použitím znaku Ϟ ;
2. písmeno Ϝ zachováno do 3. stol. př. Kr.;
3. písmeno η , resp. ι , zachováno v platnosti *h*, příp. *hé*: Ηρακλῆς ;
4. gen. sg. mužských *a*-kmenů na $-\alpha\omicron$ se stahuje v $-\alpha$; viz např. gen. sg. προστατᾶ od achajského προστατᾶς – na rozdíl od att. gen. sg. προστατου od προστατης ;
5. dat. pl. 3. dekl. na $-\omicron\iota\varsigma$, doložený zvl. na pozdějších nápisích na ostrovech Ithace a Kefallénii, a to zřejmě pod aitólským vlivem;
6. přípona nom. pl. $-\epsilon\varsigma$, používaná u 3. dekl. i v ak. pl. (zřejmě pod vlivem helénistické koiné);
7. thematický infinitiv na $-\epsilon\nu$ jako v arkadské Tegei (asi pod lakónským vlivem);
8. na části nápisů (Ithaka, Kefallénia) jsou patrné stopy šíření dórského futura na $-\sigma\acute{\epsilon}\omega$, ale jinak je na achajských nápisích běžné užívání západořeckého sigmatického futura a aoristu na $-\xi\omega$, $-\xi\alpha$ u sloves typu δικάζω ;
9. předložka $\acute{\epsilon}\nu$ má podobu $\acute{\iota}\nu$.

NÁPISNÉ DOKLADY

132. ACH *Datace a lokalita:* 525 př. Kr., Sybaris

Popis: dedikace (6 ř.)

Bibliografie: IG XIV 643; Schwyzer 437; Egea 75

$\text{Τᾶς Ηἕρας ἠιαρός | ἔμι τᾶς ἐν πεδίοι· Ϟυνίσοροις με ἀνέθε|κε ὄρταμοις
Ϝέρογῶν | δεκάταν.}$

Jsem zasvěcen Hěře „z roviny“. Kuchař Q. mě věnoval jako desátek z výdělku.

Jaz.: ὄρταμος = ὁ ἄρταμος („krásis“).

133. ACH *Datace a lokalita:* 510 př. Kr., Olympia
Popis: jednání Sybaritů o spojenectví (8 ř.)
Bibliografie: SEG XXII 336; [Ⓜ]Egea 74

1. Ἀρμόχθεν οἱ Συβαρῖ-
2. ται κ' οἱ σύνμαχοι κ' οἱ
3. Σερδαῖοι ἐπὶ φιλότατ-
4. ι πιστᾶι κ' ἀδόλῳι ἀε-
5. ἴδιον· πρόξενοι ὁ Ζε-
6. ὕς κ' Ὀπόλῳν κ' ὄλλοι θ-
7. εοὶ καὶ πόλις Ποσειδα-
8. νία.

Sybarité, spojenci a Serdajští se dohodli na věrném a bezelstném spojenectví navěky; svědky (jsou) Zeus, Opolón (= Apollón) i ostatní bohové a obec Poseidania.

Jaz.: 1. ἀρμόχθεν = ἡρμόσθησαν (aor. pas. od ἀρμόζω, att. ἀρμόττω „spojuji“); 6. ὄλλοι = οἱ ἄλλοι („krásis“).

134. ACH *Datace a lokalita:* IV. stol. př. Kr., Petelia
Popis: popis orfické cesty do podsvětí (14 ř.)
Bibliografie: Pfohl 38

1. Εὐρήσ[σ]εις δ' Αἶδαο δόμων ἐπ' ἀριστερὰ κρήνην,
2. παρ' δ' αὐτῇι λευκὴν ἔστηκυῖαν κυπάρισσον·
3. ταύτης τῆς κρήνης μηδὲ σχεδὸν ἔμπελάσειας.
4. Εὐρήσεις δ' ἑτέραν, τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης
5. ψυχρὸν ὕδωρ προρέον· φύλακες δ' ἐπίπροσθεν ἕασιν.
6. Εἰπεῖν· «Γῆς παῖς εἰμι καὶ Οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
7. αὐτὰρ ἐμοὶ γένος οὐράνιον· τόδε δ' ἴστε καὶ αὐτοί·
8. δίψῃ δ' εἰμι αὐῆ καὶ ἀπόλλυμαι· ἀλλὰ δότ' αἶψα
9. ψυχρὸν ὕδωρ προρέον τῆς Μνημοσύνης ἀπὸ λίμνης».
10. Καὺ[τοί] σ[ο]ι δώσουσι πιεῖν θείης ἀπ[ὸ] κρήνης,
11. καὶ τότε ἔπειτ' ἄ[λλοισι] μεθ' ἡρώεσσι ἀνάξει[ς].
12. ————— ης τότε ————— θανεῖσθ[αι]
13. ————— τὸδ' ἔγραψ[α] —————
14. τὸ κλέος εἶπα —————σκότος ἀμφικαλύψας.

Po pravé ruce Hádova domu nalezněš pramen, u něho stojí bílý cypřiš; k tomuto prameni kéž se ani trochu nepřiblížíš. Nalezněš potom druhý pramen, tekoucí z jezera Mnemosyné (Zapomnění) a přinášející chladnou vodu; před pramenem

stojí strážce. Řekni: Jsem syn Země a hvězdného Nebe, avšak nebe je mou vlastí; to víte i sami; žízni jsem vyprahlý a hynu, dejte mi rychle chladnou vodu, přitékající z jezera Mnémosyné. A oni ti dají napít z božského pramene. A tehdy pak budeš vládnout spolu s jinými hēróy... (*konec je značně porušen*).

Pozn: Orfický návod posmrtné cesty do podsvětí je složen v hexametrech, byl psán na tenké destičce ze zlata a dával se mrtvým zasvěcencům do hrobu jako jakýsi průvodní dokument. Nejstarší doklad takovéto památky pochází z 6. stol. př. Kr. a byl nalezen v italském Paestu. Tato tabulka je z jihoitalské Petelie, osady achajského původu. Ale dialekt je nářečně málo výrazný, zčásti pod attickým vlivem. Dnes máme takovýchto destiček kolem 15 z celého řeckého světa. Obsah návodu cesty je na všech téměř doslovně stejný, nářečně indiferentní, s drobnými odchylkami.

Jaz.: ἔασιν = εἰσίν.

5.2. Doris mitior („mírná dórština“)

Proti přísné dórštině (*Doris severior*) s jejím archaickým pětifonémovým systémem dlouhých vokálů – patří k ní *lakónština s hēraklejštinou, krétština*, jmenovitě *krétština střední*, ale i kolonizační *kyrénština v Libyi*, odvozená od archaického dialektu z ostrova Théry, a v podstatě rovněž *élejština*, třebaže se šesti dlouhými vokály – stojí ve výrazném protikladu mírná dórština (*Doris mitior*) se sedmi-vokalicím systémem dlouhých vokálů a s funkčně poměrně značně vytíženou dvojicí otevřeného \bar{e}/\bar{o} tj.

– jednak *megarština, korinština* a *východní argolština* v okolí Epidauru jako tzv. sarónská nářečí při Sarónském zálivu,

– jednak úzce spřízněná tzv. dialekty severozápadní, tj. zvláště *fóčtina, východní a západní lokerština, aitólština, akarnánština*, resp. nářečí z *Épeiru*, a snad i stará *makedonština* dále na severu,

– příp. i tzv. severopeloponnéská *achajština*, doložená mimo Achaju hlavně na přilehlých ostrovech v Iónském moři a v jihoitalských řeckých koloniích a zařazená sice výše pod přísnou dórštinu, ale nacházející se spíše na přechodu od přísné k mírné dórštině,

– a naopak v poněkud méně výrazném protikladu stojí vůči přísné dórštině tzv. střední dórština (*Doris media*) s podstatně méně častou, ale zároveň i daleko méně vytíženou dvojicí otevřeného \bar{e}/\bar{o} (tj. *západní argolština* /Argos, Mykény aj./ a *dialekty východoegejských dórských ostrovů* Rhodu, Kóu, Karpathu, Kalymny aj. a přilehlého maloasijského pobřeží /Knidos, Halikarnássos/).

5.2.1. Sarónské dialekty

Sarónské dialekty jsou jedna ze dvou základních skupin tzv. mírně dórských dialektů se sedmifonémovým subsystémem dlouhých vokálů, tj. s dvěma fonémickými dvojicemi dlouhého $\bar{\epsilon}/\bar{\epsilon}$ a $\bar{\omega}/\bar{\omega}$, zahrnující tři dialekty, jimiž se mluvilo v dórských krajinách při tzv. Sarónském zálivu, tj. konkrétně v Megaridě, Korintii a východní Argolidě. Tato nářečí jsou tímto svým subsystémem dlouhých vokálů značně podobná blízké attičtině; srov. však jejich odchylný slovesný sufix -τι v 3. os. sg./pl. (viz archaické západořecké φέροντι „oni nesou“ – proti attickému inovačnímu φέρουσι < φέρονσι), anebo sufix -μες v 1. os. pl. (viz obecně západořecké φέρομες „neseme“ – proti attickému φέρομεν).

A. Rysy obecně západořecké

Sarónské dialekty v podstatě sdílely typické západořecké rysy, uvedené na str. 124n. pod záhlavím Západořecká nářečí (v užším slova smyslu) a označené čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující jevy:

ZŘ 1–4: 3. os. sg./pl. akt. na -ντι (stejně jako číslovka ἑκατατι apod., číslovky na -κάτιοι, příp. zachovaná raná řecká adjektiva na -τιος);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na -ξω/-ξα;

ZŘ 6: určitý člen v nom. pl. v západořecké podobě τοί, ταί;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na -μες;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na -σέω;

ZŘ 24: stahování $\alpha + \epsilon = \eta$.

B. Hlavní nářeční rysy sarónské skupiny:

1. Hláskové spojení $\epsilon\omega > \alpha\omega$ (podobně jako všeobecně v západořeckých dialektech);
2. písmeno φ je zachováno v archaické době ve všech pozicích: ποίφησε = att. ἐποίησε (od konce 6. stol. př. Kr. však mizí v megarské osadě Selinúntu na Sicílii); a od 5. stol. př. Kr. pak celkem všeobecně ustupuje z užívání;
3. vedle předložky ἐν „v“ se tu objevují formy εἰς, ἐς + ak. ve významu „do“ (doložené ἐν ve významu „do“ v Aigostheně je zřejmě boiótismus);
4. πεδᾶ místo μετὰ se vyskytuje hlavně ve východní argolštině.

5.2.1.1. Megarština

Megarština je sarónský dialekt z Megaridy, známý jednak z domácích nápisů, jednak z elegií Theognida z Megar (zač. 5. stol. př. Kr.; se silnou příměsí epického jazyka) a jednak z pozoruhodného spektra nápisů z megarských zámořských osad v Propontidě (Byzantion /Istanbul/, Chalkédón), Černomoří (Hérakleia Pontiké v dn. Turecku, Mesámbríá /Nesebar/ v dn. Bulharsku, Chersonáos Taurica na dn. poloostrově Krymu) a na Sicílii (Megara Hyblaia, Selinús) aj.

A–B. Rysy obecně západořecké; hlavní nářeční rysy sarónské skupiny (viz výše sub 5.2.1. Sarónské dialekty)

C. Rysy specificky megarsko-korintské (s event. paralelami)

1. Grafika ε/ϵ , resp. o/\ou = sekundární zavřené $\bar{\varepsilon}$, \bar{o} ;
2. tendence k rané monoftongizaci diftongů ei a ou ; původní ei , stejně jako sekundární zavřené $\bar{\varepsilon}$, bylo psáno v archaické korintštině (a v menší míře i v megarštině) písmenem ε : korint. $\epsilon\mu\iota$ = att. $\epsilon\iota\mu\iota$; později bylo zachycováno digrafem $\epsilon\iota$ a nakonec pouhým vokalickým znakem ι : korint. $\iota\mu\iota$ = att. $\epsilon\iota\mu\iota$ (totéž je doloženo v meg. Aigostheně a v sousední Boiótii, nikoli však např. přímo v samotném hlavním městě krajiny Megarách); dodejme, že však ve východní Argolidě (zvl. v Epidauru) kolísá někdy grafika sekundárního $\bar{\varepsilon}$ mezi η , ε , $\epsilon\iota$;
3. obdobně se zachycuje ve velmi rané době, zvláště v Korintu, sekundární zdložené nebo kontrahované \bar{o} písmenem o a později digrafem ou : srov. v této souvislosti korintské Ἀχιλλεοῦς = att. Ἀχιλλεύς , které tu ukazuje již na počátku 6. stol. př. Kr. na zdejší poměrně ranou monoftongizaci diftongu $ou > \bar{u}$;
4. $\epsilon o > \epsilon u$, v meg. zvláště v pozdním období;
5. $\lambda\tau, \lambda\theta > \nu\tau, \nu\theta$: meg. Φίντων = att. Φίλων , meg. ἐνπίδες = att. ἐλπίδες ;
6. $\mu\eta$ apod. je doloženo v megarštině ve vlastním jméně Μηγαροεύς , příp. v korintštině nebo na ostrově Korkýře, dále i ve vlastním jméně Μηείχιος (viz však i $\rho\eta\phi\alpha\iota\sigma\iota$); mimo megarštinu a korintštinu srov. počáteční $\mu\eta$ -v tvarech od adjektiva $\mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha\varsigma$ v att. a pamf.;
7. $\mu\acute{\epsilon}\iota\varsigma$ = $\mu\eta\acute{\nu}$ „měsíc“ (v megarštině, korintštině /na Korkýře/ i v iónštině);
8. infinitiv na $-\epsilon\iota\nu, -\mu\epsilon\nu$;
9. apokopé $\acute{\alpha}\nu, \pi\acute{\alpha}\rho, \kappa\acute{\alpha}\tau, \pi\acute{o}\tau$.

D. Specifické megarské rysy, případně společné s dalšími dialekty

1. Proti afrikátnímu ζ na megarských nápisech jsou v rukopisech Aristofanových *Acharňanů* zachovány příslušné megarské výrazy s geminovaným $\delta\delta$: $\mu\acute{\alpha}\delta\delta\alpha\nu$ = att. $\mu\acute{\alpha}\zeta\alpha\nu$ (na nápisech je jev doložen v boiót., krét., lak. a rhod.), $\chi\rho\eta\delta\delta\epsilon\tau(\epsilon)$ = att. $\chi\rho\eta\zeta\epsilon\tau\epsilon$; na nápisech je jev doložen v boiót., thess., élej., krét. a lakón.;
2. $\sigma\acute{\alpha}$ = $\tau\iota\nu\acute{\alpha}$ (neurč. zájmeno);
3. $\rho\theta$ = $\rho\varsigma$, podobně jako $\rho\theta$ v att., eub., ark., thér., élej. aj.;
4. $\eta\mu\iota\sigma\sigma\omicron\nu$ = $\eta\mu\iota\sigma\upsilon$ „poloviční“ (i jinde);
5. $\acute{\alpha}\mu\phi\iota\lambda\lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega$ (i jinde);
6. $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\iota$ = $\omicron\upsilon\tau\omicron\iota$ (i jinde);
7. gen. sg. mask. Φάγας apod.;
8. tvary 3. os. pl. silného imper. akt. $-\nu\tau\omega$, med. $-\sigma\theta\omega\nu$ (i jinde);
9. $\tau\eta\eta\nu\omicron\varsigma$ = $\acute{\epsilon}\kappa\epsilon\iota\nu\omicron\varsigma$ ($\tau\eta\eta\omega\theta\epsilon\nu$);
10. $\acute{\omicron}\kappa\kappa\alpha$ = dór. $\acute{\omicron}\tau\alpha \kappa\alpha$ = ión.-att. $\acute{\omicron}\tau\alpha\nu$;

11. ἄνις „bez“ (předl.);
12. λάζομαι = λαμβάνω „beru“ (i jinde);
13. τελαμών = στήλη „sloup“;
14. zkrácené podoby osobních jmen: Θέδωρος, Θοκλείδας apod.;
15. αἰσιμνάτας, αἰσιμνάω = ἰόν.-att. αἰσυμνήτης apod.;
16. τράφω = τρέφω.

Obecně: Kromě staršího nápisu ze sicilského Selinúntu jsou megarské nápisné doklady nepočetné, pozdní a brzy pod vlivem koiné. Z Megar byl básník Theognis, ale psal epickým jazykem Homérovým. Autentickou megarštinou asi hovoří Megarčan u Aristofana (*Acharn.* 729–835); srov. výše sub D1.

NÁPISNÉ DOKLADY

135. MEG *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., megarská osada Selinús na Sicílii
Popis: usnesení o pořízení zlatých soch příznivých božstev do místního Apollónova chrámu (11 ř.)
Bibliografie: IG XIV 268; Schwyzer 166; ¹⁴Buck 98; Egea 87

- [Δι]ὰ τὸς θεὸς τὸ[σ]δε νικῶντι τοὶ Σελινόν[τιοι· | δι]ὰ τὸν Δία νικῶμες καὶ διὰ τὸν Φόβον [καὶ] | δι[ιὰ] Ἡῆρακλέα καὶ δι' Ἀπόλλωνα καὶ διὰ Π[ιοτ]ε[ιδᾶ]να καὶ διὰ Τυνδαρίδας καὶ δι' Ἀθ[η]ν[ά]ν καὶ διὰ Μαλαφόρον καὶ διὰ Πασικρά[τ]ειαν καὶ δι[ιὰ] τὸς ἄλλος θεός, [δ]ιὰ δ[ὲ] Δία | μάλιστ[α]. Φιλίας δὲ γενομένης ἐν χρυσεῖο[ι] ἐλά[σα]ντα[ς, τὰ δ'] ὀνόματα ταῦτα
- 5
- 10 κολ[ά]ψαντ[ας ἐς] τὸ Ἄ[π]ολ[λ]όνιον καθθέμε[ι]ν, τὸ Διὸς προ[γ]ρά[ψα]ντες· τὸ δὲ χρυσίον | ἐξέκ[οντα τ]αλάντων ἔμεν.

S pomocí těchto božstev Selinúnští vítězí: vítězíme s pomocí Dia, Foba (= Aréa), Héraklea, Apollóna, Poteidána, Tyndaroců, Athény, Málofory (= Démétry), Pásikrateie (= Persefony) i jiných bohů, nejvíce však s pomocí Dia. Za nastalého míru se mají (tato božstva) po vytepaní ze zlata a vyrytí uvedených jmen uložit do chrámu Apollónova, Diovo jméno je třeba napsat jako první; zlato budíž v hodnotě 60 talentů.

Pozn.: Jmenovitý výčet božstev.

Jaz.: 1. νικῶντι = att. νικῶσι (3. pl. ind. prez. akt.); 2. νικῶμες, tj. νικῶμες (1. pl. ind. prez. akt.) = att. νικῶμεν; 6. τὸς ἄλλος θεός = τοὺς ἄλλους θεοὺς (ak. pl.); 9. καθθέμεν = κατα-θεῖναι (inf. rozkazu); 11. ἔμεν = εἶναι (inf. rozkazu).

136. MEG *Datace a lokalita:* 300 př. Kr., megarská osada Chersonásos Taurica v Černomoří /na poloostrově Krymu/

Popis: přísaha občanů (1.–18. z cca 55 ř.)

Bibliografie: Schwyzer 173; ⁶⁴Bottin 58

1. ὀμνύω Δία, Γᾶν, Ἄλιον, Παρθένον,
2. [θ]εοὺς Ὀλυμπίους καὶ Ὀλυμπίας
3. [κ]αὶ ἥρωας ὅσοι πόλιν καὶ χώραν
4. καὶ τεῖχῃ ἔχοντι τὰ Χερσονασι-
5. τᾶν ὀμονοησῶ ὑπὲρ σωτηρίας
6. καὶ ἐλευθερίας πόλεος καὶ πολι-
7. τᾶν, καὶ οὐ προδοσῶ Χερσόνασον
8. οὐδὲ Κερκινίτιν οὐδὲ Καλὸν Λιμέ-
9. να οὐδὲ τᾶλλα τεῖχῃ οὐδὲ τὰς ἄλ-
10. λας χώρας ἂν Χερσονασίται νέμον-
11. ται ἢ ἐνέμοντο οὐθενὶ οὐθέν οὔτε Ἐλ-
12. λανι οὔτε βαρβάρωι, ἀλλὰ διαφυλα-
13. ξῶ τῶι δάμωι τῶι Χερσονασιτᾶν, οὐ-
14. δὲ καταλυσῶ τᾶν δαμοκρατίαν οὐ-
15. δὲ τῶι προδιδόντι καὶ καταλύοντι ἐ-
16. πιτρεψῶ οὐδὲ συγκρουψῶ ἀλλὰ ἐ-
17. ξαγγελῶ τοῖς δαμιοργοῖς τοῖς κα-
18. τὰ πόλιν.

Přisahám při Diovi, Gái, Hálíovi (= Héliovi), Panně, olympských bozích i bohyních a héroích, kteří udržují obec, zemi a hradby Chersonásanů; budu svorné mysli, pokud půjde o bezpečnost a svobodu obce i občanů a nevydám Chersonásos ani Kerkinitidu ani Krásný Přístav (Kalos Limén) ani ostatní pevnosti ani ostatní místa, která Chersonásané obývají nebo obývali, nikomu v ničem, (a to) ani Řeku ani cizinci, ale budu (je) střežit ve prospěch lidu Chersonásanů; ani nebudu narušovat vládu lidu, ani ji svěřovat do rukou zrádce a narušitele, ani (takový pokus) nezatajím, nýbrž jej oznámím městským dámiorgům.

Jaz.: 6. πόλεος = πόλεως (gen. sg.); πολιτᾶν = πολιτῶν (gen. pl.); 7. προδοσῶ (dórské futurum) = att. προδώσω; 10. ἂν = att. ἄ ἂν.

137. MEG *Datace a lokalita:* mezi 242 a 234 př. Kr., Epidauros

Popis: rozhodnutí Megařanů o územním sporu mezi Epidaurcem a Korintem v rámci achajského spolku (1.–11. z 99 ř.)

Bibliografie: IG IV 926; ¹³Buck 99

[Ε]πί στραταγ[οῦ τῶν Ἀ]χαιῶν Αἰγιαλεῦς, ἐν δ' Ἐπιδαῦρωι ἐπ' ἱαρεῦς | [το]ῦ Ἀσκληπι[οῦ Δι]ονυσίου. κατὰ τάδε ἐκρίναν τοὶ Μεγαρεῖς τοῖς | [Ἐπ]ιδαυριοῖς καὶ Κορινθίοις περὶ τὰς χώρας ἅς ἀμφέλλεγον καὶ | [περ]ι τοῦ Σελλανύου[υ] καὶ τοῦ Σπιραίου, κατὰ
5 τὸν αἶνον τὸν τῶν Α||[χαι]ῶν δικαστήριον ἀποστείλαντες ἄνδρας ἑκατὸν πενήκοντα | [ἕνα]· καὶ ἐπελθόντων ἐπ' αὐτὰν τὰν χώραν τῶν δικαστᾶν καὶ κρινάν[των] Ἐπιδαυρίων εἶμεν τὰν χώραν, ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Κορινθί[ων τῶ]ι τερμονισμῶι, πάλιν ἀπέστειλαν τοὶ Μεγαρεῖς τοὺς τερμον[ι]ξ[οῦ]ν[τας] ἐκ τῶν αὐτῶν
10 δικαστᾶν ἄνδρας τριάκοντα καὶ ἕνα κα||[τὰ τ]ὸν αἶνον τὸν τῶν Ἀχαιῶν, οὗτοι δὲ ἐπελθόντες ἐπὶ τὰν χώραν | ἑτερομόνισαν κατὰ τάδε...

Za stratéga Achajů Aigialea a za Dionýsia, Asklépiova kněze (chrám) v Epidauru. Takto rozhodli Megařané vůči Epidauranům a Korinťanům stran území, o něž (tito) vedli spor, a rovněž o Sellanyu a o (mysu) Spiraion: podle dekretu achajského spolku vyslali (Megařané) soudní sbor 151 mužů, a když ti přišli na toto místo a vynesli rozsudek, že ono území patří Epidauranům, a když se Korinťané vyslovili proti tomuto vymezení, tu Megařané vyslali z týchž soudců znovu 31 mužů, aby podle dekretu Achajů území vymezili. A tito pak přišli na to místo a vymezili je takto: ... (*následuje detailní teritoriální vymezení*).

Jaz.: 1. ἐπ' ἱαρεῦς = ἐφ' ἱερέως; 3. ἀμφέλλεγον (s elizí předpony a s geminací ll, na rozdíl od att. ἀμφι-έλεγον); 6. τῶν δικαστᾶν = τῶν δικαστῶν; 7. εἶμεν = εἶναι; 8. τοὶ Μεγαρεῖς = οἱ Μεγαρεῖς; τερμονιξοῦντας (participium futura v účelovém významu, *futurum Doricum*) = att. τερμονιοῦντας; 11. ἑτερομόνισαν = ἑτερομόνισαν; srov. dále i zachovávání starého dlouhého ā.

5.2.1.2. Korintština

Korintština byl další sarónský dialekt s poměrně bohatou dokumentací jak ze samotného města Korintu (hlavně nápisy, ale i zlomky básníka Euméla), tak i z jiných obcí v Korintii, jako byly Kleonai, Fleiús nebo Sikyón (odtud i zlomky básníčky Praxilly), anebo konečně z celé plejády korintských zámořských osad (ostrov Korkýra v Iónském moři s celou řadou veršovaných i prozaických napsů i další kolonie na březích Iónského a Jaderského moře) – a ovšem i ze Syrákús a několika dalších osad na Sicílii s fragmenty dramatických literárních děl Sófronových a Epicharmových z 6.–5. stol. př. Kr. Ale rovněž z Potidaie na poloostrově Chalkidice v severní Egeidě.

A–B. Rysy obecně západořecké; hlavní nářeční rysy sarónské skupiny (viz výše sub 5.2.1. Sarónské dialekty)

C. Rysy specificky megarsko-korintské

D. Specifické rysy korintské (zvl. 1–3), případně společné s dalšími dialekty

1. Časté užívání písmene ρ (koppa) v sousedství vokálu υ (viz např. Ϟλυτός) naznačuje pro tehdejší korintský dialekt pravděpodobnou *u*-ovou výslovnost tohoto vokálu;
2. korintské Ἀχιλλεύς = att. Ἀχιλλεύς dosvědčuje již na počátku 6. stol. př. Kr. tamní velmi ranou monoftongizaci diftongu *ou* > *ū* (viz výše Megarština, sub C 3);
3. velmi pestré jsou korintské varianty jména boha Poseidóna: Ποτειδάβ , Ποτεδάβ , Ποτιδάβ , Ποτεδάβων , zvl. na korintských vázách;
4. grafika $\epsilon/\epsilon\iota$, resp. $ο/ου$ = sekundární $\bar{\epsilon}$, \bar{o} ;
5. $\gamma\rho\phi\epsilon\upsilon\varsigma$ = att. $\gamma\rho\alpha\phi\epsilon\upsilon\varsigma$ „písař“ (často i v jiných nářečích);
6. Ἀπέλλων (porůznu i jinde);
7. spirantizace korintského $\zeta\acute{\epsilon}\kappa\alpha$ = att. $\delta\acute{\epsilon}\kappa\alpha$ (srov. podobný jev v západoarg. φισζεΐη = att. ειδείη , rhod. τόζ' = att. τόδε , élej. ζίκαια = att. δίκαια , ark. ἀπυμεδομίνος = att. ἀποδεδομένος);
8. nom. sg. mask. 1. dekl.: např. Φιλοκλέδα , gen. sg. Τλασίαφο ; ale srov. i gen. sg. v podobě Προκλείδα ;
9. korintské $-\epsilon\sigma\sigma\iota$ v dat. pl. 3. dekl. (mimo korintštinu doloženo hlavně v aiolských dialektech, u Homéra, v élejštině, příp. v severozápadních dialektech);
10. dat. sg. Διεί (ojediněle), vedle několika kompozit typu Διφεΐφιλος v kyp., att. aj., srov. i myk. *di-we-i* *Diwei*;
11. αὐτοσαυτός (i jinde);
12. tvary 3. os. pl. silného imper. akt. $-\nu\tau\omega$, med. $-\sigma\theta\omega$ (ojediněle i jinde);
13. aor. od $\acute{\iota}\zeta\omega$: ήσατο (ojediněle i jinde);
14. inf. na $-\epsilon\iota\nu$, $-\mu\epsilon\nu$ (v různých dialektech);
15. ποιί = att. πρός , doložené kromě korintštiny i v argol., fóč. a v lokerštině;
16. vlastní jména často končí na $-\acute{\eta}\nu$ (původně hypokoristika).

Obecně: Po počátečním určitém počtu archaických korintských nápisů, psaných v domácí abecedě, je spektrum nápisů z doby klasické v Korintu poměrně chudé a pochází, jak už bylo naznačeno, spíše buď z jiných korintských lokalit na severovýchodním Peloponésu nebo z korintských zámořských osad; lokální rysy místního jazyka lze přitom identifikovat i u shora zmíněných básníků a dramatiků. V každém případě je již ve 3./2. stol. př. Kr. v Korintu dobře patrný vliv helénistické koiné.

NÁPISNÉ DOKLADY

138. COR *Datace a lokalita:* VII.–VI. stol. př. Kr., Akrokorinthos
Popis: epitaf (1 ř.)
Bibliografie: IG IV 358; Schwyzer 124; [Ⓜ]Buck 91; Egea 85

ΔϜΕνία τόδε [σᾶμα], τὸν ὄλεσε πόντος ἀναί[δές].

Toto je (hrob) Dweniũv, jež zahubilo nemilosrdné moře.

Jaz.: ΔϜΕνία (gen. sg.).

139. COR *Datace a lokalita:* zač. VI. stol. př. Kr., Korint
Popis: dedikace na úlomcích keramiky (1+1+1+1 ř.)
Bibliografie: IG IV 210, 219, 329; Schwyzer 123; [Ⓜ]Buck 92a, b, c, d; Egea 86a

- a. Σιμίῶν μ' ἀνέθ(ἔ)κε ΠοτΕδάϜῶν[ι Ϝάνακτι]. ΠοτΕδ[άν].
- b. Κυλῳίδας μ' ἀνέθεκε Πο[τΕδάϜῶνι Ϝάνακτι]. ΠοτΕδάν.
- c. -ῶν μ' ἀνέθεκε ΠοτΕδᾶνι Ϝάν[ακτι]. [Ἀμφι]τρίτα.
- d. ΠεραΕόθεν ἠίρομες.

- a. Simiõn mě věnoval Potedawõnovi Pánu. Potedán.
- b. K. mě věnoval Potedawõnovi Pánu. Potedán.
- c. ...-õn mě věnoval Potedánovi Pánu. Amfitritá.
- d. Z Pe(i)raiea přicházíme.

Jaz.: ΠοτΕδάϜῶνι = Ποσειδῶνι.

140. COR *Datace a lokalita:* 474 př. Kr., Olympia
Popis: nápis na etruské přilbě (3 ř.)
Bibliografie: [Ⓜ]Guarducci 1967, Siracusa 4; Brodersen, Vol. 1, 49

ἠιάρῶν ὁ Δεινομένεος
καὶ τοὶ Συρακόσιοι
τῷ Διὶ Τυραν(ῶν) ἀπὸ Κύμας.

Hiarõn, syn Deinomenũv, a Syrákúsané (věnují) Diovi z kořisti (poražených) Tyrhénũ od Kýmy.

Pozn.: Nápis je psán v syrákúském dialektu. Etruská přilba byla kořistí z bitvy mezi Syrákú-sami a Etrusky u Kýmé (Kum). Syrákúský tyran Hierõn ji věnoval v r. 474 př. Kr. po vítěz-ství nad Etrusky Diovi Olympskému. Přilba je uložena v Londýně v British Museum.

Jaz.: Τυραν(δν) (gen. pl. od Τυρσανοί > Τυρσηνοί > Τυρρηνοί > lat. Etrusci, Tusci, tj. Etruskové, srov. ital. Toscana).

Obr. 44. Nápis na etruské přilbě (Olympia, 474 př. Kr.).

141. COR *Datace a lokalita:* cca 580 př. Kr., Korint
Popis: jména napsaná na malované váze s tanečnicí (2 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Cor. 4

Πολύτερος.

Πυργίας προχορευόμενος· αὐτὸ δέ φοι ὄλπα.

Polyterpos.

Pyrgiás, vedoucí chóru; pro něho je (tato) nádobka.

Jaz.: ὄλπα = att. ὄλπη „(cestovní) nádobka na olej“.

Obr. 45. Nápisy na malované nádobce na olej s tanečnicí (Korint, 6. stol. př. Kr.).

142. COR *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Korkýra
Popis: náhrobek Menekrata s veršovaným epitafem (6 ř.)
Bibliografie: IG IX 1, 867; Schwyzer 133, 1; [□]Buck 93

1. Ηνιοῦ Τλασίαφο Μενεκράτεος τόδε σᾶμα,
2. Οἰανθέος γενεάν· τόδε δ' αὐτοῖ δᾶμος ἐποίηι·
3. ἕξ γὰρ πρόξενφος δάμου φίλος· ἀλλ' ἐνὶ πόντῳ
4. ὄλετο, δαμόσιον δὲ καρὸν ῥό[θιον πόρε κύμα].
5. Πραξιμένῃς δ' αὐτοῖ γ[αία]ς ἀπὸ πατρίδος ἐνθῶν
6. σὺν δάμ[ῳ]ι τόδε σᾶμα κασιγνέτιο πονέθῃ.

Toto je náhrobek Tlasiova syna Menekrata, rodem z Oiantheie, zbudoval mu jej lid (obec); byl totiž proxenem lidu milým, ale zahynul v moři: vzdutá vlna přinesla veřejné neštěstí. Praximénés přišel za ním z (jejich) otčiny a spolu s lidem (obcí) dal zbudovat tento náhrobek pro bratra.

Jaz.: 1. σᾶμα = σῆμα; 3. ἕξ = ἦν (ind. imperf. od εἶμι); 4. καρὸν = κακὸν; πόρε (homérský aorist) „přinesla“; 5. ἐνθῶν = ἐλθῶν (aor. participia od ἔρχομαι „přicházím“); 6. κασιγνέτιο (gen. sg. od homérského κασίγνητος „bratr“).

143. COR *Datace a lokalita:* zač. VI. stol. př. Kr., Korkýra
Popis: veršovaný epitaf (4 ř.)
Bibliografie: IG IX 1, 868; Schwyzer 133, 2; [□]Buck 94

Σᾶμα τόδε Ἀρνιαδά· χαροπὸς τόνδ' ὄλε|σεν Ἄρεξ βαρνάμενον παρὰ
 ναυσ|ῖν ἐπ' Ἀράθθιοιο ρ|ηοφαῖσι πολλὸν ἀριστεύ(τ)οντα κατὰ
 στονόφεσαν ἀφυτάν.

Toto je náhrobek Arniada; jasnozraký Arés jej zahubil v námořní bitvě u Arathojských proudů, nadmíru vynikajícího v ryčné vřavě.

Jaz.: 1. Ἀρνιαδά (gen. sg.) = att. Ἀρνιαδου; 2. βαρνάμενον = μαρνάμενον od μάρναμαι „bojuji“.

144. COR *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., severní Akarnanie (přesné místo neznámé)
Popis: veršovaný epitaf (3 ř.)
Bibliografie: IG IX 1, 521; Schwyzer 140; [□]Buck 95

Προκλείδας τόδε σᾶμα κεκλιέ|σεται ἐνγῦς ὁδοῖο, ἡὸς περὶ τᾶς αὐτοῦ
 γᾶς | θάνε βαρνάμενος.

Tento náhrobek blízko cesty bude nazýván (hrobem) Prokleida, jenž zemřel v boji za svou zemi.

Jaz.: 1. Προκλείδας (gen. sg.!) = att. Προκλείδου.

145. COR *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Kleonai
Popis: dedikace (7 ř.)
Bibliografie: Blegen, p. 433; ^[4]Buck 97; Egea 86b

Ἀρίστις με ἀνέθ|ἔκε Δὶ Ὀρονίδωνι φά|νακτι πανκράτιον νιφῶν
 5 τετράκις || ἐν Νεμέαι, Φεῖδῶ|νος φ|ῆιός τῷ Κλεῶ|ναϊῷ.

Aristis, syn Feidóna z (obce) Kleonai, (jenž byl) v Nemei čtyřikrát vítězem v pankratiu, mě věnoval Kronovci Diovi Pánu.

Pozn.: Slovo νιφῶν je napsáno chybně místo zamýšleného νικῶν nebo νιφῶν.

146. COR *Datace a lokalita:* 160–100 př. Kr., Antikythéra
Popis: části kalendářového mechanismu
Bibliografie: Freeth 2006, 2008; za informaci o tomto nápise vděčím Aleně a Petru Hadravovým

Názvy měsíců podle kalendářového mechanismu (začátek roku předpokládán někdy brzy na podzim)		Názvy měsíců podle korintského kalendáře z Tauromenia na Sicílii
ΦΟΙΝΙΚΑΙΟΣ	Foinikaios	Itónios
ΚΡΑΝΕΙΟΣ	Kraneios	Karneios
Λ[Α]ΝΟΤΡΟΠ[Ι]ΟΣ	Lanotr/opios/	Lanotropios
ΜΑΧΑΝΕΥΣ	Máchaneus	Apollónios
ΔΩΔΕΚΑΤῚΥΣ	Dódekateus	Dyodekateus
Ε[Υ]ΚΛΕΙΟΣ	Eukleios	Eukleios
ἈΡΤΕΜΙΣΙ[Ο]Σ	Artemísios	[Artem]ísios
Ψ[Υ]ΔΡΕΥΣ	Psydreus	Dionýsios
ΓΑΜΕΙΛΙΟΣ	Gameilios	?
ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ	Agrianios	Dámátrios
ΠΑΝΑΜΟΣ	Panamos	Panamos
ΑΠΕΛΛΑΙΟΣ	Apellaios	Apellaios

Pozn.: Jde o pozůstatky kalendářového mechanismu o 82 bronzových úlomcích (včetně asi 30 převodových koleček), vyzvednutých v r. 1901 ze ztroskotané antické lodi v moři u ostrova Antikythéry na sever od sz. Kréty; byl to astronomicky podložený mechanický přístroj pro stanovení data olympijských a jiných starořeckých her – a to zřejmě v podobě mechanismu,

srovnatelného s mechanickými hodinovými systémy pozdního středověku. Další využití antikythérského mechanismu se týkalo tzv. metonického kalendářního cyklu, tj. sloužilo zřejmě k odstranění nedostatečné souměřitelnosti mezi solárním a lunárním kalendářním cyklem (jedna metonická perioda se rovná 235 lunárním měsícům, což činí téměř přesně 19 solárních roků). Metonický cyklus je na antikythérském mechanismu zachycen v podobě dvanácti starořeckých kalendářních měsíců, které se podle zjištění odborníků převážně objevují v regionální korintské verzi, používané na severozápadě Řecka hlavně v oblasti Korintůany osídleného ostrova Korkýry. Sedm z uvedených dvanácti měsíců mechanismu od Antikythéry figuruje i na seznamu korintských měsíců z Tauromenia na Sicílii, tj. z dnešní Taorminy (viz třetí sloupec přiloženého diagramu); přitom z pěti odlišných názvů měsíců, používaných v Tauromeniu, jsou dva doloženy i v poměrně nedaleké jihoitalské starověké osadě Lokroi Epizefyrioi (Dionýsios a Dámátrios), další dva potom až v Thessalii, tj. na opačném konci řeckého světa (Itónios, Apollónios); název dvanáctého měsíce nemáme v Tauromeniu bezpečně dochován.

Kolektiv T. Freetha se domnívá, že mechanismus nalezený u Antikythéry pocházel ze sicilských Syrákús, což byla osada založená Korintůany v r. 734 př. Kr. (jen o několik měsíců poté, co jimi začal být osídlován i ostrov Korkýra); Syrákúsy prosluly v 2. polovině 1. tis. př. Kr. jako významné centrum nejen kulturní, ale i přírodovědné a technické vzdělanosti, zejména za Archiméda (†212). Antikythérský mechanismus určitě přímo od Archiméda nepochází; bylo to zařízení o několik generací mladší, ale vzešlo asi z jeho ideového dědictví.

Jaz.: Korintský původ mechanismu nalezeného u Antikythéry je potvrzován i jazykovými důvody. Nářečí jeho písemné podoby je zřetelně neiónské (srov. název měsíce Μαχαεύς, který by v iónsko-attičtině asi zněl jako Μηχαεύς „Strůjce“; tento název zároveň sloužil jako iónsko-attické příjímí nejvyššího řeckého boha Dia). Dialekt mechanismu byl tedy s největší pravděpodobností západorecký, resp. dórský (nejspíše v podstatě „mírně dórský“), což vzhledem k převažujícímu „mírně dórskému“ korintskému nářečnímu zabarvení, přítomnému v mnoha geografických oblastech západního Řecka a východní Sicílie, představuje tuto „korintskou“ hypotézu jako nanejvýš přesvědčivou.

Obr. 46. Detail mechanismu od Antikythéry.

5.2.1.3. Východní argolština

Východní argolština byl třetí dórský dialekt sarónského typu, užívaný hlavně v areálu Asklépiova posvátného okrsku v Epidauru a v přilehlých částech Argolidy, přiléhajících k pobřeží Sarónského zálivu; tudy přijížděli do Asklépiova okrsku návštěvníci a poutníci hlavně z Athén. Místní dialekt byl dórský, ale na rozdíl od západní Argolidy s centry v Argu, Mykénách, Hermioně atd. se východní argolština jeví jako bližší megarštině a korintštině – zřejmě společně s místním dialektem na ostrově Aigině v hloubi Sarónského zálivu (podle A. Bartoňka 1971). Ale naznačené rozdíly jsou nepatrné. Nářečí je doloženo hlavně na nápisech z Epidauru. O jazyku skladatele hymnů Isylla z Epidauru nelze soudit nic určitého.

A–B. Rysy obecně západořecké; hlavní nářeční rysy sarónské skupiny (viz výše sub 5.2.1. Sarónské dialekty)

C. Specifické rysy východoargolské

1. Grafika za diftong *ei* i za samohlásku *ē* různého původu kolísá ve východní argolštině mezi η , ϵ , $\epsilon\iota$ (srov. výše Rysy specificky megarsko-korintské na str. 178, sub C 2); souviselo to asi s pronikáním západoargolských vlivů do „sarónské“ základny dialektu z Epidauru;
2. úženi $\epsilon > \iota$ je mezi sarónskými dialekty doloženo pouze ve vých. (a zčásti i v záp.) argolštině, nikoli v korintštině a megarštině; porůznu je však dosvědčeno i v celé řadě dalších řeckých nářečí, hlavně aiolských, a rovněž v ark.-kyp., krét. a lakónštině;
3. prokazatelná je ve vých. argolštině absence oslabení intervokalického *s* – na rozdíl od západní argolštiny, kde se *s* měnilo v *h*, příp. vůbec mizelo (srov. 5.3.1. Západní argolština, str. 205, sub B 9);
4. souhlásková skupina *vs* se ve vých. argolštině zpravidla zjednodušuje, kdežto v záp. argol. zůstává zachována;
5. infinitivo thematický končí ve vých. argol. na *-εν* (jako v záp. argolštině);
6. západořecký sigmatický aorist a futurum na *-ξω/-ξα* se po předcházející *ve-láře* zřejmě ve vých. argolštině disimilovalo v *-σσω/-σσα* (viz např. $\acute{\alpha}\nu\sigma\chi\acute{\iota}\sigma\sigma\alpha\iota$ = att. $\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\chi\acute{\iota}\sigma\alpha\iota$), podobně jako tomu bylo v záp. argolštině (viz str. 205).

Obecně: Východní argolština z Epidauru patří do jiné podskupiny západořeckých dialektů než západní argolština z Argu a údolí řeky Inachu. Zatímco západní argolština byla spíše typu *Doris media* a její epichórické (místní) nápisy byly psány *korintskou* abecedou, konstituovala se východní argolština v prvních stoletích 1. tis. př. Kr. hned zprvu v rámci komplexu nářečí *Doris mitior* a byla přitom zpočátku naopak zachycována epichórickou *lakónskou* abecedou (což obojí se ve světle předpokládaného lingvistického i epigrafického vývoje pravděpodobně uskutečnilo nejpozději během 8. stol. př. Kr.). V pozdějších dobách byl tento

rozdíl ještě dále prohlubován každoročním putováním tisíců návštěvníků hlavně z nedalekých Athén, ale i z Megar a Korinta, do Asklépiova posvátného okrsku v Epidauru, v němž mnozí z nich očekávali od Asklépia uzdravení ze svých neduhů; pod vlivem těchto poutníků se stalo, že se již kolem poloviny 3. stol. př. Kr. nedá rozpoznat na nápisech z epidaurského Asklépia příliš mnoho dórských rysů (nebereme-li ovšem v úvahu i ve východní argolštině důsledné dodržování archaického dórského sufixu -τι-).

O argolštině východní i západní (o té na str. 205) srov. Bartoněk, A. 1971 a Fernández Álvarez, M. P. 1981.

NÁPISNÉ DOKLADY

147. E-ARG *Datace a lokalita:* konec V. stol. př. Kr., Epidaurus
Popis: obětní předpisy z Epidauru (34 ř.)
Bibliografie: ¹⁴Buck 89; Bottin 51

[Τῶι Ἀπόλλωνι θύεν βῶν ἔρσενα καὶ ἡομονάοις βῶν ἔρσενα· ἐπὶ
 5 τῷ βῶμοῦ τῷ | Ἀπόλλ[νος] τα[ῦτα] θ[ύεν κ]||αὶ καλαΐδα τᾶι Λατοῖ
 καὶ τὰρτάμιτι ἄλλαν, φερν|άν τῶι θιῶι κριθᾶν μέδιμνον, σφυρῶν
 10 ἡμίδιμνον, οἶνον ἡμίτειαν κα||ὶ τὸ σκέλος τοῦ βοῦς τοῦ
 πρᾶτου, τὸ δ' ἄτερον σκέλος τοῖ ἱερομνάμονες | φερῶσθῶ· τοῦ
 15 δευτέρου βοῦς τοῖς αἰδοῖς δόντῶ || τὸ σκέλος, τὸ δ' ἄτερον
 σκέλος τοῖς φρουροῖς δόντῶ καὶ τένδοσθίδια. | Τῶι Ἀσκληπιῶι
 20 θύεν βῶν ἔρσενα καὶ ἡομονάοις || βῶν ἔρσενα καὶ ἡομονάαις βῶν
 θέλειαν | ἐπὶ τοῦ βῶμοῦ τοῦ Ἀσκληπιῶυ θύεν ταῦτα καὶ καλαΐδα.
 25 ἀνθ'έντῶ τῶι Ἀσκληπιῶι φερ||νάν κριθᾶν μέδιμνον, σφυρῶν
 ἡμίδιμνον, οἶνου ἡμίτειαν· σκέλος τῷ | πρᾶτου βοῦς παρθέντῶ
 30 τι[ῶι] θιῶι, τὸ δ' ἄτερον τοῖ ἱ||[αρο]μνάμονες φ[ε]ρῶσθῶ· τι[οῦ]
 δευτέρῶ τοῖς αἰδοῖ[[ς δόντῶ,] τὸ δ' ἄτερον το[ῖς] | φρουροῖς δόντῶ
 καὶ τένδοσθίδια.]

Apollónovi je třeba obětovat jednoho vola a bohům téhož chrámu (rovněž) jednoho; na oltáři Apollónově ať se provedou tyto oběti a nechť se obětuje slepice bohyni Létó a jiná Artemidě, (ať je připraven) pro boha – jakožto (zvláštní) porce – medimnos ječmene, půl medimnu (pšeničného) zrna, půl hekteu (= dvanáctina medimnu) vína, a dále kýta z prvního vola, druhou kýtu nechť si odnesou hieromnámoni, z druhého vola ať se dá jedna kýta zpěvákům, druhá kýta pak i s vnitřnostmi ať se dá strážcům. Asklépiovi se má obětovat jeden vůl a přidruženým bohům téhož chrámu jeden vůl a přidruženým bohyním téhož chrámu jedna kráva; na oltáři Asklépiově ať se obětuje toto a slepice, (dále) nechť je věnován Asklépiovi jako (zvláštní) porce medimnos ječmene, půl medimnu (pšeničného) zrna, půl hekteu vína; kýta z prvního vola nechť se předloží bohu, druhou kýtu nechť

si odnesou hieromnámoni; (kýta) druhého vola at' se dá zpěvákům, druhá pak i s vnitřnostmi at' se dá strážcům.

Jaz.: Text je psán v přechodné abecedě; počáteční *h* je psáno vždy jako Θ, nikdy jako Η, dlouhé *ō* je psáno někdy jako Ο, někdy jako ΟΥ, nikdy jako Ω. Dále srov. (vedle zachovaného původního *ā*): 1. βδῶν = att. βοῦν (ak. sg.); ἔρσενα = ἄρσενα (ak. sg. od ἔρσην, ión. ἄρσην, att. ἄρσην „mužský“); 2. Ἡομονάοις (dat. pl., totiž θεοῖς) „(přidruženým) bohům, sdílejícím týž chrám“; 4. θύεν = θύειν (inf. rozkazu); 6. φερνάν (ak. sg. od att. φερνή „porce /oběti/, žertva“); 7. τῶι θιδι = τῶ θεῶ (dat. sg.); κριθᾶν = κριθῶν (gen. pl.); 8. σπυρῶν = πυρῶν (gen. pl.); 11. πρώτου = πρώτου; ἄτερον = ἕτερον; 12. τοῖ ἱερομνάμονες = οἱ ἱερομνήμονες; 13. φερδῶθῶ (silný imper. med.-pas., tvořený podle aktivního φερῶντῶ); 17. τένδοσθίδια = τὰ ἐνδοσθίδια „vnitřnosti“; 23. ἀνθέντῶ = att. ἀνα-θέντων; 27. τῶ πρώτου = τοῦ πρώτου; 28. παρθέντῶ = att. παρα-θέντων (silně imperativy).

148. E-ARG *Datace a lokalita:* konec IV. stol. př. Kr., Epidauros
Popis: zázračná vyléčení v Epidauru (1.–7., 33.–41., 122.–125. ze 127 ř.)
Bibliografie: IG IV 1², 121; [Ⓜ]Buck 90; Bottin 55, 56

Θεός. Τύχα [ἀγ]αθά. | [Ιά]ματα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ
 Ἀσκλαπιοῦ. |

- a) [Κλ]εῶ πένθ' ἔτη ἐκήρησε. αὐτὰ πέντ' ἐνιαυτοὺς ἤδη κυοῦσα ποι
 τὸν| [θε]ὸν ἰκέτις ἀφίκετο καὶ ἐνεκάθευδε ἐν τῶι ἀβάτωι. ὡς δὲ
 5 τάχις||[τα] ἐξῆλθε ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἱαροῦ ἐγένετο, κόρον
 ἔτεκε, ὃς εὐ|[θ]ύς γενόμενος αὐτὸς ἀπὸ τᾶς κράνας ἐλοῦτο καὶ
 ἄμα τᾶι ματρὶ | [π]εριῆρπε.
- b) Ἀμβροσία ἐξ Ἀθανᾶν | [ἀτερό]πτ[ι]λλος. αὐτὰ ἰκέτ[ις] ἦλθε ποι
 35 τὸν θεόν. περιέρπουσα δὲ || [κατὰ τ]ὸ [ία]ρὸν τῶν ἱαμάτων τινὰ
 διεγέλα ὡς ἀπίθανα καὶ ἀδύνα|[τα ἐόν]τα χωλοὺς καὶ τυφλοὺς
 ὑγιεῖς γίνεσθαι ἐνύπνιον ἰδόν|[τας μό]νον. ἐγκαθεύδουσα δὲ ὄψιν
 εἶδε· ἐδόκει οἱ ὁ θεὸς ἐπιστὰς | [εἰπειν] ὅτ[ι] ὑγιῆ μὲν νιν ποιησοῖ,
 μισθὸμ μάντοι νιν δεησοῖ ἀν|[θέμεν εἰ]ς τὸ ἱαρὸν ὕν ἀργύρεον,
 40 ὑπόμναμα τᾶς ἀμαθίας· εἶπαν|[τα δὲ ταῦτα] ἀνσχίσσαι οὐ τὸν
 ὀπτίλλον τὸν νοσοῦντα καὶ φάρμ[α|κόν τι ἐγχε]αι. ἀμέρας δὲ
 γενομένας [ύ]γιῆς ἐξῆλθε.
- c) Ἦραιεὺς Μυτιληναῖος. οὗτος οὐκ εἶχεν ἐν τᾶι κεφαλᾶι| τριχας, ἐν
 δὲ τῶι γενείωι παμπόλλας. αἰσχυρόμενος δὲ [ἄτε]
 καταγελάμενος ὑπ[ὸ] | τῶν ἄλλων ἐνεκάθευδε. τὸν δὲ ὁ θεὸς
 125 χρίσας φαρμάκωι τὰν κεφαλὰν ἐπόησε ||τριχας ἔχειν.

Bůh. Dobré pořízení. (Zázračná) vyléčení Apollónova a Asklépiova.

a) Kleió byla pět let těhotná. Po pěti letech těhotenství přišla k bohu jako prosebnice a uložila se v abatu (v adytu) k spánku. Jakmile vyšla z něho a ze svatyně, porodila chlapce, který hned, jak se narodil, sám se umýval v prameni a chodil spolu s matkou.

b) Ambrosia z Athén. Slepá na jedno oko. Ta přišla k bohu jako prosebnice. Pohybujíc se po chrámě, vysmívala se některým z léčebných zázraků jako nevěrohodným a nereálným, že se chromí a slepí stávají zdravými jen tím, že se ve spánku uvidí jako zdraví. Když se uložila k spánku, měla sen: Zdálo se jí, že k ní přistoupil bůh a řekl, že ji uzdraví; za odměnu však bude muset věnovat do chrámu stříbrné prase na znamení své nevědomosti; poté co to řekl, rozevřel prý jí nemocné oko a vkápl dovnitř jakýsi lék. Když nastalo ráno, vyšla (z chrámu) zdravá...

c) Héraieus z Mytilény. Ten neměl na hlavě vlasy, avšak přemnohé (chlupy) v ohanbí. Styděl se, protože byl předmětem posměchu u ostatních, a uložil se k spánku. Bůh mu namazal léčebnou masť hlavu a způsobil, že mu vlasy narostly.

Jaz.: 3. ποῖ τὸν θεόν = att. πρὸς τὸν θεόν; 4. ἐν τῷ ἀβάτῳ = ἐν τῷ ἀδυτῷ; 5. ἰαροῦ = ἰεροῦ; 6. τὰς κρᾶνας = τῆς κρήνης; 33. ἐξ Ἀθανᾶν = ἐξ Ἀθηνῶν; 34. ἀτερόπτιλος „na jedno oko slepá“; 38. νιν = μιν (ak. sg. osobního zájmena 3. os. fem. „ji“); ποιησοῖ (opt. futura dórského) = ποιήσοι; δεησοῖ (opt. fut. dór. od δεῖ „je třeba“) = δεήσοι; ἀνθέμεν (inf.) = ἀνα-θεῖναι; 39. ὑπόμναμα τὰς ἀμαθίας = ὑπόμνημα τῆς ἀμαθίας; εἶπαντα ἀνοχίσσαι (vazba ak. + inf.) = εἰπόντα ἀνα-σχίσαι; 41. ἀμέρας δὲ γενομένας (gen. sg.) = ἡμέρας δὲ γενομένης.

5.2.2. Severozápadní dialekty

Vedle mírné dórštiny sarónské (při Sarónském zálivu u Peiraiea) se mluvilo mírnou dórštinou, charakterizovanou zejména zachováním sufixu *-ti* v osobní slovesné příponě 3. os. sg. a pl., i v pásu většinou hornatých krajín, táhnoucím se od Egejského moře při ostrově Euboji napříč pevninou západním směrem severně od Korintského a Patraského zálivu až k moři Iónskému.

Nejprve se tu nacházela tzv. východní Lokris (zvaná Opúntská podle hlavního města Opús), a to na pobřežním pruhu při Egejském moři jižně od Thermopyl, potom na severozápad odtud ležely krajiny Dóris, Mális, Ainis, Oitaía, ale i tzv. Hypoknémidská neboli Epiknémidská Lokris při Málidském zálivu pod horou Knémis (prakticky bez nápisných dokladů), zatímco naopak ve směru na jihozápad se pod pohořím Parnassos až ke Korintskému zálivu rozkládala důležitá krajina Fókis s Apollónovou svatyní v Delfách a s Fókidou pak dále souseďila ve směru na západ, rovněž ještě při Korintském zálivu, západní Lokris (zvaná Ozolská) s přístavy Naupaktem a Oiantheiou. V jejím dalším západním sousedství, pobřežním i vnitrozemským, ležela potom nejrozsáhlejší z krajín řeckého

severozápadu Aitólie (hl. město Stratos, dále Pleurón a Kalydón), a za ní potom, až na nejzazším západě při Iónském moři, tzv. Akarnánie. K oblasti severozápadních dialektů se však často počítá i dále na severu Épeiros s věštírnou v Dódóně – jakkoli vnitrozemí Épeiru bylo asi ve starověku většinou osídleno neřeckým obyvatelstvem illýrského typu. Na závěr kapitoly řekneme pár slov i o staré makedonštině – jakožto o pravděpodobném starořeckém dialektu, používaném na řeckém severu, příp. severovýchodě.

Nápisná žeh severozápadních dialektů však není nějak zvlášť bohatá. Nejpestřejší doklady pocházejí z Delf, a to již od 6. stol. př. Kr.; zdaleka ne všechny tamní nápisy jsou však psány ve fóčtině, mnohé z nich jsou totiž v dialektech tazatelů, dárců apod. Ojedinelé staré nápisy pocházejí i z oblasti západolokerské. Nápisné texty aitólské, a téměř všechny akarnánské, jsou ovšem mladší a pocházejí téměř výlučně až z doby tzv. aitólského spolku, rozvíjejícího se od konce 4. stol. př. Kr. Jen několik nápisů v dódónské věštírně je již z 5./4. stol. př. Kr., i jejich část byla složena v nářečí tazatele. Z vnitrozemských horských krajin středního Řecka máme zachován, pokud vůbec, tedy pouze nepatrný počet nápisů. Literární doklady zde chybějí, zvláště nepočítáme-li veršované dedikace z Delf, navíc skládané – jak už bylo řečeno – často v jiných nářečích. Kolonizační aktivitu projevili jen západní Lokrové: ti založili v r. 673 př. Kr. v jihoitalské Kalábrii osadu Lokroi Epizefyrioi – a odtud pochází cenný soubor asi 40 nápisů na bronzovém materiálu, zčásti již z 6. stol. př. Kr.

O severozápadních dialektech srov. zvl. López Eire, A. – Méndez Dosuna, J. 1980; Méndez Dosuna, J. 1985; o fóčtině pak Moralejo Álvarez, J. J. 1972; Rougemont, G. 1977.

A. Rysy obecně západořecké

Severozápadní dialekty v podstatě sdílely typické západořecké rysy, uvedené na str. 124n. pod záhlavím Západořecká nářečí (tj. ZŘ v užším slova smyslu) a označené čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující jevy:

ZŘ 1–4: 3. os. sg./pl. akt. na -vτι (stejně jako číslovka φίκατι apod., číslovky na -κάτιοι, příp. zachovaná raná řecká adjektiva na -τιος);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na -ξω/-ξα u sloves typu δικάζω;

ZŘ 6: určitý člen v nom. pl. v západořecké podobě τοί, ταί;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na -μες;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na -σέω;

ZŘ 24: stahování $\alpha + \epsilon = \eta$.

5.2.2.1. Fóčtina

A. Aiolské prvky ve fóčtině

1. πάντεσσι apod. na všech raných nápisech;
2. některé lexikální výrazy, jako ταγός (i v thess., kyp. a u básníků), κεραίω (i u Homéra) = att. κίρνημι nebo κεράννυμι, δίδημι (v boiót. a u Homéra) = att. δέω „poutám, vážu“.

B. Společné rysy s jinými dialekty, hlavně s lokerštinou, příp. aitólštinou:

1. Zdloužené a kontrahované sekundární ē bylo zachycováno v jednotné fócké abecedě digrafem ει (εἶμεν = att. εἶναι), ale příležitostně – a to jak ve fóčtině, tak v lokerštině – i jako ε nebo η;
2. sekundární ō se značí ve fóčtině většinou jako ου, jen výjimečně písmenem ο, kdežto v lokerštině se ve starší době dodržuje rozdíl mezi ō kontrahovaným (δάμō = att. δήμου) a ō vzniklým náhradním dloužením (τούς /jako v att./), kdežto později se tento rozdíl vytrácí;
3. ερ > αρ (obecně v západořec. dialektch): fóč. φάρῆν, loker. φάρειν = att. φέρειν; loker. πατάρα = att. πατέρα až zhruba do 1. stol. př. Kr., poté už jen ve fóckých Delfách, a to pouze v tamním topografickém názvu Δαλφοῖς (dat. sg.) = att. Δελφοῖς;
4. Ϝ na začátku slov se udržuje ve fóč., loker. i aitól. zhruba do 4. stol. př. Kr., zřídka je tu doloženo později, uprostřed slova se vyskytuje jen výjimečně (v ustálených formulích);
5. zvláštnosti v používání drsného přídechu;
6. ε + α = η, jako ve fóckém ἡρινός „jarní“ od ἔαρ „jaro“ (změna doložena porůznu i jinde);
7. σθ > στ, jev je dosvědčen zvl. ve slovesných příponách, jako -σθων > -στων, -σθαι > -σται, a to ve fóč. a loker., nikoli však v aitólštině;
8. dat.-lok. sg. na -οι ve fóč. (τοῖ Ἀπόλλωνι τοῖ Πυθίοι = att. τῶ Ἀπόλλωνι τῶ Πυθίῳ), loker. (τοῖ Διονύσοι = att. τῶ Διονύσῳ), aitól. (ἐν Ναυπάκτοι = att. ἐν Ναυπάκτῳ), akarn. (τοῖ Ἀπόλλωνι τοῖ Ἀκτίοι = att. τῶ Ἀπόλλωνι τῶ Ἀκτίῳ) i v Épeiru (ἐν Ἀπειροῖ = att. ἐν Ἡπειρῳ); jev je doložen i v thess., boiót. a élej.;
9. dat. pl. 3. dekl. na -οις (jako v élej.); koncovka asi vznikla v aitól. (pro nedostatek starších napsí je tam však doložena až poměrně pozdě), s rozvojem aitólského spolku se časem rozšířila i do Lokridy a Fókidy a vytlačila odtamtud aiolské -εσσι, avšak zároveň pronikala pro svou specificky dativní podobu jak do blízké Akarnánie a do krajiny Ainiánů, tak i do vzdálenější Boiótie, ba až na Peloponnésos do Élidy, Arkadie, Lakónie a Messénie;
10. „aiolský“ látkový sufix na -ιος, běžný mimo severozápadní dialekty zejména v lesb. a thess. (vedle obecného -εος);

A–B Dvojčata Kleobis a Bitón matku odvezla.
B Polymédés z Argu (tyto sochy) zhotovil.

Pozn.: Dvojčata Kleobis a Bitón se zapřáhla sama do vozu a odvezla do svatyně svou matku, Héřinu kněžku v Argu, jménem Kýdippé, když ta kdysi neměla k dispozici koňské spřežení k odvozu do chrámu. Kýdippé poprosila Héru, aby se jim od ní za odměnu dostalo toho nejkrásnějšího, čeho se může člověk nadít. Chlapci poté usnuli a už se neprobudili. Argejští pak dali zhotovit jejich sochy a věnovali je do Delf (Hérodotos 1.31). Sochy z doby kolem r. 600 př. Kr. byly v Delfách v nové době nalezeny a jsou tam vystaveny i s bázemi, na nichž je vytesán uvedený řádek psaný nápis (srov. tvar ματάρα = att. μητέρα, akuz. sg. od μάτηρ/μήτηρ „matka“, který předchází dvojici slov ἐάγαγον τοὶ δυοῖοί „dvojčata odvezla“; poslední řádek s tvarem ἐποιήθη¹ je však v argolštině z Argu, tj. v západní argolštině).

150. FOC *Datace a lokalita:* konec VI. stol. př. Kr., Teithrónion ve Fókidě
Popis: náhrobní kamenná stéla, tč. v muzeu v boiótské Chairónei (7 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Foc. 2

χαῖρε Χάρων, | οὐδὶς τυ κακῶς | λέγει οὐδὲ θα|νόντα, πολὸς | ἀνθροῦπων
λυ|σάμενος | καμάτῳ.

Bud' pozdraven, Charóne,
nikdo o tobě nemluví špatně,
ani (o tobě)
jako o mrtvém (tj. ani když jsi zemřel),
ty, jenž jsi
mnohé z lidí
zbavil útrap.

Jaz.: 2. tvar τυ je zde nejspíše dórský nom. sg. osobního zájmena 2. osoby τυ (= att. σύ), přitom však v dosti obvyklé funkci akuzativního σε „tebe“; οὐδὶς τυ κακῶς λέγει οὐδὲ θα-νόντα = att. οὐδεὶς σε κακῶς λέγει οὐδὲ θανόντα, tj. „nikdo nemluví o tobě jako o mrtvém špatně“.

ΧΑΙΡΕ ΧΑΡΩΝ
ΟΥΔΙΣ ΤΥ ΚΑΚΟΣ
ΛΕΓΕΙ ΟΥΔΕ
ΘΑΝΟΝΤΑ ΠΟΛΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΩΝ
ΛΥΣΑΜΕΝΟΣ
ΚΑΜΑΤΟ

Obr. 47. Epitaf na zemřelého lékaře.

151. FOC *Datace a lokalita:* začátek V. stol. př. Kr., Delfy
Popis: zákaz odvozu vína, odkrytý na zdi delfského závodiště (6 ř.)
Bibliografie: Schwyzer 321; [□]Buck 50

Τὸν φοῖνον μὲ φάρεν ἐς τοῦ δροῖμου · αἰ δέ κα φάρῃ, *ἠλαξάστῳ* |
 5 τὸν θεὸν *ἧδι* κα κεραῖεται καὶ | μεταθυσάτῳ κάποτεισάτῳ πέν||τε
 δραχμάς · τούτου δὲ τῷ καταγορέσαντι τὸ *ἡέμισσον*.

Neodnášet víno ze závodiště. Kdykoli je někdo odnese, nechť usmíří boha, pro nějž se (víno) mísí (tj. připravuje), ať provede náhradní oběť (?) a zaplatí pět drachem – tomu pak, kdo to ohlásil, polovinu.

Pozn.: U závodiště se zřejmě nacházely svatyně božstev.

Jaz.: 1. φάρεν = att. φέρειν (inf. zákazu); ἐς = att. ἐξ „z“; 2. αἰ δέ κα φάρῃ = att. ἐὰν δὲ φέρη (konj. prez.); *ἠλαξάστῳ* = att. ἰλασάσθῳ (silný imper. aor. od ἰλάσκομαι „usmiřuji“); 3. *ἧδι* κα κεραῖεται (konj. prez. od κεραῖω, srov. κεράννυμι „mísím“) = att. ᾧ ἂν κεραῖεται; 4. -σάτῳ = att. -σάτω (silné imperativy).

152. FOC *Datace a lokalita:* konec V. stol. př. Kr., Delfy
Popis: regulace poplatků (6 ř.)
Bibliografie: Schwyzer 322; [□]Buck 51

ἄδε Δελφοῖς Φασελίτας τὸν | πέλανον διδόμεν, τό(ν) δαμόσιον
 5 ἐπτὰ δραχμάς Δελφίδες δι' ὀδελός, τὸν δὲ φίδιον τέτορες||ς
 ὀδελός. Τιμοδίκῳ καὶ Ἰστιαίῳ θεαρόντων, Ἐρύλῳ ἀρχοντος.

Tak mají v Delfách Fasélité odevzdat poplatek (za věštbu?): ve veřejné záležitosti sedm delfských drachem a dva oboly, v soukromé pak čtyři oboly. (Usneseno) za theóru Tímodika a Histiaia a za archónta Héryla.

Pozn.: Fasélis byla dórská osada na jižním maloasijském pobřeží na hranicích Lýkie a Pamfýlie.

Jaz.: 2. διδόμεν (inf. rozkazovací) = att. διδόναι; 3. Δελφίδες (nom. pl. ve funkci ak. pl.) = att. Δελφίδας; 4. τέτορες (rovněž nom. pl. ve funkci ak. pl.) = att. τέτταρας; 5. ὀδελός (ak. pl.) = att. ὀβολός.

153. FOC *Datace a lokalita:* 400 př. Kr., Delfy
Popis: přísaha bratrstva Labyadů (1.–18. ze 60 ř.)
Bibliografie: GDI 2561; Schwyzer 323; [□]Buck 52

[ὁ δὲ *ἡόρκος*] | ἔστω· «ταγε[υ]σέω δι[καίως κ]|ατὰ τοὺν νόμους
 τᾶς [π]ό[λι]ος καὶ τοὺς τῶν Λαβυαδ[ᾶν] | πῆρ τῶν ἀπελλαίων καὶ

- 5 τᾶ||ν δαρατᾶν· καὶ τὰ χρήματα | συμραξέω κἀποδειξέω [δ|ι]καίως
τοῖς Λαβυάδαις [κ|]ωὔτε κλεψέω οὔτε [β]λα[ψ]έω | οὔτε τέχνηαι
10 οὔτε μαχαν[ᾶ|ι] τῶν τῶλ Λαβυαδᾶν χρημ[ά|ι]των· καὶ τὸς ταγοῦ[ς
ἐπ]αξέ|ω τὸν ἡόρκον τοὺς [ἐν ν]έω[τ|]α κὰτ τὰ γεγραμμένα.
15 ἡόρκιος· ἠυπίσχομαι ποὶ τοῦ Δι||ὸς τοῦ πατρῶιου· εὐορκέο|ντι
μέμ μοι ἀγαθὰ εἶη, αἱ δ' ἐφιορκέοιμι [φε]κῶν, τὰ κα|κὰ ἀντὶ τῶν
ἀγαθῶν.»

Přísaha má znít takto: „Budu plnit úřad taga spravedlivě a podle zákonů obce i Labyadů v záležitostech týkajících se obětních zvířat a obětního pečiva; rovněž peníze budu shromažďovat a vydávat Labyadům spravedlivě, a nebudu nic zcizovat ani poškozovat z majetku Labyadů ani umem ani klamem; a zavážu, jak je to písemně stanoveno, touto přísahou i tagy pro příští rok. Zapřísahám se při Diovi od předků zděděném: při poctivé přísaze kéž se mi vede (ve všem) dobře, budu-li však vědomě přísahat falešně, ať mě (stihnou) věci zlé namísto dobrých.“

Pozn.: Bratrstvo Labyadů spravovalo posvátný okrsek Apollónův v Delfách.

Jaz.: 2. τοὺν νόμους (asimilace místo τοὺς νόμους); 4. πἔρ = περι; τᾶν δαρατᾶν = τῶν δαρατῶν; 6nn. συμραξέω, κἀποδειξέω, κλεψέω, βλαψέω, ἐπαξέω (futurum Doricum) = συμπράξω, καὶ ἀποδείξω, κλέψω, βλάψω, ἐπάξω; 7. κωὔτε = καὶ οὔτε (krásis); 10. τῶλ (asimilace) Λαβυαδᾶν = τῶν Λαβυαδῶν; 12. τοὺς ἐν (= ἐν/ς/) νεότα „ty (tagy) ... pro nový, tj. příští rok“ (jde o ak. sg. νεότα od νεότας „sbor nových úředníků“); 14. ποὶ τοῦ Διὸς = πρὸς τοῦ Διὸς „při Diovi“.

Psáno íónskou abecedou; užíváno však ještě znaku Ϝ. Znak Η značil souhlásku h, znak Η dlouhé ē; dlouhé ὀ bylo psáno většinou jako ου, někdy však jako pouhé ο.

154. FOC *Datace a lokalita:* po r. 240 př. Kr., Delfy
Popis: čestný dekret pro básníka Níkandra (9 ř.)
Bibliografie: GDI 2653; Schwyzer 332; ⁴⁴Buck 54

- Ἀγαθαὶ τύχαι. Δελφοὶ ἔδωκαν Νικάνδρωι | Ἀναξαγόρου
Κολοφώνιωι, ἐπέων ποητᾶι, αὐ|τῶι καὶ ἐγγόνιοις προξενίαν,
προμαντείαν, | ἀσυλίαν, προδικίαν, ἀτέλειαν πάντων,
5 προε||δριάν ἐν πάντεσι τοῖς ἀγώνιοις, οἷς ἅ πόλις τίθητι καὶ
τᾶλλα ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ | εὐεργέταις τᾶς πόλιος
τῶν Δελφῶν ἄρχοντος | Νικοδάμου, βουλευόντων Ἀρίστωνος,
Νικοδάμου, Πλεί|στωνος, Ξένωνος, Ἐπιχαρίδα.

K dobrému pořízení. Delfy darovaly Níkandrovi, synu Anaxágorovu z Kolofónu, epickému básníku – jemu samotnému i jeho potomkům – titul proxena, právo přednostního dotazu (ve věci věštby), právo nedotknutelnosti, obhajoby, osvobození ode všech (daní), čestného sedadla při všech závodech, které obec pořádá,

a vůbec účasti na všem ostatním, jako je tomu u ostatních proxenů a dobrodinců delfské obce; (usneseno) za archonta Níkodáma, za radních Aristóna, Níkodáma, Pleistóna, Xenóna a Epicharida.

Jaz.: 1. ἔδωκαν = att. ἔδοσαν; 2. ἐπέων ποιηταῖ = ἐπῶν ποιητᾶ; 5. ἐν πάντεσι τοῖς ἀγῶνις, οἷς ἂ πόλις τίθητι... (atrake) = ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι, οὓς ἡ πόλις τίθησι...; 7. τᾶς πόλιος = τῆς πόλεως.

5.2.2.2. Lokerština

A. Specifické rysy lokerské

1. Nestažené Ὅποέντι, ale i Ὅποντίους;
2. zdvojení ξξ;
3. ἐκ > ἔ před souhláskou, např. ve slovech jako ἔ δάμῶ, ἔ λιμένος apod.;
4. ἡαρέσται = ἑλέσθαι (inf.) „vybrat si“;
5. ἀλάζω = ἀλλάσσω „měním, střídám“;
6. φρίν = πρίν;
7. μειῖστον „nejvíce“;
8. ποί „jednou, kdysi“ = πρός;
9. φέρω = φεύγω „jsem poháněn (před soud)“;
10. τεθμός, τετθμός, θέθμιον = att. θεσμός „předpis“; δαιθμός = att. δασμός „daň“;
11. δικαστήρ = att. δικαστής „soudce“; οἰκιάτας = att. οἰκέτης „služebník, sluha“;
12. τέλειος = att. κύριος „pevný“;
13. παῖς „syn“; κόρα „dcera“;
14. πλέθα „shromáždění“;
15. ἀνδρεφονικός „vrah“;
16. ἐχεπάμῶν „dědic“; παματοφαγεῖσται „být zabaven“.

Obecně: Několik západolokerských nápisů pochází z 5. stol. př. Kr., většina ostatních je pozdějšího data. Pro seriózní jazykové rozlišování mezi východní a západní lokerštinou dodnes neexistuje dostatečný počet bezpečných argumentů, ale ty neexistují ani pro těsnější spojování východní lokerštiny s fóčtinou, jak se donedávna soudilo. A o původu jihoitalské osady jménem Lokroi Epizefyrioi se v poslední době spíše soudí, že její osadníci přišli asi ze západní Lokridy (viz výše na str. 192). Konec konců i co se týká celého komplexu tzv. severozápadních dialektů, jeví se dnes jejich nářeční ráz ve světle zachovaných nápisů v mnohých ohledech jako bližší thessalštině a boiótštině nežli západoreckým nářečím přísně dórského typu, jako jsou lakónština, krétština nebo élejšтина.

NÁPISNÉ DOKLADY

155. LOC *Datace a lokalita:* 580 př. Kr., Kalydón – západní Lokris, Artemidin chrám
Popis: architektonická značka na římse (1 ř.)
Bibliografie: Egea 90

Μία ἐπὶ φίκᾱτι πὸ ἐσπέρας.

Jednadvacet (čeho?) směrem od západu.

Jaz.: φίκᾱτι = att. εἴκοσι („dvacet“); πὸ ἐσπέρας (místo očekávaného severozápadního ἐσπάρας), tj. ποτὶ ἐσπέρας = att. πρὸς ἐσπέρας.

156. LOC *Datace a lokalita:* začátek V. stol. př. Kr., Chaleion
Popis: dohoda regulující vztahy východolokerských /hypoknémidských/ kolonistů v západolokerském Naupaktu (1.–11. ze 47 ř.)
Bibliografie: IG IX 1, 334; Schwyzer 362; ⁶⁴Buck 57; Egea 91

Ἐν Ναύπακτον καὶ τῶνδε ἡἀπιφοικία. Λορρὸν τὸν Ἡυποκναμίδιον,
ἐπ|εί κα Ναυπάκτιος γένεται, Ναυπάκτιον ἔοντα, ἡὸπὸ ξένον
ὄσια λαυχάν|ειν καὶ θύειν ἐξεῖμεν ἐπιτυχόντα, αἶ κα δειλῆται· αἶ
κα δειλῆται, θύειν καὶ λαυχάνειν κῆ δάμῳ κῆ ροιάνων αὐτὸν καὶ
5 τὸ γένος καταφεῖ. Τέλος τοῖς ἐπιφοίους Λορρὸν τῶν
Ἡυποκναμίδιον μὲ φάρειν ἐν Λορροῖς τοῖς Ἡυποκναμίδιοις, φρίν
κ' αὐ τις Λορρὸς γένεται τῶν Ἡυποκναμίδιον. αἶ | δειλῆτ'
ἀνχῶρειν, καταλείποντα ἐν τᾱ ἰστίαι παῖδα ἡεβατὰν ἔ' δελφεὸν
ἐξεῖμεν ἄνευ ἐνετερίων· αἶ κα ἡυπ' ἀνάγκας ἀπελάδονται ἔ
Ναυπάκτῳ Λορροῖ τοῖ Ἡυποκναμίδιοι, ἐξεῖμεν ἀνχῶρειν, ἡὸπὸ
10 φέκαστος ἔν, ἄνευ ἐ|νετερίων. τέλος μὲ φάρειν μῆδὲν ἡὸτι μὲ μετὰ
Λορρὸν τῶν Φεσπαρίων.

Do Naupaktu (se má vyslat) skupina osadníků za těchto podmínek: Kdykoli se stane hypoknémidský Lokřan Naupakt'anem, smí se jako Naupakt'an podílet (ve své mateřské obci), kdykoli tam přijde, na náboženských obřadech jakožto „xenos“ (tj. jako host) a konat tam oběti, kdykoli bude chtít. Pokud bude chtít, nechť obětuje a podílí se na obecních i společných záležitostech nastalo on sám i jeho potomstvo. Daně nemají osadníci z Hypoknémidských Lokrů odvádět v Hypoknémidských Lokrech, pokud se některý z nich opět nestane občanem Hypoknémidských Lokrů. Kdykoli se někdo chce vrátit (do Lokrů), má mu to být dovoleno bez poplatků (za přijetí), zanechá-li u svého krbu (= ve svém domě, tj. v Naupaktu) buď dospělého syna nebo bratra. Budou-li (někteří) hypoknémidszí Lokřané násilně z Naupaktu vyhnáni, má jim být dovoleno, aby se vrátili bez

poplatku tam, odkud každý pocházel. Daň nemají platit žádnou, pouze společnou se západními Lokřany.

Pozn.: Nešlo o založení Naupaktu v západní Lokridě (to bylo staršího data), ale o jeho dosídlení z krajiny tzv. hypoknémidských neboli epiknémidských Lokřanů (sídlících pod pohorím Knémis), kteří byli ve starověku přiřazováni k tzv. Lokřanům východním čili opúntským. Náš nápis se zachoval v lokalitě Chalaion nebo Chaleion v západní čili ozolské Lokridě blízko Oiantheie (dn. Galaxidi), existoval však asi i ve verzi východní, opúntské. Případné nářeční difference však byly pravděpodobně minimální.

Jaz.: 1. Ἐν Ναύπακτον = att. εἰς N.; καὶ τῶνδε („apokopé“) = κατὰ τῶνδε „za těchto podmínek“; ἡἀπιφουκία = ἁ ἐπουκία („osada“); 2. ἡόπῳ = ὄπου/ὄπως „jakožto“; 3. ἐξεῖμεν (inf. od ἔξεστι „je dovoleno“) = ἐξ-εῖναι; αἶ κα δειλῆται (konj.) = ἐὰν βούληται; 4. κῆ δάμῳ κῆ ροινάνῳν = καὶ ἐκ δήμου καὶ ἐκ κοινωνῶν; τοὺς ἐπιφοίρους = τοὺς ἐποίκους; 5. μὲ φάρειν (inf. zakazovací) = μὴ φέρειν; 6. φρίν = πρίν; 7. ἀνχῶρεῖν = ἀναχωρεῖν; ἐν τᾷ ἰστίᾳ = ἐν τῇ ἐστίᾳ; ἡἔβατᾶν = ἡβητήν „mladík“; 8. ἄνευ ἐνετερίῳν „bez poplatků“, srov. att. εἰσιτήριον „vstupenka“ od εἰσ-εἰμι „vstupuji“; ἡυπ᾽ ἀνάγκας = ὑπ᾽ ἀνάγκης; ἀπελάδονται (konj.; srov. att. ἀπ-ελαύνω a hom. ἀπελάω „vyháním, odmítám“); 9. ἡόπῳ = ὄπου; ἔν = ἦν; 10. μεδὲν ἡότι „nic než, pouze“; μετὰ Λοκρῶν τῶν Φεσπαρίῳν = μετὰ Λοκρῶν τῶν Ἐσπερίῳν „se západními Lokřany“.

157. LOC *Datace a lokalita:* cca 250 př. Kr., Tolofón v západní Lokridě

Popis: vyslání skupiny dívek do Iliu/Tróje (5 ř.)

Bibliografie: Schwyzer 366; [□]Buck 60; Bottin 52

Ἀγαθαῖ τ[ύχαι. | ἐ]πὶ τοῖσδε Αἰάντειοι καὶ ἁ πόλις Ναυκαίων
 Λοκροῖς ἀνεδέξαντο τὰς κόρα[ς πέμψειν ἐν Ἰλιον. Εἶμεν
 Αἰαντεῖους ἀσύλους | κ]αὶ ἀρυσίους καὶ πολέμου καὶ εἰρήνας καὶ
 ἐφ' αἵματι μὴ ἐπικωλύειν καὶ προδικία[ν αὐτοῖς διδόμεν αἶ τί κα
 ἀδικέωνται] | καὶ αὐτᾷ τᾷ πόλει. Ξενίων μὴ ἀπελαθῆμεν κατὰ
 5 ξενίας ἐλθόντα ἀπὸ δαμοσίῳ Ναυκαίων· αἱ δὲ κα ἀπελαθῆι,
 δεκαπέν||τ]ε δραχμὰς τὸν ἄρχοντα ἀποτεῖσαι· αἱ δὲ δίκαι ἀλοίη,
 ὁ ἄρχων τριάκοντα δραχμὰ[ς ἀποτεῖσάτω.

K šťastnému pořízení. Za těchto podmínek přijali Aiantovci a obec Naryká (= Naryké) pro Lokřany (závazek) posílat dívky do Iliu. Aiantovci mají být nedotknutelní ve válce i v míru proti únosu i odplatě a nemají se jim klást překážky kvůli hrdelnímu zločinu (Aianta), a bude-li jim nějak ubližováno, má se jim i samotné obci dostat přednosti v obhajobě. Z darů, jež přijdou podle pohostinného práva ze strany obce Naryké, nesmí být (žádné) vyloučeny; budou-li vyloučeny, nechť archón zaplatí patnáct drachem; kdyby byl v procesním řízení odsouzen, pak ať archón zaplatí třicet drachem.

Pozn.: Východolokerská obec Naryké byla rodištěm achajského héra Aianta Oileovce, významného účastníka trójské války, syna lokerského krále Oilea (na rozdíl od Aianta Telamó-

novce, královského syna ze Salamíny). Aiás Oileovec se provinil po dobytí Tróje znásilněním trójské královské dcery Kassandry před oltářem bohyně Athény. Zachovaný nápis však zřejmě pochází ze západolokerského Tolofónu.

Jaz.: Dialekt obsahuje směs rysů na jedné straně lokerských a na druhé straně jazykového projevu tzv. severozápadní koiné. Srov. zvl. 2. ἐπὶ τοῖσδε; ἐν Ἴλιον = ἐς Ἴλιον; εἶμεν (inf. rozkazovací) = εἶναι; 3. διδόμεν = διδόναι; 4. μὴ ἀπελαθῆμεν (inf. zakazovací od ἀπελαύνω „vylučuji, vyčleňuji“) = μὴ ἀπελαθῆναι; αἰ δὲ κα ἀπελαθῆι (3. os. sg. konj. aor.) = ἐὰν δὲ ἀπελαθῆ; 5. αἰ δὲ δίκαι ἀλοίη (3. os. sg. opt. aor. od ἀλίσκομαι „jsem jímán“) = εἰ δὲ δίκη (dat. sg.) ἀλοίη.

5.2.2.3. Aitólština

Poznámky k charakteristice viz výše v kapitole 5.2.2. Severozápadní dialekty na str. 191 a v kapitole 5.2.2.1. Fóčtina, sub B. Společné rysy fóčtiny s jinými dialekty, hlavně s lokerštinou, příp. aitólštinou na str. 193.

ΝΑΠΙΣΝΎ ΔΟΚΛΑΔ

158. AET *Datce a lokalita:* 270 př. Kr., Thermon

Popis: smlouva mezi Aitóly a Akarnány (1.–14. ze 42 ř.)

Bibliografie: IG 1², 3; Schwyzer 381; [□]Buck 67; Egea 93; Bottin 53

- Ἀγαθαὶ τύχαι. Συνθήκα Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις ὁμόλογος. εἰρήναν | εἶμεν καὶ φιλίαν ποτ' ἀλλάλους, φίλους ἐόντας καὶ συμμαχους ἄμα|τα τὸμ πάντα χρόνον, ὅρια ἔχοντας τὰς χώρας τὸν Ἀχελῶιον ποταμὸν ἄχρι εἰς θάλασσαν. τὰ μὲν ποτ' ἰω τοῦ
- 5 Ἀχελῶιου ποταμοῦ Αἰτωλῶν εἶμεν, τὰ δὲ || ποθ' ἐσπέραν Ἀκαρνάνων πλὰν τοῦ Πραντός καὶ τὰς Δέμφιδος· ταύτας δὲ Ἀκαρνᾶνες οὐκ ἀντιποιοῦνται. ὑπὲρ δὲ τῶν τερμόνων τοῦ Πραντός, εἰ μέγ κα Στρατίοι καὶ Ἀγραῖοι συγχωρέωντι αὐτοὶ ποτ' αὐτούς, τοῦτο κύριον ἔστω, εἰ δὲ μὴ, Ἀκαρνᾶνες καὶ Αἰτωλοὶ | τερμαξάντω τὰμ Πραντίδα χώραν, αἰρεθέντας ἐκατέρων δέκα πλὰν Στρατίων καὶ Ἀγραίων· καθὼς δὲ κα τερμάξωντι, τέλειον
- 10 ἔστω. εἶμεν δὲ καὶ ἐπιγαμίαν ποτ' ἀλλάλους καὶ γ||ᾶς ἔγκτησιν τῶι τε Αἰτωλῶι ἐν Ἀκαρνανίαι καὶ τῶι Ἀκαρνᾶνι ἐν Αἰτωλίαι καὶ πολίταν εἶμεν τὸν Αἰτωλὸν ἐν Ἀκαρνανίαι καὶ τὸν Ἀκαρνᾶνα ἐν Αἰτωλίαι ἴσογ καὶ ὅμοιον. ἀναγραψάν|τω δὲ ταῦτα ἐν στάλαις χαλκείαις ἐπ' Ἀκτίωι μὲν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀκαρνάνων, ἐν δὲ Θέρμωι τοὶ ἄρχοντες τῶν Αἰτωλῶν, ἐν Ὀλυμπίαι δὲ καὶ ἐν Δελφοῖς καὶ ἐν Δω(δ)ώναι κοινᾶι ἐκάτ|εροι.

K šťastnému pořízení. Společná dohoda a spojenectví mezi Aitóly a Akarnány: Necht' panuje mír a přátelství mezi nimi navzájem, ať jsou přáteli a spojenci dennodenně po všechen čas, jako hranici země majíce řeku Achelóos až k moři. Území na východ od řeky Achelóu necht' patří Aitólům, území na západ Akarnánům, s výjimkou Prantu a Demfidy. Tuto (poslední) obec však Akarnáni nepožadují. Stran hranic Prantu, jestliže se mezi sebou vzájemně dohodnou Stratijští a Agrajští, budiž platné to, o čem se dohodnou; jestliže se však nedohodnou, necht' Akarnáni a Aitólové toto prantské území vymezí poté, co bude vybráno po deseti rozhodcích z každé strany kromě občanů stratijských a agrajských – a ať to platí tak, jak to tito vymezí. Necht' se uzavírají i vzájemné sňatky, ať platí právo nabývat pozemky pro aitólského občana v Akarnánii a akarnánského v Aitólíi a ať může být Aitól občanem v Akarnánii a Akarnán občanem v Aitólíi s týmiž a stejnými právy; toto necht' napíší na bronzové stély v Aktiu archonti Akarnánů a v Thermu pak archonti Aitólů – a v Olympii, Delfách a Dódóně potom společně jedni i druzí.

Pozn.: Stojí za zmínku, že zápisy o dohodě se mají provést nejen v akarnánském Aktiu a v aiolském Thermu, ale i v kultovních centrech řeckého severozápadu, v Olympii, Delfách a Dódóně.

Jaz.: 1. ἀγαθαὶ τύχαι, συνθήκα, εἰρήναν aj. s grafikou α; 2. εἶμεν = εἶναι (inf. rozkazu); ἔοντας = ὄντας; 3. τὸμ πάντα (sandhiová asimilace); 4. θάλασσαν = θάλατταν; ποτ' ἄω < ἄοα = att. πρὸς ἔω (ak. sg. od att. ἔως, ión. /a hom./ ἤως, dór. ἄως, aiol. αὔως; srov. rané řecké *αὔσως, lat. *aurōra* „jitřenka“) „k východu“; 5. ποθ' ἑσπέραν „k západu“; ταύτας = ταύτης; 6. τερμόνων = τερμάτων; εἰ μέγ κα... συγχωρέωντι = ἔαν μὲν ... συγχωρῶσι (konj. prez.); 7. αὐτοὶ ποτ' αὐτοῦς = αὐτοὶ πρὸς αὐτοῦς; 8. τερμαζάντω (silný imperativ) = att. τερμασάντων; τὰμ („sandhi“) Πραντιδα χώραν = τὴν Πραντιδα χώραν; 9. καθὼς δέ κα τερμάζωντι = καθὼς δ' ἂν τερμάσῳσι (konj. aor.); ποτ' ἀλλάλους = πρὸς ἀλλήλους; 10. τῶ τε Αἰτωλῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ τῶ Αἰκαρνανί ἐν Αἰτωλίᾳ = att. τῶ τε Αἰτωλῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ τῶ Αἰκαρνανί ἐν Αἰτωλίᾳ; 11. ἴσογ καὶ („sandhi“) ὅμοιον = att. ἴσον καὶ ὅμοιον; ἀναγραψάντω (silný imperativ) = ἀναγραψάντων; 13. τοὶ ἄρχοντες = οἱ ἄρχοντες; κοινᾶι = κοινῆ.

5.2.2.4. Starověká makedonština

Přes převládající opačný názor většiny současných indoeuropeistů neřeckého původu se nezdá jako dostatečně prokázané, že by byly existovaly od 2. poloviny 1. tis. př. Kr. v tradičních oblastech severohelladské Makedonie v okolí Pelly, Edessy, Verginy atd. nějaké písemné doklady makedonštiny jakožto jazyka neřeckého charakteru – tj. jiného, nežli je archaická řečtina tzv. západořeckého typu se zachovaným osobním sufixem *-(n)ti*, doložená v krajinách za Olympem. Nejvyšší se tu objevuje několik prokazatelných dokladů změny indoevropského aspirovaného *bh* ve znělé *b* ve vlastních jménech jako Βίλιππος místo obecně řeckého Φίλιππος nebo Βερενίκη místo Φερενίκη. V tomto směru se všechny zatím doložené epichórické (tj. místní) doklady, nalezené v makedonském regionu

v 7. až 4. stol. př. Kr. – s výjimkou prokazatelných nově založených osad řeckých kolonistů – ukazují jako řecké nápisy zmíněného archaického západořeckého typu, nezasaženého dialektu achajskými, íonskými, příp. aiolskými.

O archaické makedonštině srov. dále Brixhe, C. – Panayotou, A. 1988, 1994; Panayotou, A. 1990, 1997; Hatzopoulos, M. B. 1999.

NÁPISNÝ DOKLAD

159. MAC *Datace a lokalita:* cca 380–350 př. Kr., Pella

Popis: proklínací destička (9 ř.)

Bibliografie: Voutiras 1992–93, 45n.

- 1 [Θετί]μας καὶ Διονυσοφῶντος τὸ τέλος καὶ τὸν γάμονκαταγράφω
καὶ τᾶν ἄλλᾶν πασᾶν γυ-
- 2 [ναικ]ῶν καὶ χηρᾶν καὶ παρθένων, μάλιστα δὲ Θετίμας, καὶ
παρκαττίθεμαι Μάκρωνι καὶ
- 3 [τοῖς] δαίμοσι. καὶ ὅποκα ἐγὼ ταῦτα διελ(ί)ξαιμι καὶ ἀναγνοίην
πάλ{L}ιν ἀνορ(ύ)ξασα
- 4 [τόκα] γᾶμαι Διονυσοφῶντα, πρότερον δὲ μή· μὴ γὰρ λάβοι
ἄλλαν γυναῖκα ἀλλ' ἢ ἐμέ,
- 5 [ἐμέ δ]ὲ συνκαταγηρᾶσαι Διονυσοφῶντι καὶ μηδεμίαν ἄλλαν.
ἰκέτις ὑμῶ(ν) γίνο-
- 6 [μαι Φίλ]αν οἰκτίρετε δαίμονες φίλ[ο]ι, ΔΑΓΙΝΑΓΑΡΙΜΕ φίλων
πάντων καὶ ἐρήμα ἀλλὰ
- 7 [...]α φυλάσσετε ἐμὴν ὄ[π]ως μὴ γίνηται τα[ῦ]τα καὶ κατὰ κακῶς
Θετίμα ἀπόληται.
- 8 [...].ΑΛ[--].ΥΝΜ.. ΕΣΠΛΗΝ ἐμός, ἐμὲ δὲ [ε]ὐ[δ]αίμονα καὶ
μακαρίαν γενέσται.
- 9 [--]ΤΟ[.].[--].[.].E.E.Ω[?]Α[.].E..ΜΕΓΕ[--].

Uskutečnění sňatku Thetimy a Dionýsofónta i všech ostatních žen, vdov i panen, hlavně však Thetimy, zaznamenávám a (záznam) příkládám k (zemřelému) Makrónovi a k daimonům; a (teprve) poté, co (jej) po opětém vykopání (ze země) otevřu a znova přečtu, tehdy nechť se ožení Dionýsofón, dříve však nikoli! Kéž si totiž nevezme jinou ženu nežli mne. Ať já zestárnu s Dionýsofóntem a žádná jiná! Přicházím k vám jako prosebnice; slitujte se, daimoni milení, nad „Milenou“ (doslova nad „Filou“), ... (dále následuje nejasné slovo DAGINAGARIME)..., jsem bez veškerých přátel a opuštěná; ale ... ohlídejte mou záležitost, aby k takovému věcem nedošlo a ubohá Thetima bídne nezahynula...; ...já pak abych žila šťastně a blaženě (konec značně porušen)...

Pozn.: Proklínací destičky (lat. *defixionum tabellae*), většinou olovené, zpravidla se slovním doprovodem, se vkládaly u Řeků i Římanů osobám právě zemřelým do hrobu s cílem dosáhnout pomocí podsvětních daimonů realizace autorova nebo autorčina přání, často i ke škodě osoby třetí, na destičce zmíněné; oblíbené byly např. destičky směřující cestou přes záhroby k zamezení či k odkladu sňatku některé žijící osoby.

Jaz.: 2. Μάκρωσι – jde o jméno mrtvého muže, do jehož hrobu měla být destička uložena; 4. γᾶμαι (inf. aor.) = att. γῆμαι; 6. τὰν Φίλαν – jde zřejmě o část jména nebo o přezdívkou autorky zápisu na destičce. Dialekt nápisu je jasně dórský, ale bez dalších specifických rysů. To odpovídá nářečí dórského severozápadu, jehož doklady se v Makedonii objevují v omezeném počtu od počátku tamního písemného doložení na přelomu 6./5. stol. př. Kr. a mohou být pokládány za písemné projevy epichórického dialektu předfilipovské Makedonie z raných století 1. tisíciletí př. Kr.

5.3. Doris media: Dórské dialekty na cestě od přísné dórštiny (Doris severior) k „střední“ dórštině (Doris media)

Cestu od „přísné dórštiny“ (*Doris severior*) k „mírné dórštině“ (*Doris mitior*) nastoupily i některé dórské dialekty, které sice prodělaly tzv. první náhradní dloužení typu ἐσμί > εἰμί/ἦμί, ale vytvořily si druhou, zavřenou dvojici dlouhého \bar{e}/\bar{o} teprve v souvislosti s realizací tzv. stejnovokalické kontrakce typu ἴπποο > ἴππου, event. s uskutečněním tzv. třetího náhradního dloužení typu ξέυφος > ξεῖνος, κόρφος > κοῦρος. V těchto dialektech vznikl sedmivokalický systém dlouhých vokálů teprve s určitým opožděním (snad celého jednoho století), a to ještě s menším funkčním zatížením zavřené \bar{e}/\bar{o} -ové dvojice, než tomu bylo v „mírné dórských“ nářečích (hlavně o výsledky již dříve provedeného dloužení prvního; viz A. Bartoněk, *Development*, Brno 1966, str. 62nn.).

Pro dórské dialekty tohoto „prostředního“ typu zavádím ve svých pracích termín „střední dórština“ (*Doris media*). Patří sem následující dvě „středně“ dórské nářeční podskupiny:

- jednak tzv. *západní argolština* (5.3.1., viz níže na této straně), používaná v západní části peloponnéské krajiny Argolidy s hlavním městem Argem a s několika dalšími obcemi, hlavně v údolí řeky Inachu (na rozdíl od *východní argolštiny* v Epidauru a okolí); srov. subkapitulu 5.2.1.3. *Východní argolština* na str. 188nn.;
- jednak tzv. *východoegejská ostrovní dórština* (5.3.2.), používaná na ostrovech Rhodu, Kóu, Karpathu, Kalymně a dalších, osídlených hlavně osadníky z Argu a západní Argolidy (jakož i v blízkém maloasijském zázemí zmíněných ostrovů na poloostrově Knidu a v okolí města Halikarnássu); viz str. 211nn.

5.3.1. Západní argolština

A. Rysy obecně západořecké

Západní argolština v podstatě sdílela typické západořecké rysy, uvedené na str. 124nn. pod záhlavím Západořecká nářečí (tj. ZŘ v užším slova smyslu) a označené čísly 1–24; mezi nimi si zaslouží pozornost zejména následující jevy:

ZŘ 1–4: 3. os. sg./pl. akt. na -vτι (stejně jako číslovka φίκατι apod., číslovky na -κάτιοι, příp. zachovaná raná řecká adjektiva na -τιος);

ZŘ 5: západořecké sigmatické futurum a sigmatický aorist na -ξω/-ξα (anebo – právě v západní i východní argolštině – koncové -σσω/-σσα, disimilované po předchozí veláře; viz vedle sebe např. προσεφάνιξε a ἐδίκασσαν, srov. výše str. 188);

ZŘ 6: určitý člen v nom. pl. v západořecké podobě τοί, ται;

ZŘ 13: západořecká slovesná přípona v 1. os. pl. akt. na -μες;

ZŘ 14: tzv. dórské futurum na -σέω;

ZŘ 24: stahování α + ε = η.

B. Západoargolské rysy společné s jinými dialektami

1. η, ω označuje jednak otevřené ē, ē primární, jednak otevřené ē, ē sekundární, vzniklé náhradním dloužením typu *εσμι > ἤμι (tzv. první náhradní dloužení), kdežto grafika ει (příp. ī) a ου označuje ē, ē zavřené, buď kontrahované (stažené), nebo vzniklé tzv. třetím náhradním dloužením typu ξένφος > ξείνος (zřídka ξήνος);
2. tendence ke změně kontrahovaného ē (psaného zprvu ει) v ī, uskutečněná již kolem r. 450 př. Kr. i ve východoargolském ἀφαιρίσθαι = att. ἀφαιρέισθαι (srov. výše sub C 2 na str. 188nn.);
3. samohláska ε se před o, ω, pokud nepředchází ϕ, mění někdy v ι (jako v krét., lak. a vých. argol.);
4. βδν = βδν (i v několika dalších západořec. dialektech);
5. εο se před vτ mění v ο (porůznu i v dalších západořec. dialektech);
6. γροφεύς = γραφεύς „písař“ (i jinde v západořec. dialektech);
7. τάμνω = τέμνω (porůznu i jinde, zvl. v ión. a západořec. dial.);
8. ϕ ve všech pozicích na nejranějších nápisích, na začátku slov asi do roku 400 př. Kr.;
9. intervokální σ > h nebo zaniká: στεφανῶναι (inf. aor.) = att. στεφανῶσαι (některé velmi rané, ale i různé velmi pozdní nápisy bývají bez uvedené změny); podobná tendence je doložena v lakón., élej., zčásti v kyp., nikoli však ve vých. argolštině;
10. -vσ- i -vς zůstává v záp. argolštině (na rozdíl od vých. argolštiny) zpravidla nezměněno: ἄπανσαν proti att. ἄπασαν; ἀμφοτέρους proti att. ἀμφοτέρους (ale ve shodě s thess., ark., střední krét.); v ak. pl. se vedle -ανς, -ονς, -ις zřídka objevuje i -ας, -ος, velmi zřídka pak -ως; východní argolština

však souhláskovou skupinu -νσ-, -νς odstraňuje zásadně náhradním dloužením (podobně jako korint. a meg., lakónština, severozápadní dialekty, boiótština i iónsko-attičtina);

11. mezi vokálem ι a následujícím vokálem se vyslovovalo přechodové j (jako v kyp. a pamf.): θιοῖν (du.) = att. θεοῖν;
12. δ > đ: západoarg. φισζεῖη = εἰδεῖη (jako rhod. τόζ' = att. τόδε, έλεῖ. ζίκαια = att. δίκαια, korint. ζέκα = att. δέκα, ark. ἀπτυμεδομίνοσ = att. ἀποδεδομένοσ; snad i na Krétě);
13. ἦμισσον = ἦμισυ (porůznu i jinde);
14. apokopé v ἄν, πάρ, πό, κάτ, κά;
15. ἐσ vzniká z ἐξ před souhláskou (porůznu i v jiných nářečích);
16. gen. sg. osob. zájmena ἐμέθεν, σέθεν, ἔθεν (i v jiných nářečích);
17. ak. sg. osobního zájmena 2. osoby zní τυ (= nom.), ak. sg. zájmena 3. osoby zní νίν (i v literární dórštině);
18. zvratné zájmeno αὐτοῦ ἔθεν, αὐσαυτόσ, αὐταυτόσ;
19. τήνοσ = ἐκεῖνοσ (jako v celé řadě jiných západořec. dial.);
20. ἔχθω, ἔχθοι, ἔνδοι; ἄνευ „vně, uvnitř; bez“;
21. ποί = πρός;
22. ὑπέρ + ak. „v zájmu koho“;
25. silný imperativ akt. -ντω, med. -νσθῶ;
26. inf. na -εν, -μεν;
27. ἔρω „jdu“, ἐνπιπάσκομαι „získávám“, χοηίζω „přeji si“;
28. ἔλεξε = εἶπε „přednesl návrh“.

C. Specificky západoargolské rysy

1. ἐντάδε = ἐνθάδε;
2. part. perf. πεπεμμένοσ (od πένομαι „lopotím se“);
3. ζύλλεσθαι = σκύλλεσθαι „plenit, loupit“;
4. hēmíδιμνον, γυμνικόσ, πέττρινον (geminace);
5. ποτεχεῖ = προσεχῶσ „těsně u“, hī = ἰ „kde, kdy“;
6. 2. os. sg. συντίθησι;
7. 3. os. pl. perf. γεγράβανται = γεγράφαται = att. γεγραμμένοι εισίν;
8. element -κα- v perfektech jako λελάβηκα, ἐπιμεμνηνάκαντι;
9. κλάξ, κλαυκτόσ „klíč“;
10. ἔγεντο = ἐγένετο;
11. aor. ἐξερρούᾱ;
12. 2. os. sg. konj. aor. στάσες;
13. ἔντῶ (silný imper. plur.) = att. ὄντων; ἔντες (partic.) = att. ὄντες; ἔσσα (partic.) = att. οὔσα;
14. hēmíteια „dvanáctina medimnu“, ἐνδοσθίδια „vnitřnosti“, ἱατρα „odměna za léčení“;
15. ἀ(φ)ρέτευε, ἀρήτευε „byl předsedou“.

Obecně: Dialekt z města Argu a dalších sídlišť v údolí řeky Inachu patřil, jak již bylo řečeno, k poněkud jiné dílčí podskupině západoreckých dialektů, než ke které náležel východoargolský dialekt z Epidauru a okolí. Ten se asi hned od raných dob poměrně samostatně utvářel při Sarónském zálivu v dosahu dvou blízkých dórských nářečí, korintštiny a megarštiny, a později se přetvářel i pod vlivem blízkých Athén (srov. výše na str. 188; viz též již Bartoněk 1971). I západní argolština z Argu je hojně doložena nápisy, zčásti již od raných dob, které mj. dosvědčují intenzivní zahraniční politiku Argu v jižní Egeidě, např. na Krétě. Tento argolský subdialekt se přitom dovedl účinněji bránit vlivu helénistické koiné než východní argolština z okolí Epidauru.

NÁPISNÉ DOKLADY

160. W-ARG *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Argos

Popis: zákonné opatření (13 ř.)

Bibliografie: SEG XI 314, XXII 263; Vollgraff; [Ⓜ]Buck 83; Egea 77

Ἐπὶ τῶνδεὼν δαμιοργόντων τὰ ἐ[ν] Ἀθαναίαις ἐπ[ο]ιῆθῃ τα-
δέν τὰ ποιήματα καὶ τὰ χρέματά τε καὶ τὸν |
ἀνέθεν ταῖ Ἀθαναίαι ταῖ Πολιάδι. ||

5	Συλεύς τε
καὶ Ἐρατῦιος
καὶ Πολύρτορ
καὶ Ἐξάκεστο[ς]
καὶ Ἡγι... | τοῖσι χρέμασι τοῖσι χρεστέο-
ίοισι τοῖσι τὰς θιῶ μὲ χρέ-
[σ]θῶ ἡεδιέστας [ἐ]χθός
τῷ τεμένεος τῷ τὰς Ἀ[θαν-]
[αίας] τὰς Πολιάδος. δαμός-
10 καὶ Ἐρύρο[ιρος] ιον δὲ χ[ρ]ῶνσθῶ προ[τι] τὰ
ιαρά]. αἱ δὲ σίναίτο, ἀφ[α]κεσ-
άσθῶ, ἧοιζ δὲ δαμιορ[γ]ὸς ἐπ[α]νακασσάτῶ.
ἡο δ' ἀμφίπολος μελεταινέτῶ τούτων. |
|---|--|--|

Za těchto (níže zmíněných) dámiorgů byly zhotoveny následující předměty v chrámu Athénině: výrobky, cennosti a ...; ...věnovali (je) Athéně (Ochránkyni města).

Dámiorgy byli Suleus, Eratuiios, Poluqtór, Exakesto(s), Hagi... a Eruqo(iros). Předmětů, které jsou posvátným náčiním bohyně, nechť neužívá soukromá osoba mimo chrámový okresek Athény Poliady. Veřejnost ať jich však používá ke kulturním záležitostem. Pokud by je (někdo) poškodil, ať škodu napraví, k tomu nechť ho donutí dámiorgos. Dozorci pak ať se o to postarají.

Jaz.: 1. τῶνδεὼν δαμιοργόντων (gen. pl. od emfatického demonstrativa; part. prez.) = att. τῶν ... δημιουργούντων; 2. ἐποιήθῃ = ἐποιήθη (3. os. sg. ind. aor. pas.); ταδέν (nom. pl. od emfatického demonstrativa); 4. ἀνέθεν = ἀνέθεσαν (3. os. pl. ind. aor. akt.); 6. τὰς

θιῶ = τῆς θεοῦ (gen. sg.); 7. *ἤεδιέστας*, viz arg. *ἠίδιος* nebo att. *ἴδιος* < **swidios* „vlastní, soukromý“ + *-εστας, srov. att. *ιδιώτης*; [έ]χθός τῷ τεμένεος = ἐκτός τοῦ τεμένους; 9. *δαμόσιον* = *δημόσιον* (n. sg. collect.) „veřejnost“; 10. -σθω, -τω (silný imperativy); *πρωτί τὰ ἰαρά* = *πρὸς τὰ ἰερά*; 11. *αἰ δὲ σίναίτο* (opt. aor. od *σίνομαι* „poškozuji“); *ἀφ[α]κεσάσθῳ* (od */h/ακέομαι* „léčím, napravuji“); 12. *ἠοῖζ δ'* (asimilace) = οἷς δὲ; *ἐπανκασσάτῳ* (silný imp. od *ἐπ-αναγκάζω* „přinucuji“).

161. W-ARG *Datace a lokalita:* konec V. stol. př. Kr., Héraion u Mykén

Popis: torzo nápisu (1 ř.)

Bibliografie: IG IV 493; Schwyzer 98; [Ⓜ]Buck 81

Αἰ μὲ δαμιοργία εἶε, τὸς ἱερομνάμονας τὸς ἐς Περσῆ το(ἰ)σι γονεῦσι
κριτῆρας ἔμεν καὶ τὰ φερῶμένα.

Kdykoli není (přítomen) sbor dámiorgů, hiaromnámoni určení pro svatyni Perseonu nechť jsou pro rodiče rozhodčími podle stanovených předpisů.

Pozn.: Mítněna je asi svatyně mýtického argejského héraa Persea u cesty z Mykén do Argu, o níž se zmiňuje Pausaniás 2.18.1. Nápis se zřejmě týká chlapců přijímaných do kultovních služeb svatyně.

Jaz.: τὸς ἱερομνάμονας τὸς ἐς Περσῆ ... ἔμεν = att. τοὺς ἱερομνήμονας τοὺς εἰς Περσέα... εἶναι (ak. + inf. rozkazu „nechť jsou“); καὶ τὰ φερῶμένα (apokoré) = κατὰ τὰ εἰρημένα.

162. W-ARG *Datace a lokalita:* začátek V. stol. př. Kr., Héraion v Argu

Popis: dedikace (8 ř.)

Bibliografie: IG IV 517; Schwyzer 96; [Ⓜ]Buck 82; Egea 78

[H]α στάλα καὶ ἡ τελαμῶ[ι]αρά τᾶς Ἡέρας τᾶς Ἀργει[ί]ας.
5 ἱερομνάμονες τοῖδε | Πυρφαλίῳν Δυμᾶνς ἀφρέτευε, || Ἀλκαμένῃς
Ἡυλλεύς, | Ἀριστόδαμος Ἡυρνάθιος, | Ἀμφίκριτος Πανφύλ[ι]ας.

Sloup a podstavec, zasvěcený Hérě Argejské. Hieramnámoni (byli) titi: Purwalión Dumans byl předsedou, Alkamenés Hulleus, Aristodámos Hurnathios, Amfikritos Panfyl(1)ás.

Pozn. Hiaromnámoni byli v Héraiu čtyři, a to jakožto představitelé čtyř dórských kmenů: Dumánes (jejichž představitel předsedal), Hulleis/Hylleis, Pamfýloi a Hurnathioi (Hurnathiové jsou doloženi jen v Argolidě; naproti tomu Stefanos Byzantský *sub voce* Δυμᾶνες uznává jen tři dórské kmeny).

Jaz.: 1. *ἡα στάλα* = ἡ στήλη; *τελαμῶ* = *τελαμών*; 2. *ἰαρά* = *ἰερά*; 3. *τοῖδε* = *οἶδε*; 4. *ἀφρέτευε* (od kořene *φρη-*) „byl mluvčím, předsedal“.

163. W-ARG *Datace a lokalita:* V. stol. př. Kr., Olympia

Popis: dedikace (1+4 ř.)

Bibliografie: GDI 3263; Schwyzer 80; ^{EQ}Egea 76a, b

- a) Τὰργ[εῖ]οι ἀνέθεν τῷ Διφὶ τῶν Φοορινθόθεν.
 b) ξυνὸν Ἀθανοδόρο τε | καὶ Ἀσοποδόρο τότε φέρων· | χῶ μὲν
 Ἀχαιός *ho* δ' ἐξ Ἄργεος | εὐρυχόρο.

- a) Toto Argejští věnovali Diovi z věcí (pocházejících) z Korintu.
 b) Toto je společné dílo Athánodórovo a Asópodórovo; jeden (byl) Achajec, druhý pak z širého Argu.

Jaz.: a) Τὰργεῖοι = Τὰ Ἀργεῖοι („krásis“); ἀνέθεν = ἀνέθεσαν (3. pl. ind. aor. akt.); b) ξυνὸν = κοινόν.

164. W-ARG *Datace a lokalita:* 450 př. Kr., Argos

Popis: smlouva mezi Knóssem a Tylissem, zprostředkovaná z Argu (3.–11. ze 48 ř.)

Bibliografie: SEG XI 316; Schwyzer 83; ^{EQ}Buck 85; Bottin 49

- [...τῷ Τυλισίῳ ἐξῆ]μὲν ξύλλεσθαι πλὰ[ν] τι[ὰ μέρῃ τὰ Κνῶσιόν
 5 συν]τέλλοντα ἐνς πόλιν. *hó*τι[ι || δέ κα ἐκ δυσμεν]έδων *h*έλῶμες
 συνανφότεροι, δα[σ]μῶδι τῶν κὰτ γ[ᾶ]ν τὸ τρίτον μέρος ἔχεν
 πάντων, τ[ῶ]ν δὲ κὰτ] θάλασαν τὰ *h*έμισα ἔχεν πάντων. τὰν δὲ
 [δ]ικ[ε]άταν τὸνς Κνῶσιόνς ἔχεν, *hó*τι χ' ἔλῶμες κοι[ν]ᾶ[ι]. τῶν δὲ
 10 φαλύροῦν τὰ μὲν καλλ(ι)στεῖα Πυθῶδε ἀπ[ά]||γεν κοινᾶ
 ἀμφοτέρους, τὰ δ' ἄλλα τῷ Ἄ[ρ]ει Κνῶσ]οῖ ἀντιθέμεν κοινᾶ
 ἀμφοτέρους.

Občanu z Tyliissu necht' je dovoleno drancovat (všude) s výjimkou (těch) knós-ských částí, které náležejí k obci. Cokoli společně vezmeme nepřátelům, (z toho) mají po rozdělení obdržet (Tylisští občané) ze všech věcí (ukořistěných) na pevnině třetinu, z veškerého lupu na moři mají pak mít polovinu. Desetinu ať dostanou občané Knóssu (z toho), cokoli pobereme společně. Nejhezčí věci z kořisti necht' obě strany společně odvezou do Pythó (= do Delf), ostatní ať jedni i druzí společně věnují Areovi v Knóssu.

Pozn.: Vypracování smlouvy bylo zřejmě vyžádáno z Tyliissu, jehož byl zřejmě Argos mateřskou osadou; Tyliissos jako slabší strana je ve smlouvě zvýhodněn.

Jaz.: 3. ἐξῆμὲν = ἐξείναι (inf. rozkazu); ξύλλεσθαι = att. σκύλλεσθαι „trhat, loupit“; 4. ἐνς πόλιν = εἰς πόλιν; 5./8. *h*έλῶμες = ἔλωμεν (1. os. pl. konj. aor.); συνανφότεροι = συναμφότεροι; δασμῶδι (dat.-instr. sg.) = att. δασμῶ, srov. hom. δασμός „dělení kořisti“; 6. κὰτ γᾶν = κατὰ γῆν („apokopé“); 6nn. ἔχεν = ἔχειν (inf. rozkazu); 8. τὸνς Κνῶσιόνς

= τὸς Κνωσ(σ)ίους; 8./11. κοινᾶι = κοινῆ; 9. φαλύρῶν = λαφύρων (metathesis; gen. pl. od τὰ λάφυρα „kořisti); Πυθῶδε „do Pythó, do Delf“; ἀπάγεν = ἀπάγειν (inf. rozkazu); 10./11. ἀμφοτέρους = ἀμφοτέρους; 11. ἀντιθέμεν = ἀνα-τιθέναι (inf. rozkazu). – Psáno v argejské abecedě (z Argu) a v podstatě v západoargolském dialektu. Existuje i fragment téhož nápisu, nalezený v Tylissu, i ten je však převážně psán v západoargolském nářečí z Argu.

165. W-ARG *Datace a lokalita:* IV. stol. př. Kr., Kimólos

Popis: smlouva mezi ostrovy Kimólem a Málem (Mélem), rovněž zprostředkovaná z Argu (17 ř.)

Bibliografie: IG XII 3, 1259; Schwyzer 85; ^[1]Buck 86

Θεός. | Ἐκρινε ὁ δᾶμος ὁ τῶν | Ἀργείων κατὰ τὸ δόκη|μα τοῦ
5 συνεδρίου τῶν || Ἑλλάνων, ὁμολογη|σάντων Μα[λ]ίων καὶ |
Κιμωλίων ἐμμενὲν | αἰ κα δικάσαιεν τοὶ | Ἀργεῖοι περὶ τᾶν ||
10 [ν]άσων, Κιμωλίων | ἤμεν Πολύαιγαν, Ἐτη|ρειάν, Λιβείαν.
15 ἐδί|κασσαν νικῆν Κιμωλί|[ο]υς. ἀρήτευε Λέων || [β]ωλᾶς
σευτέρας, Ποσίδα|ον γρο[φ]εὺς βωλᾶς, Πέριλ|λος Πεδίον.

Bůh. Lid Argejských vynesl podle usnesení sněmu Řeků (toto) soudní rozhodnutí: poté, co Málští (= Mělští) i Kimólští vyslovili souhlas s tím, že zůstane při tom, jak by věci, týkající se (malých) ostrovů, stanovili Argejští, nechť Kimólským případnou (ostrůvky) Polyaiiga, Hetéreia a Libeia. Rozhodli, že Kimólští jsou vítěznou stranou. Předsedal León z druhé rady (?), Posidaon byl písařem rady, Perilos, Pedion.

Jaz.: 2. δᾶμος = δήμος; 5. Ἑλλάνων = Ἑλλήνων; 6. Μαλίων = Μηλίων; 7. ἐμμενὲν = ἐμ-μενεῖν (inf. fut.); 8. αἰ κα δικάσαιεν τοὶ Ἀργεῖοι περὶ τᾶν νάσων = ἦ ἂν δικάσαιεν οἱ Α. περὶ τῶν νήσων; 11. ἤμεν = εἶναι (inf.); 13. νικῆν (inf.) = νικᾶν; 15. σευτέρας = δευτέρας; 16. γροφεὺς = γραφεὺς; Πέριλλος, Πεδίον (názyv démů).

166. W-ARG *Datace a lokalita:* konec VII. stol. př. Kr., Sparta

Popis: dedikační nápis na bronzovém aryballu (1 ř.)

Bibliografie: IG V 1, 231; ^[1]Schwyzer 77; Jeffery, pl. 26, 3

Χαλροδάμανς με ἀνέθεκε θιοῖν περικαλλές ἄγαλμα.

Chalkodamans mne, překrásný výtvar, věnoval dvojici bohů.

Pozn.: Předmět byl nalezen ve Spartě, nápis je však psán v argejské abecedě. Jméno dárce Χαλροδάμανς je v archaickém nom. sg., typickém pro západní argolštinu; výraz θιοῖν (dat. duálu) „dvojici bohů“ pravděpodobně znamená, že váza byla věnována Dioskurům (Kastorovi a Polydeukovi).

- dloužení) na rozdíl od kolísavého výsledku 3. náhradního dloužení (s doklady $\Xi\eta\nu\text{-}/\Xi\epsilon\iota\nu\text{-}$);
2. hláskové spojení $\epsilon + \alpha = \eta$ (Rhodos, Kós, podobně i Kyréné): např. rhod. $\acute{\iota}\epsilon\rho\eta = \text{att. } \acute{\iota}\epsilon\rho\acute{\epsilon}\alpha$; rhod. $\acute{\epsilon}\nu\nu\eta = \text{att. } \acute{\epsilon}\nu\nu\acute{\epsilon}\alpha$ (v attičtině se v uvedených slovech $\epsilon + \alpha$ nestahuje, ale v některých případech se toto stahování neuskutečňuje ani na dórských ostrovech);
 3. hlásková změna $\epsilon\omicron > \epsilon\nu$ probíhá hlavně v pozdějším období (Rhodos, Kós i Kyréné), zvl. tu však platí změna $\epsilon\omicron > \epsilon$ před $-\nu\tau\text{-}$ (podobně jako je to dosvědčeno v kyrén., záp. argol., záp. a vých. krét.);
 4. f zaniká již velmi záhy; není doloženo ani na nejstarších nápisech;
 5. ve vlastních jménech figurují často vedle sebe formy $\Xi\eta\nu\text{-}/\Xi\epsilon\iota\nu\text{-}$ (srov. výše sub B 1);
 6. slovo $\acute{\iota}\alpha\rho\acute{\omicron}\varsigma$, příp. $\acute{\iota}\epsilon\rho\acute{\omicron}\varsigma$, bývá doloženo s jemným přídechem i bez něho (podobně i v argol.);
 7. $\delta > \delta'$: rhod. $\acute{\tau}\acute{\omicron}\zeta'$ = att. $\acute{\tau}\acute{\omicron}\delta\epsilon$ (jako v élej. $\zeta\acute{\iota}\kappa\alpha\iota\alpha = \text{att. } \delta\acute{\iota}\kappa\alpha\iota\alpha$, korint. $\zeta\acute{\epsilon}\kappa\alpha = \text{att. } \delta\acute{\epsilon}\kappa\alpha$, záp. argol. $\text{f}\acute{\iota}\sigma\zeta\epsilon\acute{\iota}\eta = \text{att. } \epsilon\acute{\iota}\delta\epsilon\acute{\iota}\eta$, ark. $\acute{\alpha}\pi\upsilon\mu\epsilon\delta\omicron\mu\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma = \text{att. } \acute{\alpha}\pi\omicron\delta\epsilon\delta\omicron\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$, asi i v krét.);
 8. $\lambda\tau > \nu\tau$: $\Phi\iota\nu\tau\acute{\iota}\alpha$ (gen. sg.) = att. $\Phi\iota\lambda\tau\acute{\iota}\omicron\upsilon$ (bezpečně v rhodském dialektu doloženo pouze v jihosicilské rhodské osadě Akragantu); jev je však často dosvědčen i v jiných západořeckých dialektech a v arkadštině;
 9. souhlásková skupina $-\nu\sigma\text{-}$ zůstává uvnitř slova zachována (srov. např. rhod. $\pi\acute{\alpha}\nu\sigma\alpha$), ale na konci slova mizí z ní souhláska ν bez náhradního dloužení (viz rhod. i kójské $\acute{\epsilon}\varsigma = \text{att. } \epsilon\acute{\iota}\varsigma$, rhod. $\kappa\omicron\mu\alpha\theta\acute{\epsilon}\varsigma = \text{att. } \kappa\omicron\mu\alpha\theta\epsilon\acute{\iota}\varsigma$); dodejme, že attičtina a řada dalších dialektů (např. iónština, boióština, lakónština, zpočátku asi i élejština, a dále západořecké dialekty sarónské a severozápadní) tu vesměs uskutečnily tzv. druhé náhradní dloužení;
 10. asimilace: $\text{Z}\epsilon\upsilon\ \delta\acute{\epsilon} = \text{Z}\epsilon\upsilon\varsigma\ \delta\acute{\epsilon}$ apod.;
 11. gen. sg. $\text{P}\alpha\sigma\acute{\iota}\alpha\delta\alpha\text{f}\omicron$;
 12. $\text{t}\omicron\upsilon\tau\omicron\iota = \text{o}\acute{\upsilon}\tau\omicron\iota$;
 13. $\kappa\eta\gamma\omicron\varsigma = \acute{\epsilon}\kappa\epsilon\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$;
 14. tvar 3. os. pl. perf. $\acute{\alpha}\pi\epsilon\sigma\acute{\tau}\alpha\lambda\kappa\alpha\nu\tau\iota$ apod.;
 15. tvar 3. os. sg. perf. $\text{t}\epsilon\tau\mu\acute{\alpha}\kappa\epsilon\iota$ apod.; inf. $\gamma\epsilon\gamma\acute{\omicron}\nu\epsilon\iota\nu$;
 16. fut. pas. s aktivními koncovkami;
 17. tvary 3. os. pl. silného imperativu akt. na $-\nu\tau\omega$ (ale na Rhodu i $-\nu\tau\omicron\nu$), med. $-\sigma\theta\omega$, $-\sigma\theta\omega\nu$;
 18. thematický infinitiv na Rhodu končí na $-\epsilon\iota\nu$, zatímco na Kóu naproti tomu na $-\epsilon\nu$ (i u stažených sloves, jako $\delta\epsilon\iota\pi\nu\acute{\epsilon}\nu = \text{att. } \delta\epsilon\iota\pi\nu\epsilon\acute{\iota}\nu$, stejně jako na Théře); athematický infinitiv pak aspoň na Rhodu a v rhodských osadách zpravidla končí na $-\mu\epsilon\iota\nu$ (viz i krét. $-\mu\eta\nu$): srov. rhod. $\acute{\alpha}\nu\alpha\text{-}\theta\acute{\epsilon}\text{-}\mu\epsilon\iota\nu$ (Gela) = att. $\acute{\alpha}\nu\alpha\text{-}\theta\epsilon\acute{\iota}\text{-}\nu\alpha\iota$;
 19. tvar $\acute{\epsilon}\nu\tau\acute{\iota}$ jako 3. os. sg. od $\epsilon\acute{\iota}\mu\acute{\iota} = \text{att. } \acute{\epsilon}\sigma\tau\acute{\iota}$;
 20. $\text{t}\mu\acute{\epsilon}\omega = \text{att. } \text{t}\mu\acute{\alpha}\omega$;
 21. $\acute{\omicron}\kappa\kappa\alpha = \acute{\omicron}\tau\alpha\ \kappa\alpha = \text{att. } \acute{\omicron}\tau\alpha\nu$;

22. Πέδα- v názvu měsíce;
23. χοήζω „přeji si“;
24. ἔξαν = att. ἔξῆς „po řadě“.

C. Rysy specificky rhodské

1. κτοίνα = územní jednotka užívaná pouze na ostrovech Rhodu a Karpathu, odpovídající v Attice dému; podobně i κτοινέτας, κτοινάτας „člen územní jednotky zvané κτοίνα“;
2. μαστροί = finanční vyšetřovatelé (Delfy, Palléné); nejvyšší místní úředníci (Rhodos);
3. λέσχα „hrob“ (pouze Rhodos).

Obecně: Rhodština byl dialekt s nepočetnými, ale pozoruhodnými archaickými doklady (Abú Simbel v Egyptě, Lindos aj.), delší texty pak počínají od 4. stol. př. Kr. a brzy nato pokračují v poměrně integrované východoegejské dórské koiné, jež víceméně přežívá až do 2. stol. po Kr.

Literární prameny: několik melických zlomků Rhod'ana Tímokreonta, ale hlavně proslulá „Vlaštovčí píseň“ (zřejmě vysokého stáří), zaznamenaná Theognidem a dochovaná u Athénaia.

D. Rysy specificky kójské (nanejvýš s drobnými přesahy)

1. Na ostrově Kóu a poloostrově Knidu byly poměry týkající se dvojice \bar{e} -/ \bar{o} -ových hlásek méně jasné než na Rhodu (viz výše sub B 1);
2. hláskové spojení $\epsilon + \alpha = \eta$ (viz zvláště kójské $\eta\acute{\upsilon}\tau\omega\bar{\nu}$ = att. $\acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\omega\bar{\nu}$);
3. diftong $-\epsilon\omicron > -\epsilon\upsilon$ (zvl. kombinace $\epsilon +$ sekundární \bar{o} ve slově $\kappa\upsilon\epsilon\bar{\upsilon}\sigma\alpha$);
4. $\Delta\omicron\lambda\phi\omicron\iota = \Delta\epsilon\lambda\phi\omicron\iota$;
5. $\tau\acute{\alpha}\mu\upsilon\omega = \tau\acute{\epsilon}\mu\upsilon\omega$;
6. $\sigma\acute{\tau}\acute{\epsilon}\pi\tau\omega = \sigma\acute{\tau}\acute{\epsilon}\phi\omega$;
7. palatalizace hlásky l (zapisováno jako $\lambda\epsilon$): $\xi\acute{\upsilon}\lambda\epsilon\alpha = \xi\acute{\upsilon}\lambda\alpha$;
8. $\pi\rho\acute{\alpha}\tau\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$;
9. krátký vokál v konj. aor.;
10. them. infinitiv na $-\epsilon\upsilon$ (viz výše B 18);
11. $\acute{\epsilon}\rho\pi\omega$ „jdu“.

Obecně: Zejména od 4. stol. př. Kr. máme dochován dosti hojný nápisný materiál z Kóu, Knidu a Kalymny.

NÁPISNÉ DOKLADY

167. E-DOR *Datace a lokalita:* konec VIII. stol. př. Kr., Lindos na ostrově Rhodu
Popis: dedikační nápis na kyliku (1 ř.)
Bibliografie: Egea 82; [Ⓜ]Guarducci 1967, Rodi 1

Obr. 49. Dedikační nápis na kyliku (Rhodos, konec 8. stol. př. Kr.).

Qoqaqō hēmī qūlix t[—]

Jsem pohár Qoraqūv.

Jaz.: Rhodské hēmī „jsem“ mělo otevřené ē, na rozdíl od attické podoby εἰμὶ s ē zavřeným. Rhodské dlouhé ē zavřeného charakteru naopak vznikalo buď tzv. třetím náhradním dloužením typu ξένφος > ξεῖνος (zřídka ξῆνος), anebo kontrakcí typu φίλεε > φίλει (2. os. sg. imper. „miluj!“).

168. E-DOR *Datace a lokalita:* cca 591 př. Kr., Abú Simbel – Egypt
Popis: nápis řeckých žoldnéřů, psaný asi osobou či osobami z Rhodu (14 ř.)
Bibliografie: GDI 5261; SEG VIII 870c; Schwyzer 301; Buck 104; Egea 83; [Ⓜ]Pfohl 93; Brodersen, Vol. 1, 8

- (A) Βασιλέος ἐλθόντος ἐς Ἐλεφαντίαν Ψαματίχῳ,
 ταῦτα ἔγραψαν τοὶ σὺν Ψαμματίχῳ τῷ Θεοκλῶς
 ἔπλεον. ἦλθον δὲ Κέρκιος κατύπερθε, υἷς ὁ ποταμὸς
 ἀνίη. ἀλλ(λ)ογλῶσ(σ)δος δ' ἦχε Ποτασιμπτό, Αἰγυπτίος δὲ Ἄμασις.
 5 ἔγραφε δ' ἀμὲ Ἄρχων Ἀμοιβίχο καὶ Πέλερος Οὐδάμῳ.
 (B) Ἀνασχάνορ ἐ. . . .ho Ἰαλύσιος ἠόκα βασιλ-
 εὺς ἠέλασε τὸν στρατὸν τὸ πρῶτον, Ἄμασις ἡάμα, Ψαμάτιχος.

- (C) Ἐλεσίβιος ὁ Τήϊος.
 (D) Τήλεφός μ' ἔγραφε *ho* Ἰαλύσιο[ς].
 (E) Πύθων Ἀμοιβίχ[ο]υ.
 (F) — — — — — καὶ
 Κριθίς ἔγρα(ψ)αν ἐμ[έ]
 (G) Πά(μ)βίς ὁ Ολοφόνιος
 σὺν Ψαμματᾶ.

- (A) Poté co se vypravil král Psammatichos do Elefantiny, napsali toto ti, kteří se plavili společně s Psammatichem, synem Theokleovým. Došli (z Elefantiny) nahoru nad Kerkidu – kam až jim řeka dovoľovala. „Jinojazyčné“ (tj. „vojáky jiného jazyka“) vedl Potasimpto, Egyptřany pak Amasis. Zapsal nás (tj. „naše jména“) Archón, syn Amoibichův, a Peleqos, syn Oudamův.
 (B) Anaxanór ... z Ialýsu, když král Psam(m)atichos vypravil vojsko poprvé, spolu (s ním) Amasis.
 (C) Elesibios z Teu.
 (D) Télefos z Ialýsu mě zapsal.
 (E) Pythón, syn Amoibichův.
 (F) ... a Krithis mě zapsali.
 (G) Pa(m)bis z Kolofónu s Psammatou.

Obr. 50. Část D nápisu z Abú Simbel (591 př. Kr.).

Pozn.: Na nohách dvou ze čtyř kolosálních soch faraona Ramesse II. se v jihoegyptské lokalitě Abú Simbel nacházejí podpisy řeckých, kárských a foinických žoldněů v egyptských službách, kteří se za faraona Psammaticha II. (594–589 př. Kr.) dostali v r. 591 př. Kr. až do těchto míst; srov. Hérodotos 2.154.

Řecké lokality, z nichž vojáci pocházeli, jsou na nápise zmíněny tři (rhodský Ialýsos a íonské maloasijské obce Teós a Kolofón). Nářeční ráz řečtiny je zřetelně dórský, snad rhodského zabarvení (Ialýsos byla starobylá řecká osada na ostrově Rhodu).

Jaz.: 1. Ψα(μ)ματίχῶ = Ψαμματίχου (gen. sg.); 2. τοὶ = οἱ (nom. pl.); Θεοκλῶς = Θεοκλέους (gen. sg.); 3. οἷς = οἷ „kam“; 4. ἀνίη (3. os. sg. ind. imperf.) = att. ἀνίει „dovoľovala“; ἀλλογλώσσος (ak.pl.) = ἀλλογλώσσους; ἦχε (ind. perf. od ἄγω); Αἰγυπτίος (ak.pl.) = Αἰγυπτίους; 5. ἀμὲ = ἡμᾶς (ak. od osob. zájmena ἡμεῖς); 6. *hóka* = ὅτε; 7. *hélasse* = ἤλασε (aor. od ἐλάυνω); τὸ πρῶτον = τὸ πρῶτον.

169. E-DOR *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Kameiros

Popis: pohřební stéla (7 ř.)

Bibliografie: IG XII 1, 737; Schwyzer 272; [Ⓜ]Buck 100; Egea 84

5 Σᾶμα τόζ' Ἰδα|μενεὺς ποιή|σα ἥινα κλέος | εἴη· || Ζεὺ δέ νιν ὅστις |
πημαῖνοι λειῶ|λη θεΐη.

Tento náhrobek jsem já, Idameneus, zhotovil, aby mi vzešla sláva. Zeus pak kéž ztratí toho, kdokoli by jej poškodil.

Jaz.: 1. σᾶμα = σῆμα; τόζ' = τόδε; 5. Ζεὺ δέ (asimilace před δέ) = Ζεὺς δέ; νιν = μιν = αὐτόν; ὅστις πημαῖνοι (opt. bez κα) od πημαίνω „poškodují“; 6. λειῶλη (ak. sg.; srov. Hésychionu glosu λειῶλης· τελειῶς ἐξῶλης „úplně zatracený“) + θεΐη (opt. aor.) „kéž jej Zeus zatraceným učiní, ztratí“.

170. E-DOR *Datace a lokalita:* pol. VI. stol. př. Kr., Kameiros

Popis: nápis vyrytý do bronzového kola (1 ř.)

Bibliografie: Kontis; [Ⓜ]Guarducci 1967, Rodi 3

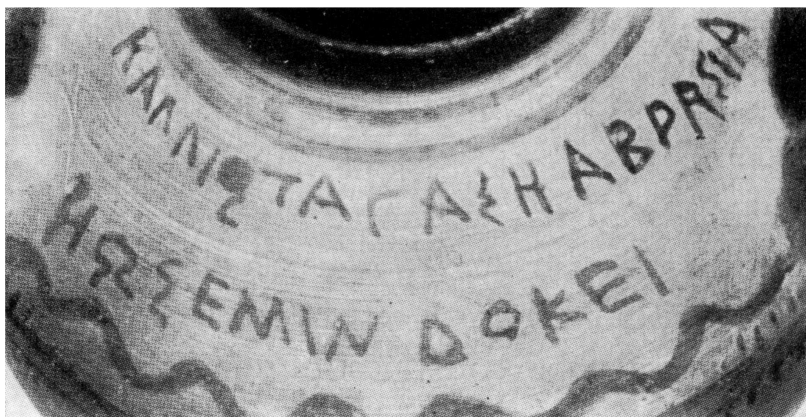
Obr. 51. Nápis na bronzovém kole (Kameiros, pol. 6. stol. př. Kr.).

ἽΟνησός : με ἀνέθεκε : τὸ πόλῳνι : ὁ χαλκότηπος : τροφὸν ἄρματος.

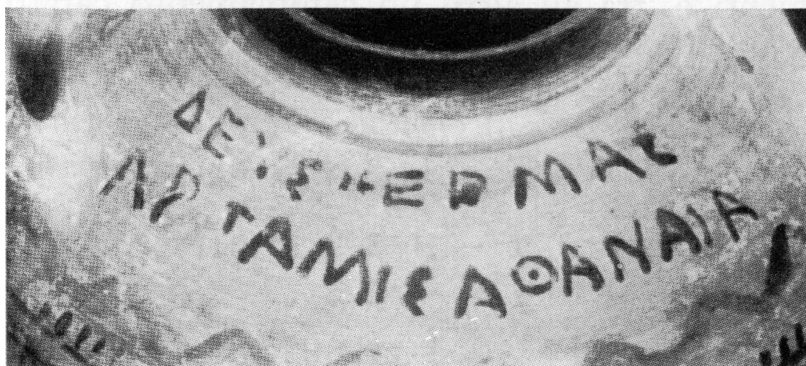
Onésos, bronzotepec, věnoval mne, vozové kolo, Apollónovi.

Jaz.: ἽΟνησος je vlastní jméno v íónské nářeční podobě; v rhodské dórštině by znělo ἽΟνασος; τὸ πόλῳνι = τῶ Ἀπόλλωνι.

- 171. E-DOR** *Datace a lokalita:* pol. V. stol. př. Kr., Rhodos
Popis: nádoba s namalovaným nápisem (2+2 ř.)
Bibliografie: Shear, AJP 1908, 461nn.; [□]Guarducci 1967, Rodi 6

a

b

Obr. 52. Nádoba s malovaným nápisem (Rhodos, pol. 5. stol. př. Kr.).

- a) καλλίστα γὰς ἡ Βρασία, | ἡὼς ἐμὶν δοκεῖ.
 b) Δεὺς, ἡερμᾶς, | Ἄρταμις, Ἀθαναία.
- a) (Krajina) Brasia je nejkrásnější na zemi, jak se mi zdá.
 b) Deus (= Zeus), Hermás (= Hermés), Artamis (= Artemis), Athánaia (= Athéna).

Pozn.: Dnes v Metropolitním muzeu v New Yorku.

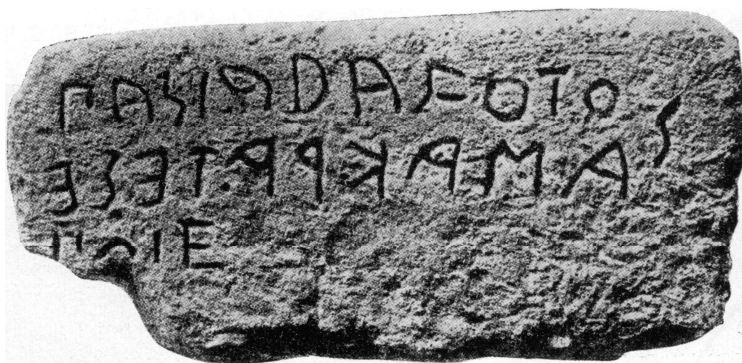
Jaz.: Původní α zachováno; rhodské počáteční Δ v slově Δεὺς = Ζεὺς; ἐμὶν = ἐμοὶ; v grafice nápisu je doloženo počáteční h- a nachází se tu poměrně záhy písmeno ω.

172. E-DOR *Datace a lokalita:* VI. stol. př. Kr., Gela na Sicílii
Popis: náhrobní nápis na tufovém kameni (3 ř.)
Bibliografie: GDI 4247; Schwyzer 302; ^[4]Buck 106

Πασιάδαφο τὸ | σᾶμα, Κράτῆς ἐ|ποίει.

Pásiadũv náhrobek, Kratés jej budoval.

Jaz.: Πασιάδαφο (s nenáležitým ϕ) = Πασιάδου; σᾶμα = σῆμα.

Obr. 53. Náhrobní nápis (Gela, 6. stol. př. Kr.).

173. E-DOR *Datace a lokalita:* 242 př. Kr., Kós – Asklépieion
Popis: dekret o asyly (5 ř.)
Bibliografie: Pfohl 112

Λακεδαιμονίων.

Λακεδαιμονίων δόγμα, ἐφόρω Εὐξένω δεξώμεσα τὰν ἐκεχη-
 ρίαν τὰν τῷ Αἰγλαπιῶ ἀή, τὰν τοὶ Κῶιοι ἐφενέποντι Ἀριστόλοχος
 ἀρχιθέαρος καὶ Ἡράκλειτος καὶ Μακαρεὺς· δῶμες τοῖς Κῶι-
 5 οῖς, ἃ αἰτίοντι, ἄσυλον τὸ ἱερόν τὸ τοῦ (sic) Ἀγλαπιῶ τῷ ἐν Κῶι.

(Usnesení) Lakedaimoňanũ.

Usnesení Lakedaimoňanũ, za efora Euxena. Chceme přijmout Aiglapiovo (= Ask-
 lépiovo) příměří na věčné časy, jež vyhlašují kójští občané: Aristolochos jako
 archithearos, a (dále) Hérakleitos a Makareus; chceme dát Kójským to, co žádají,
 nedotknutelnost svatyně Aglapia (Asklépia) na Kóu.

Pozn.: Mramorová stéla, ve dvě části rozlomená, nalezená na třetí terase Asklépiova chrámu
 na ostrově Kóu. Podobné dekrety o asyly jsou tu doloženy z Messény, z Telfúsy v Arkadii,
 z Élidy a z Algeiry v Achaji.

Jaz.: Jazyk uváděného nápisu Lakedaimoňanů má lakónské nářeční zbarvení, např. tvar δεξώμεσα se sykavkou *s*, což je vlastně konj. aoristu ve voluntativním smyslu „chceme přijmout, přijmeme“ (v att. by tu asi spíše byl indikativ futura δεξόμεθα). Další, většinou obecně dórské jazykové zvláštnosti (ve srovnání s attičtinou): 2. ἐφόρω Εὐξένω = att. ἐφόρου Εὐξένου; ἐκεχηρίαν = att. ἐκεχειρίαν „příměří“; τὰν ἐκεχηρίαν τὰν τῶ Αἰγλαπιῶ ἀή = τὴν ἐκεχειρίαν τὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀεὶ; 3. τὰν (vztažné zájm.) τοὶ Κῶιοι ἐφενέποντι (3. pl. akt.) = ἦν οἱ Κῶιοι ἐφ-εν-έπουσι („vyhlašují“); 4. ἀρχιθέωρος = att. ἀρχιθέωρος; δῶμες (1. os. pl. akt., voluntativní konj. aor.) „chceme dát, dejme“; 5. αἰτίοντι (3. os. pl. akt.) místo staršího kójského αἰτέοντι = att. αἰτοῦσι od αἰτῶ „žádám“; τὸ τοῦ (místo očekávaného kójského genitivu τῶ) Αἰγλαπιῶ τῶ ἐν Κῶι = att. τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐν Κῶι.

<p>[174].</p>	<p><i>Datace a lokalita:</i> XXI. stol. po Kr., Lesná, Majdalenky, zacharoplasteion <i>Popis:</i> poselství pro čtenáře (1 ř.) <i>Bibliografie:</i> volně podle ¹³Guarducci 2001, p. 364</p>
----------------------	---

Ἀντωνίνου· θές, ἔα, ἄφες.

(Jsem) Antonínova (kniha): polož, nechej, zanech!

Pozn.: Obdobný nápis se dochoval na Aristónově misce z 2. stol. př. Kr., nalezené na pobřeží u Massalie, dnešní Marseille.

